

Jaarstukken 2024

Deel 1: Jaarverslag

Jaarstukken 2024

DEEL 1: JAARVERSLAG

Inhoudsopgave

Jaarverslag

Deel 1: Aanbiedingsbrief	4
1. Inleiding	5
2. Algemene beschouwingen	7
3. Financiële beschouwingen	13
4. Vaststellingsbesluit	18
Deel 2: Programmaverantwoording	19
1. Leefomgeving	20
1.1 Openbare ruimte	20
1.2 Verkeer, parkeren en mobiliteit	24
Wat heeft het gekost?	31
2. Vitale Stad	34
2.1 Wonen en ruimtelijke ontwikkeling	34
2.2 Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen	42
2.3 Cultuur, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, evenementen en citymarketing	47
2.4 limaat, duurzaamheid en energie	52
Wat heeft het gekost?	57
3. Mens en Samenleving	60
3.1 Zorg, participatie en zelfredzaamheid	60
3.2 Jeugd en onderwijs	69
3.3 Sport, gezondheid en bewegen	72
Wat heeft het gekost?	84
4. Inwoners	87
4.1 Veiligheid	87
4.2 Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking	95
Wat heeft het gekost?	99
Algemene baten en lasten	101

Deel 3: Paragrafen	107
1. Lokale heffingen	108
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	118
3. Onderhoud kapitaalgoederen	124
4. Financiering	132
5. Bedrijfsvoering	141
5.1 Robuust financieel beleid	141
5.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie	143
Wat heeft het gekost?	147
5.3 Rechtmatigheid	149
6. Verbonden partijen	152
7. Grondbeleid	168
8. Openbaarheidsparagraaf	172
9. Subsidies	173

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten	184
Toelichting overzicht van baten en lasten	185
Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen en semi-publieke sector (WNT)	190
Balans	192
Toelichting op de balans	194
Gebeurtenissen na balansdatum	225
Verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen (SISA)	226
Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld	241
Overzicht baten en lasten per taakveld met verdeling naar programma	244

Bijlagen	248
Overzicht investeringen	249
Verplichte indicatoren BBV	252
Lijst met vervallen acties	256
Lijst van afkortingen	258

Jaarverslag

DEEL 1

Aanbiedingsbrief

1. Inleiding

Vizier op de toekomst

Het vizier van het stadsbestuur was in 2024 sterk gericht op de toekomst met ambities voor de ontwikkeling van de gemeente. Tiel wil het huidige inwoneraantal van 42.000 inwoners laten groeien naar minstens 50.000. Dit betekent dat verder investeren in een aantrekkelijke stad noodzakelijk is. In 2024 is dan ook actief gewerkt aan de autoluwe binnenstad en verdere verbetering van de openbare ruimte, waarbij veiligheid een speerpunt blijft.

Zorgbudget voldoende

Binnen het sociaal domein zijn er ontwikkelingen die aandacht vragen: stijgende kosten in de jeugdzorg, maar tegelijkertijd structurele overschotten op andere gebieden. Inwoners krijgen de zorg waar zij recht op hebben. De huidige budgetten worden -na jaren van ophogingen- als voldoende beschouwd. De ontwikkelingen blijven we monitoren.

Sparen voor de nabije toekomst

Het jaarresultaat van 2024 laat een positief saldo van € 7,7 miljoen zien. Met toevoegingen uit het jaarresultaat 2024 bedraagt de algemene weerstandsreserve € 20,8 miljoen. Ons vrij besteedbare vermogen is in de afgelopen jaren aanzienlijk gegroeid en biedt ruimte om te investeren in belangrijke projecten, zoals onderwijshuisvesting, de westelijke ontsluitingsweg en verdere verbeteringen in de openbare ruimte.

Daarnaast is het essentieel dat we financiële middelen reserveren om onze schaa sprong naar 50.000 inwoners te ondersteunen. Groei brengt uitdagingen met zich mee, van woningbouw tot infrastructuur en voorzieningen. Dit kost tijd, inzet en investeringsbereidheid. Door nu strategisch te sparen, zorgen we ervoor dat deze groei beheersbaar, betaalbaar en duurzaam kan plaatsvinden.

Bovendien is het verstandig om een deel van het vermogen in te zetten voor dekking van het begrotingstekort in 2026 en om rekening te houden met het zogenaamde 'ravijnjaar', dat door het Rijk van 2026 naar 2028 is verplaatst. Door vooruit te kijken en doelgericht te handelen, blijft onze financiële positie solide en toekomstbestendig.

Bestuurlijke samenwerking

De huidige tijd vraagt om nabijheid van dienstverlening, snel schakelen, flexibiliteit en een goede service aan de interne en externe klanten van onze gemeente. Mede daarom heeft de raad in december besloten tot het uittreden uit de Bedrijfsvoerings-organisatie West Betuwe.

Op de volgende pagina's leest u per afdeling de belangrijkste ontwikkelingen van 2024 en de verdere plannen voor een toekomstbestendig Tiel.

2. Algemene beschouwingen

Algemeen

We sluiten 2024 af met een positief financieel resultaat, maar de financiële vooruitzichten blijven onzeker. Het zogeheten ravijnjaar, dat eerst in 2026 werd verwacht, is door de recente uitkomsten van de Voorjaarsnota verschoven naar 2028. Daarmee is het tekort op korte termijn deels gedempt, maar niet opgelost. In lijn met onze eerdere inzet zetten wij de lobby richting het rijk voort, samen met de VNG, om ook voor 2028 tot structurele oplossingen te komen. Het is essentieel dat het Rijk gemeenten tijdig duidelijkheid en voldoende middelen biedt om hun taken goed te blijven uitvoeren.

Leefomgeving

Openbare ruimte

Tiel is ook dit jaar weer wat mooier en groener gemaakt. We hebben wegen opgeknapt en diverse plantvakken gerenoveerd. Daarnaast zijn we gestart met het renoveren van de fietspaden. Het fietspad langs de Rivierenlandlaan is afgerond en we zijn nog druk bezig in de binnenstad om deze aantrekkelijker en neerslagbestendiger te maken door aanleg van veel plantvakken en een verbeterd rioolsysteem. Bij het verlenen van een evenementenvergunning wordt sinds vorig jaar vastgelegd dat het terrein schoon achtergelaten moet worden. We inspecteren dat vooraf en achteraf en dat heeft dit jaar opnieuw zijn vruchten afgeworpen.

De onderhoudswerkzaamheden aan onze wegen zijn dit jaar volgens planning aanbesteed en gedeeltelijk uitgevoerd. Wel is er nog steeds een achterstand. Het halen van de planningen wordt er - mede als gevolg van de werkzaamheden van nutspartijen - niet makkelijker op.

Verkeer, parkeren en mobiliteit

Het Actieplan Mobiliteit is in mei vastgesteld, en direct daarna zijn we gestart met de uitvoering van voorstellen voor de herinrichting en uitbreiding van parkeerterreinen. Deze maatregelen koppelen we aan het groot onderhoud aan wegen en rioleringen, waardoor kosten en overlast beperkt blijven. Samen met de ondernemers van coöperatie Medel en Slim en Schoon Rivierenland hebben we onderzoek gedaan naar verbeterde bereikbaarheid van het bedrijventerrein. De resultaten worden nu benut om aansluiting te vinden bij de gewijzigde busdienstregeling van Arriva.

We hebben 650.000 euro gereserveerd voor de voorbereiding en aanleg van de nieuwe westelijke ontsluiting naar de A15. In december heeft de gemeenteraad zijn voorkeur uitgesproken voor een alternatief, waarin de nieuwe weg langs de Ophemertsestraat zou komen te liggen en zou aansluiten op het meest westelijke deel van de nieuwbouwwijk Passewaaij 9. We zijn hierover in gesprek met onze burens - de gemeente West-Betuwe - en met de provincie Gelderland.

Eveneens in december heeft de gemeenteraad geld beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van Passewaaij 9, 10 en 11. We zijn gestart met de uitwerking van een

gebiedsprogramma voor het totale plangebied en een stedenbouwkundig plan voor de eerste fase. In de eerste onderzoeken die zijn gestart, is de inpassing van de rondweg tussen de Jhr. J.P. Reuchlinlaan en de Weegbree opgenomen.

En in december heeft de gemeenteraad de Verordening parkeerregulering en parkeerbelasting Tiel vastgesteld. De nieuwe regels worden in 2025 ingevoerd. De parkeertarieven zijn dit jaar niet verhoogd

Vitale Stad

Wonen en ruimtelijke ordening

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Daarin bundelt de overheid de regels voor ruimtelijke projecten en is er één digitaal Omgevingsloket voor informatie en aanvragen. Via het Digitaal Stelsel Omgevingswet wisselen wij en de andere overheden informatie uit. Ook is de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen in werking getreden, die zorgt voor meer toezicht en controle in de bouw.

Deze wordt stapsgewijs ingevoerd en was in 2024 van toepassing op de nieuwbouw van eenvoudige bouwwerken, zoals eengezinswoningen en kleine bedrijfspanden.

Hoewel daar vooraf veel zorgen over waren, zijn er - ook in onze gemeente - geen ernstige problemen opgetreden als gevolg van de invoering.

Er is inmiddels ruimte voor meer dan 600 nieuwbouwwoningen in onze vastgestelde plannen. Maar het heeft nog heel wat voeten in de aarde om die huizen ook daadwerkelijk te bouwen. Niet in de laatste plaats door de gestegen bouwkosten en de hogere rente. Bovendien is er een tekort aan personeel. Met slechts 60

gebouwde woningen is er dit jaar sprake van stagnatie in de woningbouw in Tiel. Ondanks de Nationale Woon- en Bouwagenda, waarmee het Rijk de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod probeert te bevorderen.

Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen

Om er voor te zorgen dat voor alle nieuw te vestigen bedrijven op Medel Afronding elektriciteit beschikbaar is, is vorig jaar de Medel Energy Hub ontwikkeld. Dit jaar zijn de voorbereidingen van de uitvoering gestart die volgend jaar begint.

Dit jaar is ruim 16 hectare aan verkochte kavels geleverd. Op twee bedrijfskavels is gestart met de bouw en voor twee andere kavels, met een totale oppervlakte van 11 hectare, is de verkoopprocedure doorlopen en zijn de kopers inmiddels bekend.

Klimaat, duurzaamheid en energie

We hebben gratis bomen uitgedeeld aan onze inwoners. Dat was een groot succes en heeft zeker geholpen om mensen bewust te maken van het belang van groen voor ons welzijn en voor de biodiversiteit. We hebben de eerste gegevens verzameld voor een natuurwaardekaart, die we nodig hebben voor het opzetten van ons ecologisch beleid. In diverse projecten hebben we extra aandacht besteed aan de groenstructuur. Het DEPO-beleid is ontwikkeld om duurzame energieopwekking in onze gemeente mogelijk te maken. Inwoners vergroenden hun tuin met hulp van het NK Tegelwippen en de Tegeltaxi. Honderden huishoudens hebben een budget voor isolatie of andere energiebesparende maatregelen ontvangen. Zo maakten we samen onze stad groener, energiezuiniger en klimaatbestendig.

Mens en Samenleving

Zorg, participatie en zelfredzaamheid

We hebben doorgewerkt aan onze ambitie om iedereen in Tiel te laten deelnemen aan de samenleving. We werken daarbij vanuit de eigen verantwoordelijkheid van onze inwoners en richten ons op zorg, participatie en zelfredzaamheid. We hebben preventieve maatregelen genomen en gerichte hulp geboden waar dat nodig was.

De Sociale Poort is doorontwikkeld als centrale toegang voor hulpvragen en we hebben ons best gedaan om dure zorg te voorkomen met de interventie *Kind aan huis*. Daarnaast biedt de interventie *Sleutelpersonen* preventieve ondersteuning aan inwoners met (beginnende) dementie en een migratieachtergrond.

We hebben verder gewerkt aan de ontwikkeling van onze aanpak om armoede en schulden in Tiel te voorkomen. Daarnaast hebben we ons ingezet voor inburgering en inclusie en daarbij speciale aandacht gegeven aan psychisch kwetsbare mensen en aan het bevorderen van inclusie op de arbeidsmarkt.

Jeugd en onderwijs

Elk kind verdient een goede start en de beste kansen voor de toekomst. In 2024 hebben we ons gericht op het ondersteunen van kwetsbare ouders via het programma Kansrijke Start. Het Nationaal Programma Onderwijs heeft ons geholpen om leervertragingen bij de jeugd in Tiel door de coronaperiode in te halen.

Goed onderwijs vormt de basis van een kansrijke toekomst. Goede onderwijshuisvesting is daarvoor een randvoorwaarde

en draagt bij aan welzijn en ontwikkeling van leerlingen en leraren. We zijn gestart met de haalbaarheidsonderzoeken van vier (ver)nieuwbouwprojecten uit ons Onderwijshuisvestingsplan. Dat zijn projecten voor zowel solitaire scholen als projecten waar meerdere scholen bij betrokken zijn.

Bij de uitvoering van het onderwijskansenbeleid, dat is gericht op kinderen met een onderwijsachterstand, hebben we dit jaar gewerkt aan voor- en vroegschoolse educatie en aan de Brede school academie (BSA). Dat is een vorm van onderwijstijdverlenging, waarbij leerlingen met een taalachterstand uit groep zes, zeven en acht twee middagen per week les volgen aan een BSA. In zo'n BSA-klas draait het om lezen, debatteren, onderzoeken en luisteren. Leerlingen worden aangezet tot denken en gesprekken voeren. Zo bouwen zij kennis op. De BSA bewijst haar toegevoegde waarde door leerlingen met een taalachterstand extra kansen te bieden om, hun kennis, denkvermogen en taalvaardigheid te versterken.

Sport gezondheid en bewegen

Gezondheid en vitaliteit zijn cruciaal voor onze inwoners. Ze dragen niet alleen bij aan een gezonder en actiever leven, maar vormen ook een krachtig middel om sociale problematiek, zoals eenzaamheid, tegen te gaan. Vanuit deze visie heeft het beweegteam Tiel Beweegt diverse initiatieven opgezet. We hebben geïnvesteerd in sport- en beweegactiviteiten, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen. We hebben gewerkt aan de ketenaanpakken valpreventie, overgewicht en welzijn op recept.

Met het Sportakkoord en Preventieakkoord is gewerkt aan een samenhangend pakket van maatregelen op het gebied van roken, gewicht en psychisch welbevinden. Met de ondertekening van een convenant, hebben we de samenwerking met onze huisartsen versterkt en bijgedragen aan het aanpakken van gezondheidsachterstanden.

Bij de buitensportaccommodaties zijn een aantal velden gerenoveerd zodat ze kwalitatief weer voldoen en inwoners veilig kunnen blijven sporten.

Inwoners

Veiligheid

We hebben in 2024 uitvoering gegeven aan de speerpunten uit het door de raad vastgestelde integrale veiligheidsplan. We continueren onze preventieve aanpak met de maatschappelijke partners in de wijken en maken ook consequent gebruik van bestuursrechtelijke en waar nodig strafrechtelijke maatregelen. Daarnaast versterken we steeds onze informatiepositie.

Bewoners en ondernemers tonen steeds meer betrokkenheid door situaties te melden die aandacht vragen. Hierdoor kunnen we onze beschikbare menskracht nog effectiever en gericht inzetten.

Er is een nieuw evenementenbeleid geïntroduceerd, waarbij duidelijke richtlijnen en aandacht voor geluidsbeheer bijdragen aan een prettige sfeer. Er is toegezien op naleving van regels binnen horecagelegenheden, waarbij gepaste maatregelen zijn genomen om een ordelijke bedrijfsvoering in evenwicht met de omgeving te waarborgen.

Ook de gezamenlijke voorbereiding en samenwerking met hulpdiensten en buurtbewoners tijdens de jaarwisseling is gecontinueerd, zodat feestelijkheden voor iedereen op een veilige en aangename manier kunnen verlopen.

We blijven inzetten op uitdagingen, zoals personen met onbegrepen gedrag en bepaalde vormen van criminaliteit. Daarom blijven we investeren in een gerichte aanpak en intensieve samenwerking met onze partners, zodat we samen een veilige en prettige stad behouden.

Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking

Eind van het jaar is de doorontwikkeling van het wijkgericht werken en de versterking van de inzet van onze wijkregisseurs vastgesteld. Vanaf 2025 gaan we op deze manier werken. De implementatie gebeurt via het uitvoeringsprogramma Excellente Dienstverlening.

Een groot aantal van onze doelstellingen proberen we niet alleen, maar in samenwerkingsverband te realiseren. Dit doen we zowel op lokaal, regionaal als bovenregionaal niveau. Zo organiseerden we in oktober 2024 samen met de RS4-gemeenten de M50-bijeenkomst, waar we ons inzetten voor de financiële positie van middelgrote gemeenten. Binnen de RS4-Doetinchem, Tiel, Harderwijk en Zutphen- werken we samen aan binnenstadontwikkeling, cultuur en erfgoed. Onze gedeelde stedelijke structuur en regionale uitstraling versterken gezamenlijke initiatieven en onze positie richting de provincie.

Daarnaast werken we via onze gemeenschappelijke regelingen aan gedeelde opgaven. Er zijn twaalf gemeenschappelijke regelingen (GR), waaraan Tiel inmiddels deelneemt. We hebben ons samen met onze partners in de arbeidsmarktregio Rivierenland zoals UWV en Werkzaak voorbereid op de start van het Regionaal Werkcentrum. Iedere inwoner met vragen over werk kan onder andere op het stadhuis in Tiel terecht.

De Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB) kwam dit jaar ter discussie te staan. Dat komt omdat onze gemeenschappelijke organisatie volop in ontwikkeling is en de wensen van Tiel op het gebied van bedrijfsvoering toch blijken te verschillen van die van de andere BWB-deelnemers.

De afstand van de BWB (letterlijk én figuurlijk) wordt steeds meer als een probleem ervaren. Daarom heeft de gemeenteraad in februari via een unaniem aangenomen motie het college opdracht gegeven de mogelijkheden te onderzoeken om alle bedrijfsvoering in de gemeente Tiel weer in eigen beheer te organiseren. De tussentijdse bevindingen

lieten de voorzichtige conclusie toe dat Tiel meerdere of alle taken terug wil halen en daarmee uit de GR BWB zal treden. In december heeft de gemeenteraad ingestemd met dat voornemen.

Organisatie

Bedrijfsvoering

Ondanks een krappe arbeidsmarkt is het gelukt om op cruciale onderdelen opstaande vacatures in te vullen. Maar voor sommige vacatures blijft dat een lastige opgave en we zien dat ook de externe markt niet altijd meer een oplossing biedt. Om dit aan te pakken is in november een pilot met recruitmentcampagnes gestart en ontwikkelen we actieve arbeidsmarktcommunicatie om nieuwe medewerkers te werven. Daarnaast investeren we in het ontwikkelen van onze eigen medewerkers en hebben we in november een online leeromgeving gelanceerd: de Tiel University.

We gebruiken de VNG-subsidie van €250.000, die we dit jaar hebben ontvangen, om ons mentorprogramma voor jonge en zij-instromende ambtenaren uit te breiden.

TIEL UNIVERSITY

3. Financiële beschouwingen

Algemeen

Resultaat 2024

Het positieve resultaat over 2024 voor bestemming bedraagt ruim € 7,7 miljoen. Bij de tweede voortgangsrapportage werd al een positief resultaat van € 5,6 miljoen verwacht.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de tweede voortgangsrapportage zijn:

Voordeel binnen het sociaal domein van ruim € 2,2 miljoen, opgebouwd uit een overschot bij Werkzaak op het onderdeel BUIG, armoedebelid, maatwerk WMO en de specifieke uitkeringen IZA (veelal open-einderegelingen).

Extra rijksmiddelen van € 0,3 miljoen, die zoals gebruikelijk in de december-circulaire bekend worden gemaakt. Dit geld wordt in december ontvangen en kan daarom niet meer in dat jaar worden uitgegeven. Minder aanspraak op reserves dan geraamd (€ 1,6 miljoen). Dit betekent zowel een nadeel voor de exploitatie als een voordeel voor de reservepositie.

Ontwikkeling binnen het sociaal domein

Net als in voorgaande jaren is de grootste financiële impact te vinden binnen het sociaal domein. Waar in eerdere jaren tekorten werden gemeld, zijn de budgetten hierom verhoogd. Op dit moment wordt onderzocht of er sprake is van een

trendbreuk en of de budgetten structureel verlaagd kunnen worden.

Vergelijking met eerdere prognoses

Het eindresultaat sluit grotendeels aan bij het verwachte financiële beeld uit de tweede voortgangsrapportage. Uiteindelijk is het verschil tussen de rapportage en de jaarrekening beperkt tot € 2,1 miljoen, wat neerkomt op 1,1% afwijking.

Fysieke investeringen in Tiel

De investeringen in de openbare ruimte zijn duidelijk zichtbaar in Tiel en komen tot uiting in de begroting. In 2024 is € 11,7 miljoen geïnvesteerd, in 2023 € 14,1 miljoen, € 4,6 miljoen in 2022 en € 6,4 miljoen in 2021.

Deze investeringen omvatten onder andere:

- De inrichting van de binnenstad
- De reconstructie van de Bommelweg
- De verbouwing van het Lingecollege
- Het herstel van fietspaden

Toekomstige ontwikkelingen

De komende jaren staan er grote financiële uitdagingen op de agenda. Enerzijds liggen er grote ambities, zoals het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) en de Westelijke ontsluitingsweg Tiel (WOT). Anderzijds is er onzekerheid over de financiering door het Rijk, met name door de impact van het ravijnjaar 2026.

Inmiddels is bekend dat dit ravijnjaar door tijdelijke compensatie met twee jaar is verschoven naar 2028.

Om voorbereid te zijn op deze ontwikkelingen, wordt voorgesteld om het positieve resultaat van 2024 beschikbaar te houden voor grote projecten en risico's, door dit bedrag toe te voegen aan de algemene weerstandsreserve.

Daarnaast zijn er enkele geoormerkte budgetten uit 2024 die niet zijn besteed, maar in 2025 nodig zijn voor de uitvoe-

ring. Deze worden bestemd via het resultaat 2024.

Meer details over de financiële uitdagingen en de inzet van middelen voor de komende jaren worden besproken in de Perspectievennota, die tegelijk met deze jaarstukken verschijnt. Hier wordt dieper ingegaan op de impact van het ravijnjaar en de strategische keuzes die nodig zijn.

Resultaat boekjaar

Het resultaat van 2024 is als volgt opgebouwd:

Programma	Omschrijving (bedragen x 1.000)	Vershil met begroting	*V N
	<i>Prognose 2e voortgangsrapportage</i>	5.582	V
Leefomgeving	Lagere rentelasten op investeringen	1.013	V
	Hogere afschrijvingslasten door lagere rente	256	N
	Lagere lasten onderwijs huisvesting	221	V
	Lagere lasten Integraal Beheer Openbare Ruimte	266	V
Vitale stad	Klimaat beleid	278	V
	Overige verschillen kleiner dan 75.000 per verschil	325	V
Mens en samenleving	Samengesteld voordeel Werkzaak	1.049	V
	Armoede beleid	302	V
	Maatwerk voorzieningen WMO	387	V
	Jeugdhulp in brede zin	572	N
	Spuk IZA	293	V
	Overige verschillen	408	V
Inwoners	Overige verschillen	296	V
Bedrijfsvoering	Lagere doorberekening van de rentelasten	852	N
	Saldering Stelposten en overige kleine verschillen	382	V
	Lagere onttrekkingen uit de algemene weerstandsreserve	1.643	N
	Diverse verschillen	278	V
	Eindsaldo jaarrekening voor bestemming 2024	7.757	V

*V= voordeel, N= nadeel

Een totaaloverzicht van de belangrijkste incidentele invloeden op het resultaat staat in het overzicht incidentele lasten en baten van de jaarrekening. Een overzicht van de verschillen per programma vindt u in de toelichting op de programma-rekening.

Investerings

Bij de opstelling van deze jaarrekening is een inventarisatie gemaakt van de lopende investeringen. Deze kunt u terugvinden als bijlage bij deze jaarstukken.

Na een sterke toename van het aantal afgesloten investeringskredieten in 2023 ten opzichte van voorgaande jaren, laat 2024 een stabilisering zien. In 2022 werden er 9 kredieten afgesloten, gevolgd door een stijging naar 21 in 2023 en een vergelijkbaar niveau van 19 in 2024. Dit bevestigt de trendbreuk, en wijst op een stabiele ontwikkeling.

Per 31-12-2024 staat er in totaal ongeveer €74 miljoen aan lopende kredieten uit, wat ongeveer €8 miljoen meer is dan in 2023. Kredieten kennen een langere doorlooptijd vanwege complexe processen, beschikbare capaciteit bij nutsbedrijven en procedures waaronder stikstofproblematiek.

In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording van het college worden overschrijdingen van kredieten per definitie als onrechtmatig beschouwd. De som van deze overschrijdingen is € 285.000.

In het hoofdstuk rechtmatigheidsverantwoording stellen we u voor om middels vaststelling van deze jaarrekening in te

stemmen met de overschrijdingen op de investeringswerken.

De onder- en overschrijdingen hebben deels zeer beperkte structurele consequenties.

Bestemming/dekking van het resultaat 2024

De resultaatbestemming 2024 wordt als volgt verdeeld:

1. Een toevoeging aan het algemene weerstandsreserve van € 4.037.000.
2. A. Het totaalbedrag aan doorlopende uitgaven van 2024, waarvoor het college bevoegd is deze naar het volgende jaar door te laten lopen, bedraagt € 640.000.
B. Een toevoeging aan overige bestemmingen van € 3.080.000.

De overige bestemmingen omvatten onder andere:

- **Doorontwikkeling organisatie:** De doorontwikkeling van de organisatie maakt het noodzakelijk om bepaalde personele knelpunten op te lossen. We stellen voor om hiervoor € 390.000 te reserveren.
- **Uitvoeringsbudget Schaalsprong:** Met de schaalsprong van ruim 42.000 inwoners naar ruim 50.000 inwoners, zijn investeringen en capaciteit nodig om de woningbouw te versnellen en de benodigde voorzieningen te creëren.
- **Uitvoeringsbudget Westelijke ontsluitingsweg Tiel:** In aanloop naar de realisatie van de Westelijke ontsluitingsweg Tiel, een voorwaardelijke investering die nodig is voor de schaalsprong. Er zullen kosten worden gemaakt voor onderzoek, ontwerp en engineering.

- **Uitvoeringsbudget BWB:** In december 2024 heeft de raad een voorlopig besluit genomen om uit te treden uit de gemeenschappelijke regeling BWB, gericht op nabijheid, daadkracht en doeltreffendheid. Het bestuur legt hierbij steeds meer nadruk op een efficiënte en slagvaardige aanpak. Dit proces brengt kosten met zich mee, waaronder de inhuur van externe expertise voor onderzoek naar de scenario's die bij uittreding komen kijken.
- **Gronddepot Papesteeg:** Er is sprake van grondvervuiling in dit gronddepot. Inmiddels hebben wij van de Omge-

vingsdienst een aanwijzing ontvangen om over te gaan tot actie, waaronder afvoeren of afdekken.

Stand van de algemene weerstandsreserve per 31-12-2024

Op basis van deze jaarrekening bedraagt de algemene weerstandsreserve € 20.776.240. Een deel van de middelen is via eerdere raadsbesluiten al geoormerkt. Het gaat om een bedrag van € 4.042.517 (voor een specificatie hiervan verwijzen we naar de toelichting op de balans).

Zo komen we tot de volgende opstelling:

Stand van de algemene weerstandsreserve per 31-12-2024	20.776.240
Af: geoormerkt voor uitvoering diverse besluiten	- 4.042.517
Bij: resultaat jaarrekening na bestemming	4.037.000
Actuele stand incl. resultaat 2024	20.770.723

Weerstandratio en Risicoanalyse:

Bij de berekening van de weerstandratio wordt de weerstandscapaciteit, bestaande uit de algemene weerstandsreserve en de algemene reserve Grondexploitatie, afgezet tegen de aanwezige risico's. De huidige stand resulteert in een weerstandratio van 1,60, wat als ruim voldoende wordt beoordeeld. Ter vergelijking: in de jaarrekening van 2023 was deze ratio 2,24, wat als uitstekend werd beoordeeld.

Deze daling van de ratio wordt echter niet veroorzaakt door een afname van de omvang van de algemene vrije weerstandsreserve, aangezien deze financieel stabiel is gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. De afname is met name toe te wijzen aan een toename van risico's buiten de top tien, waardoor de risicodruk breder wordt verspreid. Dit betekent dat de risico's zijn uitgebreid in volume, maar niet dat de kernrisico's significant zijn verslechterd.

Tabel: Ontwikkeling van het vrij besteedbaar eigen vermogen over de laatste vijf jaar.

Ontwikkeling vrij besteedbaar eigen vermogen Tiel	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024
Algemene reserve incl. resultaat	12,4	13,1	18,5	21,6	20,8
Bij: Algemene reserve grond exploitatie	0,6	0,8	1,6	0,7	1,7
<i>Subtotaal</i>	<i>13,0</i>	<i>13,9</i>	<i>20,1</i>	<i>22,3</i>	<i>22,5</i>
Af: Benodigde weerstandscapaciteit	9,2	9,5	10,3	9,5	11,5
Vrij besteedbaar eigen vermogen	3,8	4,4	9,8	12,8	11,0

Toelichting op de tabel:

Het vrij besteedbaar vermogen bestaat uit het saldo van de algemene reserve, de vrij besteedbare middelen in de reserve grondexploitatie en het gerealiseerde jaarresultaat. Sinds 2022 zien we een toename van het algemene vrij besteedbare vermogen. In 2024 stabiliseert deze ontwikkeling zich.

De winstneming van Medel in 2025 zal de algemene weerstandsreserve aanzienlijk versterken. Deze vermogensgroei is essentieel om in de nabije toekomst strategisch een deel van dit kapitaal in te zetten.

Onderzoek accountant / rechtmatigheid

Naast de gebruikelijke toetsing of de gepresenteerde cijfers een waarheidsgetrouwe weergave van de werkelijkheid vormen, is er een wettelijk verplichte controle op rechtmatigheid.

Vanaf het boekjaar 2023 dient het college in de jaarrekening verantwoording af te leggen over het financiële beheer, waarbij wordt aangetoond dat de handelingen conform wet- en regelgeving zijn

uitgevoerd, kortom: dat deze rechtmatig zijn geweest. Dit gebeurt in de vorm van een rechtmatigheidsverantwoording als onderdeel van de jaarrekening. In deze verantwoording geeft het college aan of er onrechtmatigheden, fouten of onduidelijkheden zijn geconstateerd en wat de financiële impact hiervan is.

In de jaarrekening vindt u de rechtmatigheidsverantwoording van het college terug.

4 Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Tiel;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

gelet op artikel 197 tot en met 201 van de Gemeentewet;

besluit: de jaarstukken 2024 vast te stellen.

Hierbij:

1. De volgende bedragen te bestemmen ten laste van het resultaat:

A. Doorloop uitgaven 2024 college bevoegd	
Groot onderhoud Peppellaan	200.000
Onderzoek overdracht JGZ-taken van Santé naar GGD	20.000
Overschot speelvoorzieningen bestemmen voor overdracht speelplekken.	55.000
Overschotten IBOR Avri 2023 en 2024 inzetten ter dekking van tekort op werk-begroting 2025	282.000
Rijksvergoeding nazorg Kinderopvangtoeslag	83.000
Totaal	640.000
B. Overige bestemmingen	
Extra opbrengst leges omgevingsvergunningen inzetten voor extra inhuur van een bouwkundig adviseur de komende drie jaar	250.000
Achterstand in onderhoud kunstwerken	30.000
Doorontwikkeling organisatie	390.000
Sanering gronddepot Papesteeg	600.000
Uitvoeringsbudget schaalsprong	750.000
Uitvoeringsbudget voorbereidingskosten Westelijke ontsluitingsweg Tiel	650.000
Uitvoeringsbudget uittreding BWB	410.000
Totaal	3.080.000
Toevoeging aan de algemene weerstandsreserve	4.037.000

2. In te stemmen met de (acceptabele) onrechtmatige overschrijdingen van € 285.000 op de kredieten.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 9 juli 2025,

de griffier,

de voorzitter,

Jaarverslag

DEEL 2:

Programma-
verantwoording

1. Leefomgeving

1.1 Openbare ruimte

Wat wilden we bereiken?

De openbare ruimte is van ons allemaal. We moeten ons er dus allemaal thuis kunnen voelen. We vinden het belangrijk om te blijven investeren in de openbare ruimte.

De huidige en toekomstige sectorale beheerplannen vertalen we in een Meerjarenprogramma Openbare Ruimte

(MJOR). Hierin geven we aan welke projecten we integraal gaan uitvoeren en bepalen we of regulier onderhoud óf een herinrichting nodig is.

We zetten de kwaliteitsslag in de openbare ruimte voort. Dat betekent dat we extra investeren in schone straten, verzorgd openbaar groen, een opgeruimde buitenruimte en in het onderhoud van de wegen en fietspaden.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
1.1.2	Het opruimen van zwerfafval lukt ons niet alleen. We hebben de hulp van onze inwoners hard nodig. Bij het schoon en netjes houden van Tiel krijgen we als gemeente ondersteuning van een groot aantal vrijwilligers. Daar zijn we dankbaar voor want deze mensen zijn onmisbaar voor onze stad. In onze waardering voor hun inzet, bieden we onze vrijwilligers toegang tot goed materiaal en de mogelijkheid van een vergoedingsregeling. Voor het geven van een positieve impuls aan het (vrijwillig) meewerken van inwoners bij het onderhouden van de openbare ruimte, maken we extra middelen vrij.	C	Op schema De inzet van vrijwilligers bij het schoon en netjes houden van Tiel wordt gecoördineerd door Stichting Duurzaam Rivierenland en Tiel Tip Top. Beide partijen rapporteren ambtelijk vanaf 2025 over hun inzet en resultaten.
1.1.4	Vuilnis rondom afvalcontainers is een doorn in het oog. Samen met inwoners gaan we onderzoeken hoe we dit tegen kunnen gaan, bijvoorbeeld door het aanleggen van containertuintjes. Dit borgen we structureel in de wijkplannen.	C	Op schema In oktober 2024 is een kick-off gehouden met stakeholders, waarmee het project is gestart. Het treffen van preventieve maatregelen staat gepland voor het tweede kwartaal van 2025. De gemeenteraad wordt hierover geïnformeerd.

11.5	We werken aan het behoud en herstel van de biodiversiteit in onze gemeente. Dit doen we door het verbeteren van kruidenrijke bermen en het vervangen van een groot aantal planten in de perken van de openbare ruimte omdat deze 'op' zijn. We kiezen als gemeente steeds vaker voor een manier van beheer die biodiversiteit ondersteunt.	C	Op schema Aan het begin van 2024 zijn 18 locaties gerenoveerd en voor insecten aantrekkelijke planten en struiken aangeplant. Daarnaast werken we constant aan het steeds groener en aantrekkelijker maken van onze binnenstad.
11.6	We stellen jaarlijks een Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR) op, zodat inwoners precies weten wanneer welk onderhoud in hun buurt wordt uitgevoerd. Bij de uitvoering hiervan sluiten we zoveel mogelijk aan op de gerealiseerde en nog te realiseren wijkplannen.	C	Op schema Het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR) 2025 is opgesteld en diverse (onderhoud)projecten zijn in voorbereiding of worden uitgevoerd. Zie paragraaf 3: Onderhoud kapitaal-goederen.
11.7	De herinrichting van de Nieuwe Tielseweg is gestart. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de revitalisering van Tiel-West. Het uitgangspunt is integraal werken waarbij alle verbeteringen in de wijk van riool, verlichting, wegen tot het groen, in samenhang met elkaar moeten gebeuren.	C	Gedeeltelijk op schema De revitalisering van Tiel-West en de werkzaamheden aan de Nieuwe Tielseweg zijn beiden nog in voorbereiding. De vertraging is ontstaan omdat nutspartijen meer werkzaamheden moeten uitvoeren dan oorspronkelijk gepland. Vanaf het tweede kwartaal 2025 starten de werkzaamheden aan de Nieuwe Tielseweg. De revitalisering van Tiel-West, waarbij we integraal de wijk gaan opknappen, start in het derde kwartaal 2025.
11.8	Bij uitvoering van het onderhoud kijken we naar hoe onze wegen, het groen, de openbare verlichting, rioleringen, verkeersborden en dergelijke erbij staan. Daarnaast kijken we naar de behoefte van bewoners en bepalen dan of en hoe we het onderhoudsniveau van de wijk kunnen verhogen. De vertaling hiervan vindt plaats in het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR), het Meerjarenplan Openbare Ruimte MJOR en de wijkplannen.	C	Op schema We betrekken inwoners bij de totstandkoming en uitvoering van de (wijk)plannen. Voor de revitalisering van Tiel-West, de werkzaamheden aan de Nieuwe Tielseweg en andere projecten, zijn bijeenkomsten georganiseerd waarin bewoners hun voorkeuren en wensen konden uiten. Deze vorm van participatie zorgt voor meer betrokkenheid.

C = continu proces

1.1.9	We vinden het belangrijk dat de fietspaden in onze gemeente in goede staat zijn. In fases geven we invulling aan het plan 'Tiel Fietsvriendelijk' waarbij we inzetten op het versneld inspecteren van alle fietspaden en oplossen van acute knelpunten. In het behalen van een optimaal resultaat met zo min mogelijk overlast voor de weggebruiker, combineren we waar mogelijk het onderhoud aan de fietspaden met overige onderhoudswerkzaamheden	C	Op schema We zijn gestart met het herstellen van diverse fietspaden. Dankzij de voordelige financiële uitkomst van de aanbesteding, kunnen we meer herstellen dan oorspronkelijk gepland. De werkzaamheden worden in 2025 afgerond.
1.1.10	Het dagelijks onderhoud, de vervanging en het tegelijkertijd verduurzamen van de openbare verlichting brengen we de komende jaren structureel op orde.	C	Op schema De geplande werkzaamheden voor 2024 zijn uitgevoerd. Meest in het oog springend, is de grootschalige vervanging van de kegelvormige armaturen door moderne ledverlichting in de wijk Passewaaij. De wijk Passewaaij is gekozen vanwege de aanzienlijke energiebesparingsmogelijkheden. Hierdoor is ongeveer 13% van het totale areaal verduurzaamd.
1.1.11	Met het project 'Tiel Speelt' zorgen we voor voldoende fijne speelplekken voor alle kinderen van 0-12 jaar in Tiel. Bewoners beheren en onderhouden deze speelplekken. In 2024 hebben we de ambitie om de restende 34 speelplekken aan hen over te dragen	2024	Op schema In 2024 is het beheer en onderhoud van 38 van de 68 speelplekken overgedragen aan bewoners. Over 7 speelplekken zijn we nog in gesprek met bewoners om te kijken of het beheer en onderhoud overgedragen kan worden. Evaluatie volgt in het 2e kwartaal van 2025.
1.1.12	Wensen en behoeften aangaande de openbare ruimte zijn opgehaald bij bewoners en vertaald in wijkplannen met concrete acties die integraal worden uitgevoerd.	2024	Op schema Het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over de wijkplannen. De wijkplannen maken inzichtelijk wat er in de wijk speelt en welke ontwikkelingen, knelpunten en kansen er zijn. Voor Tiel Noord en Wadenhoijen volgen nog wijkplannen.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

We zijn gestart met het opstellen van een Integraal Maatschappelijk beheerkader (IMBK). Dit is een integrale vertaling van vastgestelde en nog op te stellen plannen voor het beheer van de openbare ruimte. Het IMBK wordt naar verwachting in het voorjaar van 2025 vastgesteld.

Regionaal niveau

AVRI

Het Algemeen Bestuur van Avri heeft op 15 februari 2024 het Strategisch Koersplan, dat in november 2023 aangeboden was aan de gemeenteraad, vastgesteld. Het Strategisch Koersplan geeft richting aan de ambitie en opgaven waarvoor Avri namens de gemeenten in Rivierenland aan de lat staat.

Het Strategisch Koersplan is behandeld in de Besluit voorbereidende commissie van 19 juni 2024. Aan Avri is een zienswijzebrief gezonden waarop een reactie van Avri is gekomen die verder ambtelijk wordt behandeld. Het AB van Avri begrijpt de behoefte van de Tielse Raad om meer betrokken te zijn bij de besluitvorming van Avri.

Nationaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen in 2024.

Hoe hebben we dit gemeten?

- We leggen verantwoording af over de realisatie van het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR), het Meerjarenplan Openbare Ruimte (MJOR) in de beleids-cyclus.
- We voeren diverse inspecties uit om de technische en functionele staat van het areaal inzichtelijk te krijgen. Deze gegevens worden verwerkt in beheersystemen. In 2024 hebben we voor de volgende disciplines inspecties uitgevoerd: wegen, riolering, verkeersmeubilair en spelen.
- Voor de vakdiscipline wegen wordt om het jaar het hele areaal geïnspecteerd. Op basis van de inspectie van 2022 is in 2023 onderhoud uitgevoerd en de planning opgesteld voor 2024. In 2024 is een nieuwe inspectie uitgevoerd die de basis is voor onderhoud en vervanging in 2025 en 2026.
- We laten maandelijks de (beeld) kwaliteiten openbare ruimte toetsen door een extern onafhankelijke partij. Hierbij wordt getoetst of we voldoen aan de ambitie voor beeldkwaliteiten. Per kwartaal is (ambtelijk) een rapportage opgesteld. Afwijkingen worden aan de gemeenteraad gemeld in de voortgangsrapportages.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Avri (www.avri.nl)

Avri haalt voor de gemeente Tiel het huishoudelijk afval op en voert dagelijks groot en klein onderhoud uit aan de openbare ruimte en de sportvelden. Daarnaast handhaaft Avri op onderdelen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Omgevingsdienst Rivierenland (www.odrivierenland.nl)

De Omgevingsdienst Rivierenland voert voor de gemeente Tiel de volgende werkzaamheden uit:

- Verlenen van omgevingsvergunningen, exclusief de bouwtaken.
- Verlenen van omgevingsvergunningen milieu inclusief toezicht houden op bouw en milieu.

In 2024 is het aantal door de ODR gemaakte uren hoger uitgevallen dan begroot. Door de invoering van de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2024 beschikt de ODR over weinig ervaringscijfers waardoor het moeilijk is om een goede inschatting te maken van de te verwachten inzet.

1.2 Verkeer, parkeren en mobiliteit

Wat wilden we bereiken?

De gemeente Tiel ligt centraal, tussen de stedelijke gebieden van Arnhem, Nijmegen, Den Bosch en Utrecht. Het trein- en busstation in Tiel is van grote waarde voor de verbinding met andere stedelijke regio's. Samen zorgen weg, water en spoor voor een goede bereikbaarheid en dat willen we zo houden.

Dat betekent dat we in nauw overleg met de regiogemeenten en de provincie Gelderland ons sterk maken voor het verminderen van files op de autosnelwegen en het op peil houden van de openbaar vervoervoorzieningen in de regio. Lokaal zorgen we dat onze binnenstad en onze woonwijken vlot en veilig bereikbaar zijn per auto, met het openbaar vervoer, de fiets en te voet.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
1.2.1	Via de regionale Mobiliteitsagenda maken we ons sterk voor het verbeteren van de hoofdinfrastructuur. We steunen de regionale aanpak voor de verbreding van de A15 in aansluiting op de A2 (knooppunt Deil). Daarnaast ondersteunen we de plannen om de spoorlijn Tiel-Geldermalsen aansluitende verbindingen naar de grote steden te geven.	C	Op schema De voorbereiding voor verbreding van de A2 en de A15 tussen knooppunt Deil en afslag Meteren is door de minister van Infrastructuur en Waterstaat 'on hold' gezet. Gemeente West Betuwe is namens Regio Rivierenland lid van de Stuurgroep A2. Regio Rivierenland is bezig met het opstellen van een plan van aanpak voor de lobby om de A15 tussen Deil en Echteld te verbreden. We zijn met de provincie in gesprek over versterking van de spoorlijn Arnhem-Tiel. Dit is vastgelegd in het Positionpaper Spoor Regio Rivierenland. We zetten in op: • Behoud van de directe verbinding met Arnhem. • Doortrekken van de verbinding tot Geldermalsen (opheffen knip Tiel). • Nieuw station in de buurt van het Amsterdam-Rijnkanaal (Station Medel). • Frequentieverhoging. • Elektrificatie tussen Tiel en Elst.
1.2.2	We willen een gastvrije stad zijn voor inwoners en bezoekers. Daarom verhogen we de parkeertarieven niet.	2024-2026	Gerealiseerd We hebben de parkeertarieven niet verhoogd, met uitzondering van de jaarlijkse indexatie voor parkeervergunningen.

C = continu proces

1.2.3	We creëren een goede parkeerbalans in en rondom onze binnenstad waarbij we rekening houden met toekomstige ontwikkelingen binnen dit gebied.	2024-2026	Op schema In december 2024 heeft de gemeenteraad de Verordening parkeerregulering en parkeerbelasting Tiel 2024 vastgesteld. Deze nieuwe regels worden in 2025 ingevoerd. In november 2024 heeft de gemeenteraad de moties Parkeren Tiel aan de Oost-Zuid kant en Parkeren Burensse Poort aangenomen met het verzoek aan het college van burgemeester en wethouders de eventuele mogelijkheden en kosten mee te nemen in de uit te werken parkeerbalans. De parkeerbalans wordt in het tweede kwartaal van 2025 aan de gemeenteraad voorgelegd. De opdracht voor het plaatsen van slagbomen en vervanging van het parkeersysteem in parkeergarage de Westluidense Poort is gegund. Aansluitend wordt het parkeersysteem op de parkeerterreinen Oude Haven en Poort van Santwyck aangepast.
1.2.4	In het raadsvoorstel voor de vaststelling van het Actieplan Mobiliteit zijn onder andere voorstellen opgenomen voor de herinrichting en/of uitbreiding van parkeerterreinen.	2024 en 2025	Op schema Het Actieplan Mobiliteit is op 29 mei 2024 vastgesteld en de uitvoering van de voorstellen voor de herinrichting en/of uitbreiding van parkeerterreinen is gestart. De maatregelen voeren we uit als onderdeel van het groot onderhoud aan wegen en rioleringen (meekoppelkansen).
1.2.5	We leggen de rondweg van Passewaaij aan met de ontwikkeling van de buurten 9, 10 en 11.	C	Op schema We hebben een intentieovereenkomst gesloten met ontwikkelaars en grondeigenaren om tot een bouwclaimovereenkomst te komen voor de ontwikkeling van buurt 9, 10 en 11 in Passewaaij. We zijn gestart met de uitwerking van een gebiedsprogramma voor het totale plangebied en een stedenbouwkundig plan voor de eerste fase. Op 18 december 2024 heeft de gemeenteraad voor dit traject een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld. De eerste onderzoeken zijn gestart waarin de rondweg van Passewaaij is meegenomen.

1.2.6	We vormen een bestemmingsreserve voor een betere aansluiting van Passewaaij op het hoofdwegennet. We overleggen met de regio, de Provincie en de rijksoverheid om dit mede mogelijk te maken.	C	Op schema Op basis van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek naar de westelijke ontsluitingsweg heeft de gemeenteraad op 18 december 2024 zijn voorkeur uitgesproken voor alternatief 5 (een nieuwe weg langs de Ophemertsestraat). Dit voorkeursalternatief ligt in het meest westelijke deel van de nieuwbouwwijk Passewaaij 9. We verkennen de inpassing van dit voorkeursalternatief in het plangebied Passewaaij buurt 9, 10 en 11 en de gewenste aansluiting van de rondweg op de westelijke ontsluiting. We hebben 650.000 euro gereserveerd voor de voorbereiding en aanleg van de nieuwe westelijke ontsluiting naar de A15. We zijn in gesprek met de gemeente West Betuwe en de provincie Gelderland over dit voorkeursalternatief.
1.2.7	We vinden dat we onze schoolgaande jeugd extra moeten beschermen in het verkeer. Samen met schoolbesturen, ouders en de buurt werken we aan verbetering van de verkeersveiligheid in en om onze scholen. Hierbij betrekken we ook de schoolroutes	C	Op schema In het Actieplan Mobiliteit is opgenomen dat in 2024 de verkeersveiligheid van de schoolomgeving aan de Gasthuislingelaan (SBO De Wissel) en de Dreef/Van Borsselestraat (Daltonschool De Waaijer Wadenhoijen) verbeterd wordt. De werkzaamheden koppelen we aan asfalt- en rioleringsprojecten ter plaatse. De voorbereiding van deze projecten is gestart in het najaar van 2024. Hierbij betrekken we de omgeving, de schoolbesturen en de ouders.
1.2.8	In het kader van de 'Gastvrije Waaldijk' nemen we een besluit over de aanleg van een fiets- en wandelvriendelijke verbinding over het Amsterdam-Rijnkanaal. We zetten verder in op realisatie van de langzaam verkeersverbinding over het Amsterdam-Rijnkanaal in het kader van de 'Gastvrije Waaldijk' en het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek.	2024-2027	Op schema Het haalbaarheidsonderzoek in het kader van de 'Gastvrije Waaldijk' is afgerond. Het college van burgemeester en wethouders heeft gekozen voor het voorkeursalternatief en dit in juli 2024 ter besluitvorming aan de gemeenteraad aangeboden. Samen met het college van burgemeester en wethouders van Neder-Betuwe hebben we besloten in te zetten op een lobby-traject om de stakeholders mee te krijgen in de realisatie van de voorkeursverbinding.

1.2.9	Op basis van het Uitvoeringsplan bij de Mobiliteitsagenda 2023-2026 van Regio Rivierenland werken we een voorstel uit voor de aanleg van een snelle fietsroute Zaltbommel-Geldermalsen-Tiel-Kesteren-Buren.	2024 en 2025	Gedeeltelijk op schema De lobby voor de aanleg van een snelle fietsroute Geldermalsen-Tiel en Kesteren, met aansluiting op de snelle fietsroute tussen Den Bosch en Utrecht is opgenomen in het regionale Uitvoeringsplan Mobiliteit 2023-2026. De provincie heeft aangegeven dat het potentiële gebruik van een snelle fietsverbinding te laag is om hierin te investeren. Na overleg met het ministerie blijkt het project ook niet kansrijk in het knooppuntenplan. We houden rekening met deze bevindingen in de uitwerking van het regionale Uitvoeringsplan.
1.2.10	We gaan voor het in stand houden van de huidige dienstregeling van onze veerpont tussen Wamel en Tiel. Dit is een belangrijke verbinding voor onze schoolgaande jeugd, werknemers en recreanten. We pakken dit in regionaal en provinciaal verband op.	C	Op schema Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland heeft in een subsidieregeling een financiële bijdrage opgenomen voor de exploitatietekorten van de veren vanaf 2025. De provincie ondersteunt gemeenten voor 50% bij het dekken van tekorten voor het werken van de veerdienst. Deze provinciale ondersteuning is alleen voor veren met een tekort boven de 50.000 euro. Om de financiële gevolgen van de versoering van de provinciale bijdrage aan de exploitatie van de voetveer Pomona gezamenlijk op te vangen, zijn we in overleg met de gemeente West Maas en Waal over een verhoging van hun financiële bijdrage aan het voetveer.
1.2.11	We realiseren meer onbewaakte fietsenstallingen bij winkels in de binnenstad en verbeteren de vindbaarheid van de fietsenstalling bij Zinder.	2024	Op schema Bij de herinrichting van de binnenstad vervangen we de bestaande fietsenrekken door fietsnietjes en er komen meer stallingsmogelijkheden bij winkels. De fietsenstalling bij Zinder is opgenomen op de website www.veiligstallen.nl. Ter hoogte van de rotonde bij de Rechtbankstraat hebben we een verkeersbord geplaatst om de stalling vanaf de openbare weg beter vindbaar te maken.

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

We hebben een nieuwe parkeerverordening en het Actieplan Mobiliteit vastgesteld.

Regionaal niveau

Duurzame mobiliteit

Kennisplatform E-Laad heeft nieuwe prognosecijfers gepubliceerd van de toekomstige behoefte aan laadpunten voor elektrische personenauto's. Volgens de nieuwste berekeningen neemt de behoefte aan laadpunten in de gemeente Tiel toe van gemiddeld 1.700 laadpunten in 2024 tot naar schatting 9.600 laadpunten in 2050. Dit is een aanzienlijk grotere behoefte dan in eerdere prognoses is berekend.

OV-concessie

De Provincie heeft de OV-concessie voor het trein- en busvervoer in de Regio Rivierenland en de Achterhoek voor de periode 2025-2035 verleend aan Arriva. De nieuwe OV-concessie gaat eind 2025 in en loopt tot eind 2035. In de nieuwe OV-concessie zijn verbeteringen opgenomen voor het busvervoer in Tiel en omgeving.

Mobiliteitsagenda en uitvoeringsplan Mobiliteit

De gemeenten in de Regio Rivierenland hebben ingestemd met de Mobiliteitsagenda en het Uitvoeringsplan Mobiliteit voor de periode 2023-2026.

Veren

De provincie Gelderland heeft het verenfonds met ingang van 2024 opgeheven en nieuwe voorwaarden vastgesteld voor het verlenen van een provinciale bijdrage aan de exploitatie van de veerponten. In de voorwaarden is onder andere opgenomen dat alleen exploitatietekorten boven 50.000 euro nog voor een bijdrage in aanmerking komen.

Nationaal niveau

Verbreiding A2

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft de voorbereiding voor verbreding van de A2 tussen Deil en Vught stilgelegd. De gemeenten langs dit deel van de A2 en Regio Rivierenland zijn in gesprek met de minister over de gevolgen van dit besluit en tussentijdse maatregelen op het onderliggend wegennet.

Herziening van het luchtruim

Het Rijk werkt aan een herziening van het luchtruim. Daarbij wordt gedacht aan de inrichting van een vierde naderingsroute voor Schiphol, over Regio Rivierenland.

Via de regio en de provincie Gelderland vragen we aandacht voor de gevolgen hiervan voor de leefbaarheid en het milieu in onze regio. Na de val van het kabinet heeft de Tweede Kamer het proces controverseel verklaard. Dit betekent dat besluitvorming over vervolgstappen is vertraagd. Het nieuwe kabinet heeft de besluitvorming inmiddels vlot getrokken.

Kencijfers voor parkeren

Medio 2024 heeft CROW, het kennisinstituut voor infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer, en werk en veiligheid, nieuwe kencijfers voor parkeren gepu-

bliceerd. Een kencijfer is een waarde dat wordt gebruikt om een bepaalde maatstaf of norm vast te stellen voor een specifiek aspect. Bij een herziening van de parkeer-normen houden we rekening met deze nieuwe kencijfers.

DATA Top 15

Vanaf 1 januari 2025 geldt nieuwe Europese wetgeving voor de registratie en informatie van maximumsnelheden op wegen. Ook

geldt nieuwe wetgeving voor het geven van actuele informatie over afsluitingen van wegen, bijvoorbeeld bij wegwerkzaamheden en evenementen. Dit is onderdeel van de Data-top 15.

Hoe hebben we dit gemeten?

Verkeersveiligheid

Het aantal ongevallen en de ernst hiervan fluctueert, maar is in de laatste jaren stabiel:

Jaar	Ongevallen	Gewonden	Dodelijke slachtoffers
2020	208	15	0
2021	242	20	1
2022	224	24	0
2023	234	25	1
2024	240	17	1

Parkeren

In september 2023 is onderzoek gedaan naar het aantal, de soort en de bezetting van de parkeerplaatsen in en rond de binnenstad en in de schil daaromheen. De rapportage van dit onderzoek vormt een database waaruit we kunnen putten bij beleidsvorming en het beantwoorden van vragen. In 2025 voeren we opnieuw onderzoek uit.

Verkeersintensiteit

Tussen 2017 en 2024 is de verkeersintensiteit op 10 telpunten in het hoofdwegenet in de bebouwde kom van Tiel vrijwel stabiel (index 102%). Daarbinnen zien we tussen 2017 en 2024 opvallende verschuivingen:

- Op de Rivierenlandlaan is ter hoogte van het viaduct over de A15 een toename in de verkeersintensiteit van 24% geconstateerd.

- Tegelijkertijd zien we op de Laan van Westroijen in de verkeersintensiteit een afname van 8%. Deze afname is te verklaren door de herinrichting van de Laan van Westroijen, en de realisatie van snelheidsremmende maatregelen.
- Op de telpunten in het buitengebied van Wadenhoijen is de verkeersintensiteit gestegen met 102%
- De verkeersintensiteit op de Lingedijk tussen de Dreef en de Jhr. W.A. van Borssselestraat is met 7% toegenomen.
- De verkeersintensiteit op de Bredestraat ten noorden van het spoor is met 7% toegenomen.
- Op de Bommelweg tussen de gemeentegrens en de Nieuweweg is een afname van 11% in de verkeersintensiteit gemeten.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan regionale vraagstukken op het gebied van de vlotte en veilige bereikbaarheid van Tiel en de regio.

Wat heeft het gekost?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroot 2024	Rekening 2024	Vershil begroting na wijziging +/- rekening
Lasten	33.308	34.008	36.271	34.907	1.364
Baten	18.122	17.194	19.751	20.798	-1.047
Resultaat voor bestemming	15.187	16.813	16.520	14.109	2.411
Mutaties reserves:					
toevoegingen	2.073	570	833	1.570	-737
onttrekkingen	1.714	605	1.832	1.279	553
Resultaat na bestemming	15.546	16.779	15.521	14.400	1.121

Verschillenverklaring begroting na wijzigingen en de rekening

Het voordelige verschil van € 1.121K wordt als volgt verklaard	Saldo lasten	Saldo baten	Saldo reserves	Saldo totaal
Lagere rentelasten op investeringen (zie ook verklaring treasury in Algemene baten en lasten).	1.013 V			1.013 V
Hogere afschrijvingslasten op investeringen die annuïtair worden afgeschreven (lagere rentelasten worden dan gecompenseerd door hogere afschrijvingen).	256 N			256 N
Lagere rentelasten riolering leiden tot hogere storting in voorziening.	144 N			144 N
Lagere lasten Integraal Beheer Openbare Ruimte door de Avri op basis van afrekeningen 2023 en 2024.	266 V			266 V
Meer inzet gedaan op asfaltonderhoud.	178 N			178 N
Meer aanleg kabels en leidingen door nutsbedrijven leidt tot hogere lasten en hogere baten.	90 N	64 V		26 N
Door capaciteitstekorten zijn de onderhoudslasten van gebouwen lager, het financieel voordeel wordt verrekend met de reserve. Daarnaast meer inkomsten als gevolg van hogere opbrengst van verkoop van gronden.	331 V	87 V	315 N	103 V
Lagere lasten onderwijshuisvesting, onder andere door lagere kosten voor exploitatie MFC De Stater (46k V), hogere huuropbrengsten van het Koerierspad 44k V) en minder uitgaven aan vandalisme schoolgebouwen (41k V).	196 V	45 V	20 N	221 V
Het baggeren van de havens is doorgeschoven naar 2025, hierdoor ook geen bijdrage uit de reserve. Daarnaast een hogere opbrengst uit Havengelden.	761 V	82 V	839 N	4 V
Hogere opbrengst afvalstoffenheffing en hogere bijdrage aan de Avri op basis van vastgestelde begroting van de Avri.	179 N	182 V		3 V
De opbrengsten uit omgevingsvergunningen is hoger dan geraamd dankzij enkele grote aanvragen. Hiervoor is ook extra personeel ingezet, wat leidt tot hogere kosten.	440 N	550 V		110 V
Overige verschillen.	84 V	101 V	116 N	69 N
Totaal programma	1.364 V	1.047 V	1.290 N	1.121 V

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de gerealiseerde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve bedragen x € 1.000	Stand per 1-1	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand per 31-12
Dekking afschrijving diverse investeringen	6.680	308	471	6.517
Gemeentelijke eigendommen	1.522	116		1.638
Onderhoud brede zorgschool	413	24		436
Onderhoud wegen	675		536	139
Civiele kunstwerken	223			223
Westelijke uitvalsweg	650		69	581
Parkeren	602	71	232	440
Parkeerbijdrageregeling	42			42
Havens	885	524	19	1.389
Onderhoud wisselscholen	487	116	20	583
IKC Passewaaij	139			139
Uitvoering IHP	716	111		826
Onderhoud binnensportaccommodaties	1.574		199	1.375
Onderhoud Agnietenhof	492	40	6	527
Onderhoud Zinder	171	59		230
Onderhoud groen	112			112
Financiële herplantplicht bomen	95	54		149
Spelen	0	145		145
Riolering	380			380
Begraafplaats ter navolging	25	2		27
Woonwagens	104			104

2. Vitale Stad

2.1 Wonen en ruimtelijke ontwikkeling

Wat wilden we bereiken?

We mikken op groei: 50.000 inwoners in 2040. We streven naar een goede balans tussen huur- en koopwoningen in alle prijscategorieën, zodat mensen in een huis kunnen wonen dat past bij hun inkomen.

Ook onze jongeren moeten hun eerste eigen plekje in Tiel kunnen vinden. We binden hogere-inkomensgroepen aan de stad door de bouw van extra koopwoningen in het middelhoge en hoge segment. Dit

is nodig om onze voorzieningen in de toekomst betaalbaar te houden.

We ondersteunen onze kwetsbare inwoners door het bieden van mogelijkheden voor begeleid en beschermd wonen. We zorgen voor voldoende huisvesting voor vluchtelingen en statushouders. De huisvesting van arbeidsmigranten willen we meer groeperen, met oog voor de omgeving. We kunnen dit wellicht combineren met tijdelijke huisvesting van andere woningzoekenden, zoals starters en urgent woningzoekenden.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
2.1.1	We stimuleren de bouw van tenminste 2.000 woningen. Die komen in onder andere de Spoorzone (Veilingkwartier, Teisterbantlaan en Lingehoven), in Passewaaij en in de binnenstad. We zetten middelen in om de woningbouw te versnellen.	C	Gedeeltelijk op schema De geplande woningbouw in het Veilingkwartier en de Teisterbantlaan heeft een kleine vertraging opgelopen. Aanvang van de bouw staat nu op de planning in september 2025. Door een snellere doorloop van de volgende fases, verwachten we de bouwplanning weer op schema te krijgen. Voor uitbreiding van de wijk Lingehoven is de gebiedsvisie en de grondexploitatie vastgesteld. Met betrekking tot het gebied Passewaaij is met één van de grondeigenaren de eerste intentieovereenkomst gesloten en gestart met de uitwerking van het stedenbouwkundigplan. We verwachten in het derde kwartaal van 2026 te starten met de eerste bouwphase in Passewaaij. De tijdelijk woningbouwaanjager heeft gezorgd voor meer grip en sturing in de projecten. In augustus 2024 is de tweede tijdelijk woningbouwaanjager begonnen met het prioriteren en versnellen van mogelijkheden voor toekomstige woningbouwlocaties. Het verkennen van mogelijkheden voor toekomstige woningbouwlocaties staat momenteel 'on hold' en koppelen we aan het proces van de Schaalsprong. De vernieuwde Regionale Woondeal voor de periode 2025-2035 is goedgekeurd door het college van burgemeester en wethouders van alle gemeenten in de Regio Rivierenland. De officiële ondertekening vindt plaats in 2025.

C = continu proces

2.1.2	Bij nieuwbouwprojecten gaan we uit van 30% sociale woningen. Voor het gebied Passewaaij rekenen we op 25% sociale huur.	C	Op schema De analyse van de Woon(zorg)visie heeft - door externe omstandigheden - vertraging opgelopen. De balans tussen de verschillende prijscategorieën en verdeling van koop- en huurwoningen in de woningvoorraad, wordt beschreven in de Woon(zorg)visie.
2.1.3	Starters en jonge gezinnen op de woningmarkt bieden we meer kansen, door het inzetten van startersleningen.	2024	Gerealiseerd De nieuwe verordening voor de Starterslening is op 1 maart 2024 in werking getreden. Dit heeft dit jaar geleid tot het toewijzen van 25 startersleningen.
2.1.4	Samen met de woningcorporaties zetten we ons in om het bestaande aanbod van huurwoningen aantrekkelijker en duurzamer te maken. We leggen dit vast in de prestatieafspraken.	C	Op schema De prestatieafspraken voor 2025 zijn vastgesteld. We hebben afgesproken om samen te kijken naar de spreiding van sociale huurwoningen in de gemeente Tiel en het realiseren van minimaal 25% sociale huur in het gebied Passewaaij.
2.1.5	We staan open voor collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) en woonvormen met gezamenlijke voorzieningen, zoals speciale seniorenhofjes, tiny-houses en woningsplitsing.	C	Op schema In 2024 zijn geen concrete initiatieven binnengekomen voor collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) of andere bijzondere woonvormen.

2.1.6	'Verkamering' van woningen gaan we harder aanpakken. Daarbij gebruiken we instrumenten als zelfbewoningsplicht en de inmiddels ingevoerde verhuurdersvergunning.	C	Op schema De landelijke Wet goed verhuurderschap (Wgv) is, samen met de Omgevingswet, leidend geworden voor de aanpak van malafide verhuur en misstanden bij verkamering. Met de Wet goed verhuurderschap (Wgv) is een landelijke basisnorm aan regels vastgesteld die gemeenten de bevoegdheid geeft om waar nodig handhavend op te treden bij misstanden. De lokale APV-bepaling over de Verhuurdersvergunning, die eerder als proef vooruitliep op de Wet goed verhuurderschap, is met de komst van dit nieuwe stelsel per 1 januari 2025 geschrapt in de nieuwe Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Signalen over illegale verkamering en onveiligheid die bij de gemeente Tiel binnenkomen, via het Meldpunt Goed Verhuurderschap of op andere wijze, worden opgevolgd door ons lokale controle- en handhavingsteam. Vanaf 2025 werkt het lokale controle- en handhavingsteam hierin samen met het in oprichting zijnde regionale Interventieteam De Waarden. Zoals door de gemeenteraad toegezegd, worden vanaf 2025 de integrale controles geïntensiveerd met extra toezicht en handhaving voor veiligheidskwesties.
2.1.7	Voor onze kwetsbare Tielse inwoners realiseren we projecten voor beschermd en begeleid wonen, zoals het project 'Anders Wonen' aan de Lingeweg. In de regio zijn afspraken gemaakt over een goede spreiding van deze voorzieningen.	C	Op schema Het bestemmingsplan voor het project 'Anders Wonen' aan de Lingeweg is definitief. Met KleurrijkWonen is een huurovereenkomst gesloten voor de realisatie van de locatie voor 'de onderste trede'. Op verschillende locaties in de gemeente Tiel zijn mogelijkheden voor beschermde woonvormen.
2.1.8	Het streven is om tot centrale huisvesting van arbeidsmigranten te komen. We onderzoeken of dat te combineren is met tijdelijke huisvesting van andere woningzoekenden, zoals starters en spoedzoekers.	C	Op schema Het toetsingskader 'Huisvesting internationale werknemers in de gemeente Tiel' is vastgesteld. Op basis van dit toetsingskader zijn er, op initiatief van verschillende partijen, verkennende gesprekken gevoerd.

2.1.9	We realiseren meerdere (semi-)permanente locaties voor de opvang van vluchtelingen en statushouders.	C	Op schema Het leegstaande schoolgebouw op de hoek Heiligestraat/Burgemeester Cambier van Nootenlaan in Tiel is omgebouwd tot wooncomplex voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Achter dit pand staan ook woonunits voor deze doelgroep. In twee leegstaande vleugels van het Ziekenhuis Rivierenland worden tijdelijk ongeveer 85 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Deze locatie is per 1 juli 2025 niet meer beschikbaar voor de opvang van vluchtelingen. Hiervoor is een alternatieve locatie gevonden die wordt voorbereid voor huisvesting. Bij het Van der Valk hotel in de gemeente Tiel is de huisvesting van asielzoekers gecontinueerd tot minimaal eind 2024. De (semi-)permanente locaties voor de opvang van vluchtelingen en statushouders zijn verdeeld over de gemeente Tiel.
-------	--	---	--

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Omgevingswet en omgevingsvisie

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. We werken momenteel aan een omgevingsvisie, die uiterlijk 1 januari 2027 moet zijn vastgesteld. De Structuurvisie Tiel 2030 is tot die tijd leidend.

Daarnaast werken we aan een nieuw omgevingsplan, dat uiterlijk op 1 januari 2032 klaar moet zijn. Tot die tijd geldt een

tijdelijk omgevingsplan, bestaande uit bestemmingsplannen en andere regels over de fysieke ruimte.

Netcongestie

In 2024 werd duidelijk dat op veel plekken in Nederland onvoldoende ruimte (capaciteit) op het elektriciteitsnet is. De toenemende vraag naar elektriciteit en de snelle opkomst van duurzame energie zorgen voor extra druk op het elektriciteitsnet met overbelasting in bepaalde gebieden als gevolg (netcongestie).

Deze druk was ook merkbaar in de gemeente Tiel en heeft effect op onze ruimtelijke ontwikkeling en daaraan gekoppelde programma's zoals wonen, bedrijven en de energie- en warmtetransitie.

Via het overlegplatform Regionale Energie Strategie/Gelderse Energie Infra Structuur (RES/GEIS) werken we aan oplossingen zoals de ontwikkeling van energyhubs en netbewuste woningbouw. Bedrijvenpark Medel Afronding, dat momenteel in ontwikkeling is, krijgt hierdoor de eerste geheel zelfvoorzienende Energy Hub van Nederland.

Schaalsprong

Om de stad aantrekkelijker te maken voor midden- en hogere inkomensgroepen, de leefbaarheid te verbeteren en de economische vitaliteit te versterken is het noodzakelijk om de stad beter in balans te brengen. Met de schaalsprong, waarbij gericht gestuurd gaat worden op het realiseren van circa 5.000 nieuwe woningen tegen 2040 met de nadruk op het midden- en dure segment, is hiermee een start gemaakt.

Regionaal niveau

Huisvesting Internationale Werknemers

De gemeente Tiel en andere gemeenten in de Regio Rivierenland hebben samen met werkgevers en uitzenders het convenant Huisvesting Internationale Werknemers gesloten. Hiermee willen we de kwaliteit

van huisvesting en leven van internationale werknemers verbeteren.

Regionale woondeal 2025-2035

Regio Rivierenland

De acht samenwerkende gemeenten in de Regio Rivierenland hebben met het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de Regionale Woondeal 2025-2035 Regio Rivierenland opgesteld.

Het gaat hier om een actualisering van de Regionale Woondeal 2022-2030. De onder-tekening vindt plaats in 2025.

De Regionale Woondeal 2025-2035 Regio Rivierenland bundelt de krachten van verschillende overheidslagen met als centrale doel het versnellen van de woningbouw in de regio. De actualisering van de Regionale Woondeal 2022-2030 was nodig voor:

- de opname van hogere woningbouw-aantallen als gevolg van nieuwe bevolkings- en huishoudensprognoses;
- het verlengen van de planningshorizon van 2030 naar 2034;
- het geven van invulling aan de afspraken over ouderenhuisvesting.

Regio Arrangement Fruitdelta Rivierenland

Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, de Regio Rivierenland en het waterschap hebben het regioarrangement Fruitdelta Rivierenland opgesteld. Hierin staan de ruimtelijke ambities en doelen voor de komende 20 tot 30 jaar op het gebied van wonen, landelijk gebied, natuur, energie en klimaat. Dit arrangement is gebaseerd op bestaand beleid en vormt de basis voor samenwerking met de provincie en het waterschap.

Nationaal niveau

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Met de Omgevingswet bundelt de overheid de regels voor ruimtelijke projecten en is er één digitaal Omgevingsloket voor informatie en aanvragen. Via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) wisselen overheden informatie uit.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)

Tegelijk met de Omgevingswet is de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking getreden voor meer toezicht en controle in de bouw. Deze wet wordt stapsgewijs ingevoerd en was in 2024 van toepassing op de nieuwbouw van eenvoudige bouwwerken zoals eengezinswoningen en kleine bedrijfspanden.

Nationale Woon- en Bouwagenda

Ondanks de Nationale Woon- en Bouwagenda, die de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod bevordert, stagneerde

nieuwbouw in de gemeente Tiel in 2024. Dit kwam onder andere door gestegen bouwkosten, hogere rentepercentages, arbeidstekorten en wet- en regelgeving.

Wet versterking regie volkshuisvesting

De Wet versterking regie volkshuisvesting geeft het Rijk, de provincies en gemeenten de instrumenten om samen regie te voeren op de volkshuisvesting. Hierdoor ontstaat meer grip op hoeveel, waar en voor wie er wordt gebouwd. Het wetsvoorstel is begin maart 2024 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Asielinstroom/Spreidingswet

Blijvend aandachtspunt zijn de landelijke ontwikkelingen rondom de asielinstroom. De Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen - beter bekend als de Spreidingswet - is op 1 februari 2024 in werking getreden. Met deze wet wordt geprobeerd te komen tot voldoende opvangplekken en een evenwichtige verdeling van asielopvang over provincies en gemeenten.

Wet betaalbare huur

De Wet betaalbare huur is op 1 juli 2024 ingegaan. Deze wet zorgt voor regulering van huren waardoor meer mensen een betaalbare huurwoning krijgen met een huurprijs die past bij de kwaliteit van de woning.

Stikstof

Op 18 december 2024 heeft de Raad van State besloten dat intern salderen zonder natuurvergunning niet meer is toegestaan. Dit heeft gevolgen voor het verlenen van natuurvergunningen door de provincie. In

2025 komt de provincie met nieuw beleid ter controle van deze maatregel. Tot die tijd worden er geen nieuwe natuurvergunningen verleend.

Hoe hebben we dit gemeten?

- Aantal toegevoegde woningen per jaar, uitgesplitst naar huur, koop en prijscategorie

Segment/jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Meergezinswoningen					
Huur < 694	x	x	x	23	0
Huur 694-808	53	39	0	10	10
Huur 808-1000	12	62	42	19	3
Huur > 1000	x	x	x	56	20
Koop < 355.000	0	0	0	50	6
Koop > 355.000	0	0	0	35	0
Totaal	65	101	42	193	39
Eensgezinswoningen					
Huur < 694	x	x	x	0	0
Huur 694-808	56	0	13	20	0
Huur 808-1000	0	0	0	6	0
Huur > 1000	x	x	x	3	0
Koop < 355.000	36		13	0	7
Koop > 355.000	30		20	8	14
Totaal	122	0	46	37	21
Totaal MG en EG	187	101	88	230	60

* In 2023 is overgegaan op een nieuwe indeling conform afspraken woondeal

Voorraad harde plancapaciteit (onherroepelijk bestemmingsplan) voor nog toe te voegen woningen.

- Voor 628 woningen is sprake van een onherroepelijk bestemmingsplan. Grote toename komt voornamelijk door Veilingterrein, Teisterbantlaan, burgemeester van Welderenstraat etc. (= samen al 458 woningen)

(Bron: cijfers uit de gemeentelijke woningbouwtool.)

- Aantal uitgegeven startersleningen
 - In 2024 zijn 25 nieuwe startersleningen verstrekt vanuit nieuw budget gekoppeld aan de Verordening Starterslening 2024.

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan de economische speerpunten agribusiness, economie, logistiek, recreatie en toerisme.

Gemeenschappelijke Exploitatie

Maatschappij (GEM) Veilingterrein

Binnen de Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij (GEM) Veilingterrein voeren we samen met BPD Bouwfonds de grondexploitatie van de (her)ontwikkeling van het Veilingterrein en de Teisterbantlaan.

2.2 Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen

Wat wilden we bereiken?

De aantrekkingskracht van onze binnenstad willen we vergroten. We streven naar een compact en gezellig centrum. Voor creatieve initiatieven die kleur geven aan de stad maken we graag ruimte. Het hart

van onze stad is namelijk dé plaats om elkaar te ontmoeten.

In het centrum zorgen horeca, de weekmarkt en de vele evenementen voor vertier en vermaak. Ook de schouwburg en de winkels trekken mensen van buiten naar Tiel.

Samen met onze ondernemers en ondernemersverenigingen zorgen we voor een aantrekkelijk vestigings- en ondernemersklimaat. We vinden het belangrijk dat vertegenwoordigers van overheid, ondernemers, onderwijs, onderzoek en omgeving elkaar blijven ontmoeten. Dat stimuleert saamhorigheid en innovatie.

Door onze centrale ligging aan het snelwegennetwerk en dankzij onze havens zijn we een aantrekkelijke gemeente voor ondernemers. Dat uit zich in een sterke economische groei op de bedrijventerreinen. In samenwerking met Regio Rivierenland versterken we de speerpuntsectoren van onze regionale economie: Logistiek & Vestigingsklimaat bedrijven, Agribusiness en Recreatie & Toerisme.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
2.2.1	We vergroenen het centrum, knappen onze historische steegjes op, passen de bewegwijzering en de bestrating aan en maken de binnenstad autoluw. Daarnaast vervangen we het riool. Dit doen we in goed overleg met inwoners en ondernemers.	C	Gedeeltelijk op schema De nieuwe inrichting is buiten zichtbaar en de reacties van buurtbewoners, ondernemers en andere geïnteresseerden zijn positief. De afgesproken en onverwachte extra werkzaamheden zijn gerealiseerd binnen het afgesproken budget. Op verschillende punten is vertraging ontstaan door nutswerkzaamheden van Vitens, die tegelijkertijd uitgevoerd moesten worden. Dit heeft soms geleid tot overlast doordat bepaalde zaken anders verliepen dan oorspronkelijk gepland en gecommuniceerd was. Alle voorbereidingen zijn getroffen om begin 2025 de binnenstad autoluw te maken.
2.2.2	Ook de Burense poort pakken we aan. Er komt een betere aansluiting op de binnenstad. Zo ontstaat er niet alleen een mooie aanloop van en naar het centrum, maar ook een fijne verblijfsplek voor zowel inwoners als toeristen.	2024	Op schema Voor de realisatie van het ontwerp voor de Burense Poort is in de Perspectievennota 2025 een extra bedrag van 1,5 miljoen euro opgenomen. De planvorming is voor een groot deel gereed. De ruimtelijke verkenning voor het Hasselmanplein en Molenstraatje is gestart. Hierbij wordt de motie van de gemeenteraad over gestapeld parkeren op de locatie Burense Poort betrokken.
2.2.3	We handhaven de transformatiesubsidie. Daarmee ondersteunen we ondernemers in de binnenstad, bij verplaatsing of verbouwing van hun bedrijf.	C	Op schema De nieuwe Stimuleringsregeling Kwaliteit aanloopstraten en het kernwinkelgebied Binnenstad Tiel 2024 is ingevoerd. Er zijn vijf aanvragen ingediend waaruit vier subsidies zijn verstrekt.
2.2.4	We onderzoeken hoe we de vraag naar ruimte voor bedrijvigheid en andere initiatieven, zoals bijvoorbeeld broedplaatsen en wisselwinkels in de toekomst kunnen faciliteren.	2024	Op schema Leegstaande (winkel)panden worden soms tijdelijk gebruikt als broedplaats of wisselwinkel. Uit gesprekken met het bedrijfsleven en ondernemersverenigingen blijkt dat er momenteel geen directe behoefte is aan ruimte voor wisselwinkels en/of broedplaatsen. We blijven openstaan voor initiatieven.

C = continu proces

2.2.5	Vanuit de gemeente Tiel blijven we participeren in het Regionaal Stimuleringsfonds.	C	Op schema Onze bijdrage aan het Regionaal Stimuleringsfonds is gecontinueerd. In 2024 is aan 13 projecten een financiële bijdrage uit het Regionaal Stimuleringsfonds toegekend van bijna 400.000 euro.
2.2.6	We onderzoeken of het inzetten van Stadmakers de gemeente nog aantrekkelijker kan maken.	2024	Op schema Stadsfabriek Tiel, een maakplaats voor Tielse creatieve, verbindende en innovatieve ideeën, organiseert sociaal -culturele activiteiten zoals een proeftuin en een wandkleed met de historie van de gemeente Tiel. Stadsfabriek Tiel heeft met Centrum XL bij de herinrichting van de binnenstad samengewerkt in verdere vergroening. Centrum XL verzorgt samen met tientallen enthousiaste vrijwilligers dagelijks de Vlindertuin en diverse geveltuintjes.
2.2.7	We verplaatsen de vier coffeeshops naar één gezamenlijke locatie. De leegkomende panden krijgen een andersoortige functie.	2024	Op schema Met de vier coffeeshophouders is overeenstemming bereikt over de samenwerkingsovereenkomst. De voorbereidingen, om de omgeving in het eerste kwartaal van 2025 te informeren over de voornemens, zijn gestart.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Ontwikkeling bedrijventerreinen (Medel Afronding)

Voor de elektriciteitsvoorziening op Medel Afronding is in 2023 een oplossing ontwikkeld in de vorm van de Medel Energy Hub. In 2024 zijn de voorbereidingen gestart voor de uitvoering hiervan in 2025 zodat voor alle nieuw te vestigen

bedrijven op Medel Afronding elektriciteit beschikbaar is.

In 2024 is voor ruim 16 hectare aan verkochte kavels geleverd. Op twee bedrijfskavels is gestart met de bouw en voor twee andere kavels, met een totale oppervlakte van 11 hectare, is de verkoopprocedure doorlopen en zijn kopers geselecteerd. Met deze kopers is in januari 2025 een optieovereenkomst getekend.

Regionaal niveau

LEADER

Rivierenland is in 2024 aangewezen als LEADER-gebied. LEADER is een Europees programma voor plattelandsontwikkeling dat lokale initiatieven ondersteunt die

bijdragen aan leefbaarheid en kwaliteit van wonen, werken en recreëren op het platteland.

Het gebied van LEADER Rivierenland bestaat uit zeven gemeenten: Culemborg, West Betuwe, Zaltbommel, Maasdriel, Tiel, Buren en Neder Betuwe. Vanaf 1 mei 2024 kon een beroep gedaan worden op subsidie via het Europese programma LEADER.

Een Lokale Actie Groep (LAG) met betrokken inwoners en ondernemers beoordeelt de subsidieaanvragen en denkt mee met initiatieven.

Havensamenwerking

Samen met de gemeenten Nijmegen, Arnhem en de provincie Gelderland zijn de mogelijkheden onderzocht voor een intensievere en professionele samenwerking tussen de havenbedrijven van Nijmegen, Arnhem en Tiel.

Het doel is om door het uitvoeren van diverse acties de binnenhavens, logistieke bedrijven, watergebonden bedrijven en de binnenvaart te ondersteunen en te stimuleren. Zij zijn van groot belang voor de bereikbaarheid en het economisch functioneren van de stad en de regio. Dit onderzoek vormt de basis voor verdere uitwerking in 2025.

Regio Deal FruitDelta Rivierenland en Gebiedsagenda

Op 31 december 2023 eindigde de projectperiode van de Regio Deal FruitDelta Rivierenland. Met een totaalbedrag van 15 miljoen euro zijn regionale projecten gerealiseerd, zoals de Fruit Tech Campus,

regionale routenetwerken, het Regionaal Investeringsfonds en mogelijkheden voor scholing en de arbeidsmarkt.

In 2024 heeft het Algemeen Bestuur van de Regio Rivierenland samen met partners een nieuwe Regio Deal voorbereid en aan het Rijk voorgelegd voor de vierde tranche met als ambitie:

Floreren in de vruchtbare delta van Nederland - Samen werken aan en investeren in een kwetsbare Rivierenlandse delta waarin de brede welvaart ook in de toekomst bloeit.

De drie hoofddoelen zijn:

- Toekomstbestendig wonen
- Toekomstbestendig ondernemen
- Toekomstbestendig leven

In januari 2025 heeft het Rijk op basis van deze aanvraag een bijdrage van 22,5 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Nationaal niveau

Tiel als bovengemiddeld knooppunt

Tiel is in het landelijk programma Goederenvervoercorridor (Oost en Zuidoost) benoemd als bovengemiddeld knooppunt. In dit programma werken het ministerie van Infrastructuur en de Waterstaat, Binnenlandse Zaken, Havenbedrijf Rotterdam, Topsector Logistiek en de provincies Zuid-Holland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg samen aan de optimalisatie van de logistieke corridors Oost en Zuidoost.

Vanuit het programma Goederenvervoercorridor (Oost en Zuidoost) worden maatregelen voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

(MIRT) voorgedragen. Het gaat om een pakket aan maatregelen ter versterking van de goederenvervoerscorridor. De gemeente Tiel is in samenwerking met Logistics Valley en de FruitDelta gestart met het opstellen van een knooppuntenplan.

Hoe hebben we dit gemeten?

- Winkelareaal en winkelleegstand in winkelvloeroppervlak (WVO) en aantallen voor de hele gemeente en het kernwinkelgebied.
 - **Gemeente Tiel**
Het totale winkelareaal in winkelvloeroppervlak (WVO) bedroeg ca. 84.800 m² (260 panden). Hiervan staat 8.600 m² (56 panden) leeg. Dit is een leegstand van ca. 10% WVO.
 - **Kernwinkelgebied**
Het totale winkelareaal in winkelvloeroppervlak (WVO) bedraagt ca. 20.000m² (96 panden). Hiervan stond 2.550m² (24 panden) leeg. Dit is een leegstand van ruim 12% WVO.
(Bron: Locatus 2025)
- Uitgifte bedrijventerreinen in hectares.
 - In 2024 is voor ruim 16 hectare aan verkochte kavels geleverd.
 - Voor twee kavels met een totale oppervlakte van 11,5 hectare is een verkoopprocedure doorlopen wat geleid heeft tot twee optie-overeenkomsten.
(Bron: Industrieschap Medel).

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke Regeling Industrieschap Medel (www.bedrijvenparkmedel.nl)

Het Industrieschap Medel is een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Neder-Betuwe en Tiel. Dit samenwerkingsverband heeft als doel de ontwikkeling van het Bedrijvenpark Medel. Dit bedrijventerrein heeft zowel een lokaal, als een regionaal en een boven regionaal karakter en is gelegen in de gemeente Tiel ter hoogte van de snelweg A15 (ten noorden van de Betuweroute en ten oosten van het Amsterdam-Rijnkanaal).

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR) (www.ubrivierenland.nl)

De Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR) legt in Rivierenland (met uitzondering van de gemeente Buren) een breedbandnetwerk (glasvezel) aan voor adressen waar de bandbreedte ontoereikend is. Op een paar aansluitingen na zijn alle aansluitingen gerealiseerd.

Regio Rivierenland (www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan de economische speerpunten agribusiness, economie, logistiek, recreatie en toerisme.

We gebruiken het Regionaal Stimuleringsfonds om een boost aan onze economische speerpunten te geven. In het samenwerkingsverband FruitDelta

Rivierenland maken overheid, onderzoeksinstanties, onderwijsinstellingen, ondernemers en ondernemende inwoners (de 5 O's) zich sterk voor een brede aanpak van de regionale ambities.

2.3 Cultuur, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, evenementen en citymarketing

Wat wilden we bereiken?

Tiel heeft een rijke geschiedenis, vanaf het Romeinse verleden tot aan het heden. We koesteren onze monumenten en de verhalen over onze stad en haar bevolking. Het Flipje- en Streekmuseum houdt die verhalen levend voor onze inwoners en voor toekomstige generaties. De cultuurhistorische waarden en objecten willen we behouden voor de toekomst, want de geschiedenis levert een belangrijke bijdrage aan onze identiteit.

We zijn trots op het cultureel aanbod in onze stad. Met het brede aanbod van

het Cultuur Bedrijf Tiel (Agnietenhof en Zinder) verrassen we inwoners en lokken we bezoekers naar onze stad. Het brede aanbod vinden we belangrijk en willen we behouden. Daarnaast willen we dat ál onze inwoners gebruik kunnen maken van ons cultureel aanbod.

We willen een gastvrije stad zijn, waar Tielenaren maar ook mensen van buiten Tiel graag verblijven. Daarom gaan we zorgvuldig om met onze historische binnenstad, de Waal en de uiterwaarden, onze mooie Waalkade en unieke evenementen als het Fruitcorso, Appelpop, Jazzy Tiel en het Dickens festijn.

We hebben een aantrekkelijk buitengebied. Er zijn de uiterwaarden en mooie vergezichten over de rivier de Waal, over (fruit)boomgaarden en over weilanden. Dit buitengebied draagt bij aan de vitaliteit van onze stad en zorgt voor rust, ontspanning en recreatie.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
2.3.1	We onderzoeken de toekomstige positionering van Cultuur Bedrijf Tiel. We kijken daarbij o.a. naar programmering, personeel en financiën.	2024	Op schema Het onderzoek naar de toekomstige positionering van Cultuurbedrijf Tiel (CBT) is afgerond en wordt ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad in de eerste helft van 2025.
2.3.2	Culturele voorzieningen moeten toegankelijk en interessant zijn voor zowel mensen uit Tiel als daarbuiten. Afspraken hierover leggen we vast in een convenant.	C	Op schema Deze ambitie is opgenomen in de nieuwe cultuurvisie. Met het Cultuurbedrijf Tiel maken we elk jaar afspraken die we vastleggen in het convenant.

C = continu proces

2.3.3	De bestaande cultuurfondsen voor jongeren en volwassenen continueren we. Dit geeft volwassenen met een minimum inkomen en kinderen uit gezinnen met een laag inkomen de mogelijkheid hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.	C	Op schema De bestaande cultuurfondsen voor jongeren en volwassenen zijn voortgezet. In 2024 zijn 428 aanvragen voor een financiële bijdrage uit het Sport- en cultuurfonds voor jongeren van 4 tot 18 jaar toegekend. Hiervan hadden 34 aanvragen betrekking op culturele activiteiten. Het aantal toegekende aanvragen voor een financiële bijdrage uit het Sport- en cultuurfonds voor volwassenen kwam in 2024 op 271. Hiervan hadden 12 aanvragen betrekking op culturele activiteiten.
2.3.4	We zetten ons in voor de komst van een bioscoop.	2024	Niet op schema Na het sluiten van de anterieure overeenkomst zijn de initiatiefnemers doorgedaan met het verder ontwikkelen van hun plannen en is gezocht naar een exploitant.
2.3.5	Voor het nog aantrekkelijker maken van ons Flipje- en Streekmuseum investeren we verder in de herinrichting met de vijf verhaallijnen: • Romeinen en Bataven • Middeleeuwen en Hanzesteden • Tweede Wereldoorlog en wederopbouw • Flipje en de fruitindustrie • Het hedendaagse Tiel	C	Op schema De verhaallijn 'Handel en Hanzestad' is klaar en opgenomen in de expositie van het Flipje- en Streekmuseum. We zijn begonnen met de voorbereiding van de verhaallijn 'Prehistorie en Oudheid', zodat deze in 2025 geopend kan worden.
2.3.6	Door de archeologische opgravingen in Passewaaij en op Medel leren we steeds meer over onze geschiedenis. Deze kennis willen we delen en toegankelijk maken voor een breed publiek. Bij ontwikkelingen in het oude stadscentrum geven we inwoners de kans mee te werken aan publieksofgravingen.	C	Op schema Op 21 juni 2023 maakten we de vondst van de zonnecalender bij de opgravingen in Medel bekend. De gevonden objecten van de opgravingen in Medel zijn omgezet naar de verhaallijn 'Gevonden verhalen' die op 20 juni 2024 feestelijk gepresenteerd werd en via de website www.gevondenverhalen.nl bekeken en beluisterd kan worden. De voorbereidingen zijn nu zover dat dit verhaal, ondersteund met objecten, begin 2025 wordt opgenomen in de vaste expositie van het Flipje- en Streekmuseum en zichtbaar is bij de oude stadsmuur.

2.3.7	Bij stadsontwikkeling kijken we hoe we cultuurhistorische waarden en objecten kunnen behouden voor de toekomst.	C	Op schema We hebben een inhaalslag gemaakt in het aanwijzen van gemeentelijke monumenten waarbij twee historische begraafplaatsen de status monument hebben gekregen. Daarnaast zijn de oude stadsmuur en de onderstellen van de kanonnen (affuiten) gerestaureerd. Hierdoor blijven deze waardevolle cultuurhistorische objecten behouden voor de toekomst.
2.3.8	We richten binnen het Flipje- en Streekmuseum een Tweede Wereldoorlog bezoekerscentrum in en sluiten aan bij de internationale Liberation Route. We vieren en herdenken dit jaar 80 jaar vrijheid.	2024	Gerealiseerd Het Tweede Wereldoorlog Informatiecentrum in het Flipje- en Streekmuseum is geopend. We hebben ons aangesloten bij de internationale Liberation Route ter herdenking van de Tweede Wereldoorlog. Deze route is sinds 3 mei 2024 online beschikbaar met wandel- en fietsroutes langs plekken van herinnering in de gemeente Tiel en Rivierenland. Voor de herdenking van 80 jaar vrijheid zijn plannen opgesteld voor de viering hiervan op 5 mei 2025.
2.3.9	We maken een Meerjarenplan voor de toeristische promotie van onze stad. Wij zetten onze promotie in voor bezoekers, bewoners en bedrijven. Voor de toeristische promotie van onze stad maken we gebruik van citymarketing. Hiervoor gaan we met onze inwoners en ondernemers samenwerken in een platform. We maken hierin concrete plannen en leggen verbindingen om het merk 'Tiel' te versterken.	2024	Gerealiseerd Voor de promotie van onze stad bij bezoekers, bewoners en bedrijven (3B's) hebben we samen met de Ondernemers Coöperatie Tiel (OCT), Hart van Tiel (HvT) en het Flipje- en Streekmuseum de Stichting Promotie Tiel opgericht. In september 2024 heeft de Stichting Promotie Tiel haar ambassadeurs en het marketingplan gepresenteerd. Voor de uitvoering van dit plan is subsidie verleend.

2.3.10	We spreken onze waardering uit voor grote evenementen als het Fruitcorso en Appelpop. Samen met de organisatoren kijken we hoe we deze evenementen kunnen behouden voor de toekomst.	C	Op schema Met sponsoring, subsidie en intensieve samenwerking hebben we naast een bijdrage ook onze waardering gegeven voor de twee grote evenementen Fruitcorso en Appelpop. Aan het Fruitcorso is een éénmalige subsidie toegekend om de toekomstbestendigheid van dit evenement te vergroten. Om de Waalplaat als evenemententerrein beschikbaar te houden moet de waterafvoer geoptimaliseerd te worden. Hiervoor zijn verschillende oplossingen mogelijk die gevolgen hebben voor het gebruik van de Waalplaat. De keuzemogelijkheden zijn ter besluitvorming voorbereid.
2.3.11	We faciliteren kleinere evenementen in onze stad en we onderzoeken de mogelijkheid voor een nieuw zomerfestival.	C	Op schema We hebben diverse evenementen in onze stad ondersteund. Het Uitvoeringskader evenementen gemeente Tiel 2024-2028 is herzien en geeft richtlijnen voor een goede spreiding van de georganiseerde evenementen over het jaar en de diverse locaties.
2.3.12	We willen zorgen voor een betere aansluiting op wandelpaden, klompenpaden en struinroutes.	C	Op schema De wandelpaden en struinroutes staan aangegeven op de website: www.uitintiel.nl. Voor de aanleg van het klompenpad is een plan van aanpak opgesteld. Op basis hiervan wordt de komende jaren het klompenpad gerealiseerd.
2.3.13	In 2025 vieren we '6.000 jaar handel in Tiel'. Hiervoor treffen we dit jaar de voorbereidingen en investeren we extra in het vormgeven van de verhaallijn 'Handel en Hanzestad'.	2025	Op schema Voor de viering van '6.000 jaar handel in Tiel' is een plan in voorbereiding.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Cultuurhistorie

Publieksopgraving Bleekveld

De publieksopgraving Bleekveld heeft veel media-aandacht gekregen. De betrokkenheid en hulp vanuit de samenleving was groot. Dit heeft bijgedragen aan meer

cultuurhistorische kennis bij onze inwoners en bezoekers van Tiel en omgeving.

Opgraving Medel en zonnekalender

De opgraving in Medel en de vondst van de zonnekalender hebben Tiel internationaal op de kaart gezet. Het is duidelijk dat het verleden van Tiel in de schijnwerpers staat en dat onderzoek hiernaar veel belangstelling trekt, zowel binnen als buiten Tiel.

Herziening lokaal erfgoedbeleid

De beleidsperiode is afgelopen en herziening van het lokaal erfgoedbeleid is noodzakelijk. Hierbij worden recente ontwikkelingen rondom de Omgevingswet en cultureel erfgoed meegenomen.

Regionaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen in 2024.

Nationaal niveau

Verdrag van Faro

In 2024 heeft Nederland het Verdrag van Faro ondertekend, een kaderverdrag dat aanzet tot beleidsvorming. Het verdrag moedigt aan tot reflectie over erfgoed: waarom bewaren we het, voor wie, hoe betrekken we mensen erbij en op welke manier draagt erfgoed bij aan de samenleving?

Immaterieel erfgoed - Corso

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een initiatief voor de oprichting van een netwerk van gemeenten waar corso's plaatsvinden. Wanneer gewenst en haalbaar, overwegen we om hierbij aan te sluiten.

Hoe hebben we dit gemeten?

- Gegevens Cultuurbedrijf Tiel
 - 2023 was financieel een recordjaar voor Cultuurbedrijf Tiel. Op basis daarvan is in de begroting 2024 de verwachte omzet behoorlijk uitdagerend verhoogd, met een stevige doelstelling. Die doelstelling is gehaald. Sterker nog, de totale omzet kwam zelfs hoger uit dan begroot.
 - Op vrijwel alle onderdelen is een stijging van de omzet gerealiseerd, met als grootste stijging de omzet van Zinder Educatie. De na corona ingezette sterke stijging van het aantal cursussen en cursisten heeft in 2024 doorgezet. In 2024 zijn maar liefst 1.760 (unieke) cursisten in Zinder verwelkomd. Bijna 2.700 leerlingen zijn bereikt met binnen-schoolse cultuureducatie, en er namen 440 mensen deel aan activiteiten als de senioren zomerschool en de ZinderZomerweek.
 - In de Agnietenhof kwam de omzet voor film en theater op hetzelfde niveau uit als recordjaar 2023. In het filmtheater kwamen 9.400 bezoekers en in het theater (inclusief STIP) ruim 67.000 bezoekers. Door de vele activiteiten en gasten kwam ook de omzet horeca/verhuringen per saldo hoger uit dan begroot.
- Aantal overnachtingen (verblijfsbelasting)
 - In 2023 zijn 74.520 toeristische overnachtingen geregistreerd. De inschatting voor 2024 bedraagt 110.500 overnachtingen. Het verschil in aantallen tussen 2023 en 2024 komt vooral door meer overnachtingen in het Van der Valk Hotel Tiel.

- Verleende evenementenvergunningen
 - In 2024 zijn er 57 vergunningen verleend.

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal (www.uitwaarde.nl)

Het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschap en natuurbescherming op bovenlokaal niveau.

Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingeg gebied en het Recreatieschap Overbetuwe nemen we deel in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied. Onder de naam Uit@waarden ontwikkelt, exploiteert en onderhoudt het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal de toeristische en dagrecreatieve infrastructuur in het Rivierengebied.

Regionaal Archief Rivierenland (RAR) (www.regionaalarchiefrivierenland.nl)

Het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) verzorgt het beheer van archieven ouder dan 20 jaar voor de gemeenten Tiel, Culemborg, Neder-Betuwe, Buren, Maasdriel, West Betuwe en Zaltbommel. Met het thema Data heeft het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) uitvoering gegeven aan het beleidsplan 2022 – 2026.

Het gaat hierbij om het verzamelen en beheren van digitale informatie, maar ook het toegankelijk maken van deze informatie voor het publiek.

Regio Rivierenland
(www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan de economische speerpunten agribusiness, economie, logistiek, recreatie en toerisme. Deze speerpunten hebben we bepaald in het Regionaal Economisch Ambitiedocument.

2.4 limaat, duurzaamheid en energie

Wat wilden we bereiken?

Om Tiel een duurzame toekomst te geven, omarmen we de 17 wereldwijde duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

We gaan de gebouwde omgeving verduurzamen. Klimaatadaptatie staat centraal: het tegengaan van hittestress, ecologisch beheer van de openbare ruimte, het zoveel mogelijk vergroenen van onze woon- en leefomgeving, het opwekken van duurzame energie, hergebruik van materialen en een goed waterbeheer (opvang klimaatbuien en omgaan met droge periodes). Het zijn belangrijke zaken, waar we ons graag voor inzetten.

Een goede biodiversiteit beperkt zich niet tot natuurgebieden: juist ook binnen de stadsgrenzen groeit en bloeit de flora en fauna die bijdraagt aan biodiversiteit. Die willen we behouden en versterken.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
2.4.1	We sluiten ons aan bij de Global Goals gemeenten en nemen deze doelen als uitgangspunt voor ons gemeentelijk beleid. We kiezen voor jaarthema's om onze acties te concentreren en een zo groot mogelijk bereik te halen.	C	Gedeeltelijk op schema De gemeente Tiel werkt momenteel aan diverse SDG-thema's zoals aanpak armoede, recht op een woning, bevorderen veiligheid, nadruk op inclusiviteit gemeente, kansrijk onderwijs en bereikbaarheid van energie voor iedereen. In 2024 hebben we inspiratie opgedaan, door te kijken naar de aanpak van andere gemeentes. In 2025 starten we met een pilot Gebiedsaanpak waarbij de 17 Global Goals inspiratiebron en uitgangspunt zijn. De geleerde lessen uit dit traject gebruiken we voor een gemeentebrede aanpak.
2.4.2	We zetten ons in om energiearmoede tegen te gaan.	C	Op schema Tot en met 2024 zijn er vanuit het project Energie Vitaal maar liefst 1.080 coachingsgesprekken gevoerd over energiebesparing en 1.026 energiebesparende klussen uitgevoerd bij huishoudens die in energiearmoede leven.
2.4.3	Via het Energieloket stimuleren en informeren we de inwoners over verduurzaming van hun woning.	C	Op schema Inwoners weten het Energieloket te vinden en krijgen daar informatie over verduurzaming van hun woning.
2.4.4	Uitvoering van de Warmtetransitievisie Tiel. We stimuleren het isoleren van gebouwen en besparen van energie, onderzoeken de mogelijkheden voor een warmtenet Tiel-West, zoeken naar toekomstbestendige warmtebronnen en verduurzamen ons eigen vastgoed.	C	Gedeeltelijk op schema Op basis van de Warmtetransitievisie Tiel zijn diverse activiteiten uitgevoerd. Als vervolgstap hebben we een extern adviesbureau de opdracht gegeven om te komen tot een: • evaluatie van het project warmtenet Tiel-West; • evaluatie van de Warmtetransitievisie; • plan van aanpak voor de realisatie van het wettelijk verplicht Warmteprogramma.

C = continu proces

2.4.5	We stimuleren energieopwekking door het installeren van zonnepanelen op daken van bedrijfsgebouwen, woningen en overheidsgebouwen. Waar nodig en mogelijk, passen we onze regelgeving hiervoor aan, zodat bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst kunnen worden op garages en schuurtjes die horen bij particuliere gemeentelijke monumenten.	C	Op schema In 2024 hebben we het proces, wat geleid heeft tot vaststelling van het DEPO-beleid (Duurzame Elektrische Productie en Opslag), doorlopen. Hiermee hebben we een gemeentelijk kader om initiatieven af te wegen voor het opwekken van duurzame energie.
2.4.6	Samen met partijen als Rijkswaterstaat en Prorail, werken we aan het OER-programma (Opwek Energie Rijksvastgoed-gronden) waarbij we verkennen waar en hoe we met steun van de omgeving grootschalig energie kunnen opwekken op Rijksgronden. Bij deze verkenning betrekken we ook het initiatief 'De langste boomgaard van Europa': 33 kilometer aan fruit-, laan- en sierbomen, geplant in de groene strook tussen de A15 en het geluidsscherm van de Betuweroute (2.4.10).	2024	Gedeeltelijk op schema In de zomer van 2024 heeft één van de gemeentelijke partners aangegeven niet meer bij te willen dragen aan het OER-programma. Dit betekent dat onder andere de financiële haalbaarheid opnieuw berekend moet worden. Uitwerking van het OER-programma loopt hierdoor vertraging op.
2.4.7	We blijven samenwerken binnen de Regionale Energiestrategie (RES) en kijken naar mogelijkheden voor de gemeente Tiel. Bij kansrijke mogelijkheden, werken we verder aan de realisering hiervan.	C	Op schema Binnen de Regionale Energiestrategie (RES) is veel informatie gedeeld en intensief samengewerkt op het gebied van energie. Dit gebeurde binnen onderstaande thema's: • Zon- en windbeleid • Warmtetransitievisie • Netcongestie • Energieloket • Energieloket voor bedrijven • Energievitaal (energiearmoede) • Nationaal Isolatie Programma (NIP) Deze samenwerking helpt ons om kansrijke duurzame energieoplossingen binnen onze gemeente te vinden.
2.4.8	We werken samen met het bedrijfsleven aan duurzame bedrijventerreinen.	C	Op schema Het Energieloket voor bedrijven, DOE (Duurzaam Ondernemers Energieteam), is geopend. Bedrijven kunnen hier terecht voor hulp bij vragen over duurzaamheid en energie. Op initiatief van de Ondernemers Coöperatie Tiel is er gekeken naar de mogelijkheden voor een energy-hub voor ondernemers. Bij de ontwikkeling van industrieterrein Medel Afronding helpt het Industrieschap Medel met het opzetten van de eerste geheel zelfvoorzienende Energy Hub van Nederland zodat voor alle nieuw te vestigen bedrijven op Medel Afronding elektriciteit beschikbaar is.

2.4.9	Bij grote stedelijke ontwikkelingen zoals in de binnenstad, de Spoorzone en Passewaaij, nemen we klimaatadaptatie meteen mee, door wateropvang, waterberging en vergroening.	C	Op schema In onze stedelijke ontwikkelingsplannen hebben we klimaatadaptatie met wateropvang, waterberging en vergroening als belangrijk ontwerpprincipe gehanteerd.
2.4.10	Langs de A15 komt de 'De langste boomgaard' van Europa: 33 kilometer aan fruit-, laan- en sierbomen geplant in de groene strook tussen de A15 en het geluidsscherm van de Betuweroute. We nemen dit mee in het OER-programma (Opwek Energie op Rijksgrond 2.4.6).	2024	Op schema Het project 'De langste boomgaard van Europa' wil 33 kilometer aan fruit-, laan- en sierbomen planten in de groene strook tussen de A15 en het geluidsscherm van de Betuweroute. Inmiddels zijn er zes nieuwe locaties ingericht met in totaal 370 bomen. Andere locaties langs de A15 worden geïntegreerd in het OER-programma (Opwek Energie op Rijksgrond).
2.4.11	We stellen een ecologisch beleid op en zetten ons in om de bewustwording over biodiversiteit en het omgaan met de natuur te vergroten.	C	Op schema We hebben de eerste gegevens verzameld voor een natuurwaardekaart om onze ecologische doelen te bepalen. In verschillende projecten hebben we ons gericht op het verbeteren van groenstructuren. Het gratis uitdelen van bomen aan onze inwoners was een groot succes en heeft zeker geholpen om mensen bewust te maken van het belang van groen voor ons welzijn en voor de natuur.
2.4.12	Bij alle ruimtelijke initiatieven kijken we welke ecologische waarden ingebracht en versterkt kunnen worden.	C	Op schema Onze inspanningen tot versterking en het inbrengen van ecologische waarden bij diverse projecten en beheersmaatregelen, hebben geleid tot meer groen en daarmee meer biodiversiteit. Een mooi voorbeeld hiervan is de vergroening van de binnenstad en de ontwikkeling van Medel Afronding met een sterke groen- en waterstructuur.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Energiearmoede

In 2024 is Energie Vitaal gestart met een vervolgaanpak energiearmoede. Inwoners van Tiel die te maken hebben met energiearmoede kunnen samen met een gratis energiecoach in hun woning kijken naar klein- en middelgrote maatregelen om energie te besparen.

Nationaal Isolatieprogramma (NIP)

In 2024 is in de gemeente Tiel het Nationaal Isolatieprogramma van start gegaan. Huiseigenaren met een energielabel D of lager (label C met twee ongeïsoleerde bouwdelen) kunnen via het Energieloket in aanmerking komen voor subsidie voor het energiezuiniger maken van hun woning.

Regionaal niveau

Regionale Energiestrategie (RES)

Om bij te dragen aan het tegengaan van de opwarming van de aarde, heeft Tiel in 2024 verder gewerkt aan de afspraken van de Regionale Energie Strategie (RES) en de uitvoering van de Warmtetransitievisie. Er is onderzoek gedaan naar kansen van toekomstige warmtebronnen zoals aquathermie en geothermie.

Klimaatadaptatie

Om ons voor te bereiden op de risico's van klimaatverandering en de omgeving hierop aan te passen, werken we samen binnen de Water en Klimaat Regio Rivierengebied. We richten ons op twee hoofdthema's: landelijk gebied en stedelijk gebied. Bij stedelijke ontwikkelingen kijken we naar maatregelen om de omgeving beter bestand te maken tegen klimaatveranderingen.

Nationaal niveau

Wet collectieve warmte (WCW)

Er komen twee nieuwe wetten voor warmtenetten. De eerste is de Wet collectieve warmte (WCW), die beschrijft onder welke voorwaarden een warmtenet mag worden aangelegd en hoe het warmtebedrijf georganiseerd moet zijn.

Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (WGIW)

De tweede wet is de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (WGIW). Deze wet geeft gemeenten de mogelijkheid om lokaal beleid op te stellen voor de overgang van aardgas naar duurzame energie.

Oprichting Gelders Warmte Infra Bedrijf (GWIB)

Eind 2023 is het Gelders Warmte Infra Bedrijf (GWIB) opgericht. Dit publieke bedrijf legt warmtenetten aan en beheert deze samen met gemeenten volgens de voorwaarden van de nieuwe Wet collectieve warmte (WCW).

Maatlat thema klimaatadaptatie

Voor klimaatadaptatie is een landelijke maatlat ontwikkeld die inzicht geeft in hoe we om moeten gaan met klimaatveranderingen zoals biodiversiteit, droogte, bodemdaling, hitte, wateroverlast en overstromingen. De provincie Gelderland heeft deze maatlat vertaald naar een kader voor leefbare verstedelijking.

Hoe hebben we dit gemeten?

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan de economische speerpunten agribusiness, economie, logistiek, recreatie en toerisme.

Water en Klimaatadaptatie

Rivierengebied

De gemeenten Buren, Culemborg, Lingewaard, Maasdriel, Overbetuwe, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, Zaltbommel en het waterschap Rivierenland hebben een samenwerkingsovereenkomst ondertekend, genaamd de WKR-samenwerking (Water en Klimaatadaptatie Rivierengebied).

Dit is een samenwerking waarin elke partij een vertegenwoordiger naar de stuurgroep WKR stuurt. Momenteel is de gemeente Tiel voorzitter van deze stuurgroep. Het doel is om samen oplossingen te vinden voor de uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie, het waterbeheer en het watersysteem.

Wat heeft het gekost?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroot 2024	Rekening 2024	Vershil begroting na wijziging -/- rekening
Lasten	16.243	14.656	25.534	22.529	3.006
Baten	4.989	4.386	8.898	6.897	2.001
Resultaat voor bestemming	11.254	10.269	16.636	15.632	1.004
Mutaties reserves:					
toevoegingen	1.091	255	293	638	-345
onttrekkingen	2.060	631	1.687	1.850	-163
Resultaat na bestemming	10.285	9.893	15.242	14.420	823

Verschillenverklaring begroting na wijzigingen en de rekening

Het voordelige verschil van € 823k wordt als volgt verklaard	Saldo lasten	Saldo baten	Saldo reserves	saldo totaal
Ondanks dat er veel werk (ambtelijke inzet) is verzet, zijn de éénmalige projectmiddelen voor externe kosten verplaatsing van de coffeeshops grotendeels niet besteed in 2024. Het restantbudget wordt doorgeschoven naar volgend jaar. Dekking uit algemene reserve.	81V			81V
De bijdrage 2024 aan de Regio Rivierenland is incidenteel 73k lager. Daarnaast is de vrij besteedbare € 1 per inwoner niet besteed.	124V			124V
Het budget voor promotionele activiteiten is niet volledig besteed. De baten worden gevormd door een bijdrage van de Stichting Promotie Tiel voor kosten die de gemeente had voorgeschoten.	57V	42V		99V
Het resultaat van de reguliere bedrijfsvoering van het Cultuurbedrijf is per saldo conform begroting. Als gevolg van buitengewone lasten is een nadeel ontstaan. Dit nadeel wordt gedekt door een bijdrage uit de algemene reserve van het Cultuurbedrijf.	1367N	886V	478V	3N
Voor uitvoering van klimaatbeleid is een incidenteel budget beschikbaar van 228k. Dit bedrag is gestort in de algemene reserve. Dit budget is niet besteed. Daarnaast is het budget globale goals van 50k niet aangewend.	278V			278V
Van de éénmalige rijksbijdrage van 1.256k voor energiearmoede en isolatieaanpak is 421k besteed. Het restant van 835k staat als vooruit ontvangen bedrag op de balans.	835V	835N		0
Van het Rijk ontvangen voor 3 jaar middelen voor uitvoering van het klimaatakkoord. In 2024 hebben we 309k minder besteed dan geraamd. Dit bedrag staat als vooruit ontvangen op de balans.	309V	309N		0
Hogere kosten voor ruimtelijke ordening en lagere opbrengst leges bestemmingsplanwijzigingen.	45N	36N		81N
Geen rentelasten aankopen Veilingterrein. i.v.m. dekking vanuit reserve grondexploitatie per saldo neutraal	108V		108N	0
De uitgaven en inkomsten voor het Veilingterrein zijn per saldo 181k lager uitgevallen dan geraamd. Dit wordt gecompenseerd door een lagere onttrekking aan de reserve grondexploitatie.	1493V	1312N	181N	0
I.v.m. een positieve bijstelling van de grondexploitatie Lingehoven kan 260k vrijvallen van de verliesvoorziening. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de reserve grondexploitatie.		260V	260N	0
Verkoop grond vanuit de grondexploitatie plan Slokker is niet gerealiseerd in 2024 maar vindt plaats in 2025. Voor de jaarrekening is dit budgettair neutraal.	450V	450N		0
Overige verschillen	682V	247N	110N	325V
Totaal programma	3.005V	2.001N	181N	823V

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve Bedragen x € 1000	Werkelijk saldo 1-1	toevoegin- gen	onttrekkingen	stand per 31-12
Reserves cultuurbedrijf	2.698	204	671	2.231
Reserves museum	139	89	39	189
Monumenten	82	22	6	98
Klimaatbeleid	98	0	0	98
Grondexploitatie	5.703	323	854	5.172
Dekking afschrijving woonunit Industrieweg 2019	10	0	6	4

3. Mens en Samenleving

3.1 Zorg, participatie en zelfredzaamheid

Wat wilden we bereiken?

We willen dat in Tiel iedereen mee kan doen in en aan onze samenleving. De eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden van individuen vormen voor ons het uitgangspunt.

Alles begint bij de vraag van de inwoner. Ondersteuning organiseren we zo dichtbij mogelijk. We zetten in op preventie en bieden gerichte hulp aan inwoners die het niet op eigen kracht kunnen. Hierbij staat de menselijke maat die we bieden aan onze inwoners centraal. We geven ruimte voor persoonlijk contact, bieden maatwerk als de inwoner daar het meest bij gebaat is en houden het financieel beheersbaar.

We hebben een goede sociale basis nodig. Deze basis vormt de optelsom van alle voorzieningen die in Tiel ertoe bijdragen dat mensen in staat zijn om voor zichzelf te zorgen en zich in sociale situaties staande weten te houden.

We willen ook in Tiel de krappe arbeidsmarkt benutten om extra mensen die nu aan de kant staan naar werk- of leerwerktrajecten te begeleiden. We versterken werkzoekenden, medewerkers en werkgevers bij het ontdekken, benutten en vergroten van talenten.

Al deze acties bereiken we niet alleen. We doen dit samen met inwoners, verenigingen, stichtingen, ondernemers en andere samenwerkingspartners. Met zijn allen kunnen we onze fijne leefomgeving behouden en er voor elkaar zijn!

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
3.1.2	De gemeente Tiel is aanjager van het Armoedepact. We bouwen verder aan de samenwerking met bestaande en nieuwe partijen. We streven ernaar om elkaar beter te begrijpen en om de beschikbare voorzieningen voor inwoners die ondersteuning nodig hebben effectiever te benutten. Daarnaast willen we het begrip voor inwoners die in armoede leven vergroten.	C	Op schema De partners in het Armoedepact hebben tijdens twee bijeenkomsten elkaar gesproken over de thema's armoede en gezondheid. Er is bij de partners in het Armoedepact bewustwording ontstaan van het verband tussen weinig tot geen geld hebben en een slechte gezondheid In het najaar is gesproken over de samenwerking tussen het team Vroeg Eropaf, schuldhulpverlening en beschermingsbewindvoerders. Er wordt samengewerkt met het Jeugdeducatiefonds. Vier Tielse scholen zijn gecertificeerd. Zij kregen een budget voor de ondersteuning van kinderen die dit nodig hebben. De scholen maken binnen de gestelde doelen voor de besteding van dit budget eigen keuzes. Het aantal signalen van achterstanden dat we ontvingen in het kader van vroegsignalering is sterk toegenomen. Dit is deels te danken aan het feit dat we nu ook signalen ontvangen van dreigende afsluitingen. We hebben ons gericht op het verbeteren van het inzicht in de resultaten van vroegsignalering, zodat we kunnen ingrijpen voordat schulden problematisch worden. Het aantal mensen dat zich heeft gemeld bij de gemeente Tiel voor hulp bij schulden steeg in 2024 met 6,25%.

C = continu proces

3.1.3	We organiseren de verdere ontwikkeling van de Sociale Poort: één centrale toegang voor hulpvragen over zorg, welzijn en ondersteuning.	C	Op schema De Sociale Poort als centrale toegang voor hulp en ondersteuning is gerealiseerd. De Sociale Poort is een meerjarige ontwikkeling. Er komen allerlei landelijke ontwikkelingen op ons af die van invloed zijn op de Sociale Poort. Ontwikkelingen zoals de landelijke Hervormingsagenda Jeugd, Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming vragen onder andere om aanpassingen in de inrichting van integrale sociale teams en het versterken van de lokale sociale pedagogische basis. De doorontwikkeling van de Sociale Poort voor de komende jaren staat beschreven in de in 2024 opgestelde startnotitie 'Het Tielse sociaal duurzaam in evenwicht'.
3.1.4	We investeren in de sociale basis en eerste lijn, om (dure) zorg en ondersteuning te voorkomen.	C	Op schema In 2024 hebben we de investeringen in de sociale basis en eerstelijnszorg voortgezet. Met subsidies hebben we mogelijk gemaakt dat Tielse verenigingen en organisaties laagdrempelige en preventieve ondersteuning kunnen bieden. Ook hebben we in 2024 1415 mantelzorgcomplimenten verstrekt. Dit zijn er 199 meer dan in 2023. Dit draagt bij aan de ondersteuning van de zelfredzaamheid van kwetsbare inwoners. Daarnaast waren we blijvend in contact met onze partners en hebben we ingezet op het voorkomen van (dure) zorg en ondersteuning. We hebben actief naar mogelijkheden gezocht om voorzieningen in de sociale basis en eerstelijnszorg te versterken en uit te breiden. De pilot 'Kind aan huis', die in 2024 is gestart, is hier een goed voorbeeld van. Op deze manier sluiten we aan bij de visie en strategie van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Integraal Zorgakkoord (IZA) en de Hervormingsagenda Jeugd.

3.1.5	We geven invulling aan het convenant huisartsen onder meer door samen te werken aan preventie, (vroeg)signalering en een gezonde leefstijl.	C	Op schema Met de opgedane kennis uit de evaluatie met onze huisartsen en de nieuwe vraagstukken uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) is in december 2024 een nieuw meerjarig convenant ondertekend tussen de gemeente en de huisartsen in Tiel. Het convenant loopt van 2025 tot 2030.
3.1.7	We zetten in op inburgering en inclusie. Iedereen is gelijkwaardig en moet kunnen meedoen in onze gemeente.	C	Op schema Inburgeraars hebben ook in 2024 de ondersteuning ontvangen die nodig is om te integreren in de Tielse samenleving. Voor mensen met een psychische kwetsbaarheid was er specifieke aandacht. Onder andere door de uitvoering van projecten als 'Tielse Maatjes' en de inloopvoorziening van Ixta Noa. Het Regenboogplatform, waar de gemeente Tiel ook lid van is, heeft in 2024 onder andere de Coming Out Week georganiseerd met diverse activiteiten. Om te komen tot een inclusieve arbeidsmarkt waarin iedereen meedoet, hebben we in 2024 ingezet op het bevorderen van de mogelijkheden hiertoe voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Er zijn voor- en door inwoners met een niet westerse achtergrond themabijeenkomsten georganiseerd op het gebied van gezondheid.

3.1.8	Binnen de regio monitoren we de resultaten van de nieuwe inkoopstrategie Wmo-zorg en Jeugdhulp.	C	Op schema Lokaal en regionaal wordt sterk ingezet op datagedreven werken, zoals opgenomen in de inkoopstrategie Wmo-zorg en Jeugd. Een belangrijk onderdeel hiervan is het in beeld brengen van de effecten van contractmanagement. De Serviceorganisatie Regio Rivierenland heeft hiertoe in 2024 een aanbesteding, voor levering van een systeem dat het datagestuurde werken ondersteunt, afgerond. De gemeente Tiel is betrokken geweest bij de voorbereidingen van deze aanbesteding. Samen met de andere regiogemeenten is gestart met de voorbereiding om de lokale datasystemen te koppelen. We hebben overlegtafels met zorgaanbieders voor Jeugd en WMO georganiseerd waarbij actuele thema's besproken zijn en bekeken werd of (door)ontwikkeling van het aanbod om de hulp aan onze inwoners te verbeteren mogelijk is.
3.1.9	We ondersteunen de ouders die slachtoffer zijn geworden van de kinderopvang-toeslagenaffaire.	2023-2025	Op schema We voeren deze taak uit op verzoek van het Rijk. In totaal hebben we in 2024 83 individuele dossiers in behandeling gehad. Een groot deel hiervan is nog niet afgerond in 2024. De werkwijze en het werkproces zijn geoptimaliseerd. Hierdoor worden gedupeerden beter en sneller geholpen. Daarnaast heeft het Rijk twee nieuwe doelgroepen aangewezen die recht hebben op brede ondersteuning: de ex-toeslagpartners en de nabestaanden.
3.1.10	We doen mee aan het landelijke actieprogramma 'Eén tegen eenzaamheid', om Tielse inwoners die zich eenzaam voelen te helpen	C	Op schema Tiel doet al jaren mee aan het landelijk actieprogramma 'Eén tegen Eenzaamheid' van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In september 2024 heeft opnieuw de 'Kom Erbij Week' plaatsgevonden. In 2024 konden inwoners terecht bij onder andere het Inloophuis voor een kop koffie en werden er diverse sociale activiteiten georganiseerd.

3.1.11	Ook mensen met dementie moeten zo lang mogelijk kunnen meedoen in de Tielse samenleving. Samen met Alzheimer Nederland werken we aan een dementievriendelijke gemeente.	C	Op schema In 2024 is samen met de werkgroep 'Dementievriendelijk Tiel', waaraan diverse partners deelnemen, gewerkt aan de ontwikkeling van een dementievriendelijke gemeente. In 2024 hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden voor mensen met dementie en hun omgeving waar kennisoverdracht en persoonlijk contact centraal stond. Specifiek voor de niet-westerse bevolkingsgroepen hebben sleutelpersonen uit deze doelgroepen informatieve en sociale bijeenkomsten georganiseerd. Via diverse communicatiekanalen hebben we onze inwoners geïnformeerd over de gratis online training die gericht is op het herkennen van en omgaan met dementie.
--------	---	---	---

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Tielse adviseurs zijn actief betrokken bij diverse regionale werkgroepen die zich richten op het vertalen van landelijke ontwikkelingen in regionale- en lokale aanpakken. Deze betrokkenheid geeft ons een optimale voorbereiding op nieuwe ontwikkelingen.

Startnotitie het Tielse sociaal domein duurzaam in evenwicht

De sociale problematiek in Tiel hebben we op wijkniveau in beeld gebracht. We zien een verhoogde urgentie in de wijken Tiel-Oost en Tiel-West. Dit vraagt om

extra inzet in deze wijken waarmee we de sociale cohesie, sociale basis en leefbaarheid willen vergroten.

In 2024 is gewerkt aan het opstellen van een startnotitie om het sociaal domein in Tiel duurzaam in evenwicht te brengen. We zetten in op vier programmalijnen:

- Kansengelijkheid
- Bestaanszekerheid
- Gezonde en vitale gemeenschappen
- Integrale toegang en stevige lokale teams

Preventie geldzorgen 18-jarigen

Sinds 2024 besteden we extra aandacht aan het voorkomen van geldzorgen bij inwoners die 18 jaar worden. Tielse jongeren die bijna 18 zijn, ontvangen een kaartje met informatie over de belangrijkste financiële veranderingen en waar ze terecht kunnen met vragen over geld.

Lokale inbedding onderdelen plan 'Basisdienstverlening Schuldhulpverlening'

We zijn gestart met het verwerken van onderdelen uit het plan 'Basisdienstverlening Schuldhulpverlening'. Daarnaast inventariseren we wat nodig is om op lange termijn aan alle onderdelen uit dit plan te kunnen voldoen. Vanaf 2024 ontvangen we hiervoor structureel extra budget vanuit het Rijk.

Regionaal niveau

Evaluatie Centrumregeling en Dienstverleningsovereenkomst Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

De Centrumregeling en de Dienstverleningsovereenkomst Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland zijn geëvalueerd. Conclusie is dat de onderlinge samenwerking goed verloopt en ook de governance goed is ingericht. Aanbevelingen worden door regionale bestuurlijke en ambtelijke werkgroepnader uitgewerkt.

Regionaal Actieplan Dakloosheid en Visie Maatschappelijke Opvang Gelderland Zuid

In 2024 is in de regio de Ethos light telling Dak- en thuisloosheid uitgevoerd. Met deze telling is de omvang en aard van dak- en thuisloosheid beter in beeld gebracht. De uitkomsten gebruiken we om samen met regiegemeenten en betrokken zorg-, woon- en veiligheidspartijen in Gelderland Zuid een regionaal Actieplan Dakloosheid en een herijkte Visie op de Maatschappelijk Opvang op te stellen.

Inburgering

De gemeenten Buren, Culemborg, Neder-Betuwe, Tiel en West Maas en Waal hebben besloten samen door te gaan met de uitvoering van de Wet Inburgering 2021 (WI). De uitvoering van deze wet hebben zij ondergebracht bij Regio Rivierenland.

Het college van burgemeester en wethouders heeft in december 2024 de geactualiseerde Dienstverleningsovereenkomst (DVO) vastgesteld. Met de DVO willen we als gemeente de Wet Inburgering kwalitatief zo goed en efficiënt mogelijk blijven uitvoeren.

Verhoging giftendrempel bijstandontvangers

De giftendrempel voor bijstandsonvangers is verhoogd. Giften tot 1.800 euro binnen twaalf maanden zijn vrijgesteld, ongeacht hoe vaak ze worden ontvangen. De gemeenten die aangesloten zijn bij Werkzaam Rivierenland hebben besloten deze mogelijkheid tot verhoging van deze drempel toe te passen.

Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid

Het regionaal jaarplan 2024 Integrale aanpak laaggeletterdheid en gezin is vastgesteld. Door extra aandacht te besteden aan de gezinsaanpak proberen we cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken.

Samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein gemeenten regio Rivierenland

Tiel en de zeven andere gemeenten in de regio Rivierenland hebben in september 2024 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein ondertekend. Daarin is vastgelegd op welke wijze

samengewerkt wordt op het terrein van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en bredere sociaal-maatschappelijke aangelegenheden.

Deze samenwerkingsovereenkomst zorgt ervoor dat gemeenten zelf weer verantwoordelijk worden voor de beleidsontwikkelingen binnen deze thema's.

Gastheergemeente Samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein regio Rivierenland.

De uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst brengt ook taken op het gebied van bedrijfsvoering en werkgeverschap met zich mee. Op verzoek van de zeven andere gemeenten in de Regio Rivierenland is de gemeente Tiel de gastheergemeente geworden.

Hierdoor zijn acht medewerkers, die eerder bij Regio Rivierenland in dienst waren en betrokken bij de regionale samenwerking, overgegaan naar de gemeente Tiel. Daarnaast beheert en regelt de gemeente Tiel de financiële stromen die bij deze regionale samenwerking horen.

Bestuurlijk overleg netwerk Zorg en Veiligheid Gelderland Zuid

Nieuw sinds 2024 is het Bestuurlijk Overleg Netwerk Zorg en Veiligheid op niveau van Gelderland Zuid. Het doel is om de regionale samenwerking, sturing en prioritering van inzet op Zorg- en Veiligheidsonderwerpen te versterken. Door kennis en ervaringen te delen in aanpakken binnen de regio en het verbinden van de netwerkpartners op vlak van zorg en veiligheid.

Daarnaast trekken we gezamenlijk op om onze regio ook op landelijk niveau stevig op de kaart te zetten. Om daarmee nog meer gebruik te kunnen maken van de landelijke financieringsstromen, kennis en expertise en ondersteuning bij ontwikkelingen.

Arbeidsmarktregio Rivierenland

Het Regionaal Werkbedrijf-Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt (RW-POA) heet voortaan Arbeidsmarktregio Rivierenland.

De wens van het Rijk om de arbeidsmarktdienstverlening toegankelijker en beter vindbaar te maken, heeft in 2024 geleidt tot een eerste aanzet in de herziening van de arbeidsmarktinfrastructuur.

De opdracht van de kwartiermaker Werkcentrum, beschreven in de Kamerbrief van 9 april 2024, om te komen tot het Werkcentrum: **één gezamenlijk regionaal loket** waar je met verschillende hulpvragen terecht kunt als je werk zoekt of wanneer je als bedrijf personeel zoekt, is gerealiseerd.

Dit betekent dat het Leerwerkloket en het Regionaal Mobiliteitsteam (RMT) zijn opgegaan in het Regionaal Werkcentrum waar werkzoekenden, werkenden en werkgevers met hun vragen terecht kunnen.

HAN Hub

In juni 2024 was de samenwerking van de gemeente Tiel met de Hogeschool Arnhem Nijmegen in Rivierenland (HAN) in de HAN Hub in Rivierenland een feit.

De Hub is een plek waarbinnen studenten meedenken met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven over (toekomstige) ontwikkelingen in Rivierenland. Externe partijen kunnen participeren als stakeholder of opdrachtgever in projecten of bijvoorbeeld deelnemen aan ontmoetingen en evenementen. De HAN Hub is gehuisvest in het Praktijklab van ROC Rivor in Tiel.

Nationaal niveau

Wetswijziging Wet maatschappelijke ondersteuning is uitgesteld

De besluitvorming over de invoering van de nieuwe Wet inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage voor maatschappelijke ondersteuning en de Wet afschaffing abonnementstarief is uitgesteld. De ingangsdatum van de voorgenomen wetswijziging wordt later bepaald via een Koninklijk Besluit.

Wijziging Wet schuldhelpverlening

Sinds juli 2024 is de uitvoering van schuldregelingen ingrijpend veranderd. Als blijkt dat een inwoner geen aflosruimte heeft, ontvangen schuldeisers een voorstel om de vordering direct kwijt te schelden. Bij akkoord is de inwoner meteen schuldenvrij. Voorheen werd altijd een minimaal aanbod gedaan, zelfs zonder aflosruimte en duurde de regeling 18 (voorheen 36) maanden. Door deze nieuwe aanpak wordt budgetcoaching en nazorg nog belangrijker om terugval te voorkomen.

Decentralisatie Beschermd Wonen uitgesteld

De besluitvorming over de Decentralisatie Beschermd Wonen is wederom uitgesteld en staat nu gepland op 1 januari 2026.

Hoe hebben we dit gemeten?

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

GGD (www.ggd.nl)

De GGD Gelderland Zuid is de gemeentelijke gezondheidsdienst van de gemeente Tiel. De publieke gezondheidszorg richt zich op het bevorderen van gezond en vitaal leven van haar inwoners, het verminderen van gezondheidsrisico's, het bieden van ondersteuning en bescherming aan kwetsbare groepen.

De strategische thema's waar de GGD zich in de periode 2024-2027 voor inzet, zijn:

1. Informatiegestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven
2. Adviseren over preventie en vormgeven groepsgerichte preventie
3. Versterken samenwerking zorg en veiligheid
4. Gezondheidsbescherming en -bevordering in het sociale en fysieke domein.

Werkzaam Rivierenland

(www.werkzaamrivierenland.nl)

In 2024 bleef de arbeidsmarkt krap. Er waren veel mensen aan het werk en weinig bijstandsaanvragen. Wel is een stijging te zien van het aantal mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals jongeren uit het voortgezet speciaal en praktijkonderwijs en mensen met een psychische beperking.

Deze mensen hebben langdurige begeleiding nodig. Voor hen biedt Werkzaam ondersteuning, bijvoorbeeld via Individuele Plaatsing en Steun (IPS).

Ook als mensen geen recht hebben op een bijstandsuitkering, kunnen zij hierdoor toch begeleiding vanuit Werkzaam krijgen.

In 2024 heeft Werkzaam het methodisch werken in de organisatie geïmplementeerd. Drie bronnen van kennis staan hierin centraal: werkzoekende, professioneel en wetenschap. Ook wordt er gewerkt vanuit het integratief gedragsmodel (IGM).

De rijksbijdrage voor de Wet sociale werkvoorziening (WSW) is in 2024 verhoogd met een extra bijdrage voor de financiële uitdagingen rond de infrastructuur van sociale ontwikkelbedrijven. Dit bedrag is bedoeld voor onderzoek naar de toekomstbestendigheid van sociaal ontwikkelbedrijven.

3.2 Jeugd en onderwijs

Wat wilden we bereiken?

Elk kind verdient de best mogelijke start in het leven én een optimale kans op een mooie toekomst. De eerste 1.000 dagen van een kinderleven zijn daarvoor cruciaal

-daar dragen wij graag aan bij. Goed en volwaardig onderwijs is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen.

Onderwijshuisvesting

Op het gebied van onderwijshuisvesting staat de gemeente voor een grote uitdaging. De komende jaren staan grote investeringen in schoolgebouwen op de rol, zoals het Beroepscollege. Soms is verbouwen voldoende, maar in andere gevallen is volledige renovatie of zelfs nieuwbouw noodzakelijk.

In 2023 is het Integraal Huisvestingsplan gemeente Tiel (IHP) vastgesteld en we werken momenteel aan de uitvoering hiervan.

Laaggeletterdheid

Veel inwoners uit Tiel hebben grote moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Een computer of smartphone gebruiken gaat ze vaak slecht af. Ze beschikken niet over de basisvaardigheden om mee te kunnen doen in de maatschappij. Het belemmert hun functioneren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Ook leidt het tot kosten voor de samenleving. We zetten ons in om meer mensen die willen werken aan basisvaardigheden en hen stappen vooruit te laten zetten.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
3.2.1	We maken een Tielse vertaling van het landelijke actieprogramma 'Kansrijke Start'. De eerste duizend dagen voor een kind zijn cruciaal voor een goede start. We helpen kwetsbare ouders zodat hun kinderen zo gezond en veilig mogelijk hun leven starten.	C	Op schema Samen met onze partners zijn we aan de slag gegaan met de doorontwikkeling van de lokale aanpak 'Kansrijke Start'. In 2024 hebben we een plan van aanpak opgesteld met daarin doelstellingen en prioriteiten. Onderdeel van dit plan is de monitor 'Kansrijke Start' waarmee we de doelen en resultaten van het programma volgen. De gemeenteraad heeft een motie aangenomen om het bewezen preventieve interventieprogramma Stevig Ouderschap uit te werken in Tiel. Het programma Stevig Ouderschap biedt opvoedondersteuning aan- (kwetsbare) aanstaande ouders en ouders die net een kind hebben gekregen. We hebben een regionaal voorstel voor invoering van het interventieprogramma Stevig Ouderschap opgesteld om in aanmerking te komen voor een regionale financiering vanuit het SPUK-IZA budget.
3.2.2	Door corona hebben leerlingen en studenten leervertragingen opgelopen. Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) helpt die vertraging in te lopen. Samen met maatschappelijke partners en onderwijs voeren we het Tielse actieplan uit.	C	Op schema In het eerste kwartaal van 2024 zijn we gestart met de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) op de volgende actielijnen: • Versterken van het mentaal welbevinden van de Tielse jeugd. • Versterken van activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, sport en bewegen. • Versterken van taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid. Einde tweede kwartaal 2024 hebben we de eerste schriftelijke tussenevaluatie ontvangen van de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Op basis van deze tussenevaluatie hebben we een voorstel uitgewerkt hoe dit plan een vervolg kan krijgen en welke onderdelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) in 2025 met de inzet van andere middelen gecontinueerd kunnen worden.

C = continu proces

3.2.3	We blijven ons inzetten om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en onderwijskansen te stimuleren.	C Op schema Het Programma regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024 is uitgevoerd. Door het uitstel van de nieuwe Wet van school naar duurzaam werk van 2025 naar 2026 wordt het Programma regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024 met een jaar verlengd. In 2024 is een start gemaakt met de voorbereidingen voor een nieuw programma vanaf 2026. Een belangrijke wijziging is dat de leeftijdsgrens voor de doelgroep wordt verhoogd naar 27 jaar. Dit maakt het mogelijk om jongeren langer intensieve begeleiding te bieden, waardoor de kans op duurzaam werk toeneemt. Samen met diverse partners hebben we uitvoering gegeven aan het Beleidsplan onderwijskansen 2023-2026. Dit plan richt zich onder andere op het versterken van de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie, het stimuleren van kansengelijkheid en creëren van een taalrijke (thuis)omgeving. In 2024 zijn twee extra peuteropvang locaties met VVE geopend. In de loop van het jaar zagen we een (lichte) stijging in het bereik van doelgroep peuters.
3.2.4	Om inwoners te helpen hun basisvaardigheden te verbeteren, organiseren we activiteiten voor diverse doelgroepen gericht op verschillende thema's zoals geld, gezondheid, werk en gezin.	C Op schema In 2024 hebben we laagdrempelige bijeenkomsten en inloophmomenten georganiseerd waar inwoners hun taalvaardigheid konden oefenen. Bij het Leerhuis Tiel komen vragen binnen en na een intake worden mensen doorverwezen naar passend aanbod. Ook is het Leerhuis Tiel in 2024 gestart met het systeem Match, waarmee we de impact en kwaliteit van de taalactiviteiten kunnen volgen en verbeteren. Samen met het lokale netwerk tegen laaggeletterdheid zijn we doorgegaan met de gemeentelijke gezinsaanpak om laaggeletterdheid bij ouders en kinderen te doorbreken.

3.2.5	We stimuleren talenten onder meer met de Brede school aanpak, Brede school Academie en inzet van het jongerenwerk.	C	Op schema In 2024 hebben we de Brede school aanpak in Tiel-Oost en de Kloosterbuurt voortgezet. Door middel van naschools aanbod kregen kinderen de kans zich optimaal te ontplooiën en gezond te ontwikkelen, zowel op het fysieke, sociaal-emotionele en cognitieve vlak. Kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar (en hun ouders) staan hierbij centraal. Ook de Brede School Academie is voortgezet waarmee kinderen uit groep 6, 7 en 8 extra ondersteund zijn. Het doel is om het uitstroompercentage naar HAVO/VWO van deze leerlingen te verhogen. In 2024 hebben de jongerenwerkers van Mozaïek Welzijn ingezet op de talentontwikkeling van jongeren door het organiseren van activiteiten in het Talenhouse en jongerenparticipatietrajecten zoals sport- en cultuuractiviteiten op het Cruyff Court.
3.2.6	Met het Regionaal Werkbedrijf-Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt (RW-POA) Rivierenland werken we aan de praktische uitwerking van de Banenafpraak en stimuleren we activiteiten die het onderwijs beter laten aansluiten op vragen vanuit de arbeidsmarkt. Ook zetten we ons in voor meer stageplaatsen en komt er extra aandacht voor Praktijkleren Rivierenland.	C	Op schema De doelstelling voor 2024 is om te zorgen voor een afgesproken aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking, de zogenaamde Banenafpraak, hebben we als Regio Rivierenland behaald. In 2024 hebben we voortgezet met speciaal onderwijs (vso) de Sonnewijzer (locatie Tiel) en ROC Rivor zich verbonden aan een routekaart die de kwetsbare overstap tussen voortgezet speciaal onderwijs (vso) naar een opleiding in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) moet versoepelen. Onderdeel van deze afspraken is het aanstellen van een overstapcoach die regionaal inzetbaar is om te ondersteunen bij de overstap van vso naar mbo.

3.2.7	Voor de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is een uitvoeringsprogramma opgesteld. De business cases worden het komende jaar uitgewerkt.	2023-2024	Op schema Het uitvoeringsprogramma voor de projecten van de eerste termijn van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is bijna afgerond. Er is gewerkt aan de uitwerking van businesscases ter voorbereiding op besluitvorming in de eerste helft van 2025. Dit proces gebeurde in nauw overleg met de schoolbesturen en onder begeleiding van HEVO, een specialist in duurzame huisvesting.
3.2.8	We werken aan de borging van het Talenhouse, een geschikt talentenprogramma en voldoende begeleiding.	2023-2024	Op schema Jongeren ontvangen begeleiding via het Talenhouse. Hun talenten worden, binnen de mogelijkheden van het jongerenwerk, zo optimaal mogelijk ontwikkeld. We hebben het contact met het ministerie van Justitie en Veiligheid versterkt en gewerkt aan voorbereidingen van een subsidieaanvraag voor landelijke Preventie met Gezag-gelden (PmG) voor de komende twee jaar. Met deze subsidie kunnen we de jeugd aanpak verder blijven versterken. We zijn met Mozaïek Welzijn in gesprek voor een optimale versterking van het talentenprogramma met aandacht voor zowel binnen- als buitenactiviteiten.
3.2.9	Voor jongeren willen we ook buitenactiviteiten faciliteren. We gaan hierover in gesprek met de jongeren(raad) en andere betrokkenen.	2023-2026	Op schema In 2024 heeft het beweegteam 'Tiel Beweegt' diverse sport- en spelactiviteiten in sporthallen en in de buitenlucht georganiseerd. Op het gebied van sport en leefbaarheid hebben de buurtsportcoaches samen met het jongerenwerk skateworkshops georganiseerd. We hebben een petitie ontvangen voor de realisatie van een skatepark in Tiel en erkennen de mogelijkheden hiervoor.

3.2.10	We geven uitvoering aan het onderwijs-kansenbeleid. Hiermee bieden we kinderen met een onderwijsachterstand de best mogelijke kansen in hun ontwikkeling en bereiden we ze goed voor op hun toekomst.	2023-2026	Op schema Samen met onze partners hebben we gewerkt aan een betere toegang tot het VVE-aanbod, het verminderen van segregatie en een soepele overgang tussen voor- en vroegschool. In samenwerking met onderwijs, jeugdgezondheidszorg, bibliotheek, welzijnswerk en peuteropvang zijn verschillende projecten uitgevoerd. Zo is in de Aanpak Thuis in Taal een uitbreiding van deelnemende groepen gerealiseerd. Hiermee zijn meer professionals bereikt, die meer ouders hebben ondersteund bij de taalstimulering thuis.
3.2.11	We sluiten aan op de Hervormingsagenda Jeugd.	2024-2028	Op schema Bij het opstellen van de Startnotitie het Tielse sociaal domein duurzaam in evenwicht hebben we rekening gehouden met de maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 zoals de integrale toegang, stevige lokale teams en versterking van de pedagogische basis. Daarnaast hebben we met de gemeenten in de Regio Rivierenland gewerkt aan de uitwerking van de Regiovisie Jeugdhulp Regio Rivierenland die aansluit bij de maatregelen in de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Startnotitie het Tielse sociaal domein duurzaam in evenwicht

De sociale problematiek in Tiel hebben we op wijkniveau in beeld gebracht. We zien een verhoogde urgentie in de wijken Tiel-Oost en Tiel-West. Dit vraagt om extra inzet in deze wijken waarmee we de sociale cohesie, sociale basis en leefbaarheid willen vergroten.

In 2024 is gewerkt aan het opstellen van een startnotitie om het sociaal domein in Tiel duurzaam in evenwicht te brengen. We zetten in op vier programmalijnen:

- Kansengelijkheid
- Bestaanszekerheid
- Gezonde en vitale gemeenschappen
- Integrale toegang en stevige lokale teams

Transitie wijkteams

Santé partners heeft laten weten met ingang van 2025 te willen stoppen met hun activiteiten binnen de wijkteams Jeugd en schoolmaatschappelijk werk. Er is afgesproken dat Buurtzorg Jong de activiteiten van Santé partners overneemt. Het uitgangspunt hierbij was dat de transitie van samenwerkingspartners plaatsvindt zonder dat inwoners hier hinder van ondervinden.

Daarnaast hebben we aangegeven dat deze wisseling van de wacht moet plaatsvinden met gelijkblijvende kwaliteit en omvang van de dienstverlening en tegen dezelfde kosten. Santé partners en Buurtzorg Jong hebben in 2024 binnen deze kaders afspraken gemaakt over de overdracht.

Regionaal niveau

Werkgroepen

Tielse adviseurs waren actief betrokken bij diverse regionale werkgroepen die zich richten op het vertalen van landelijke ontwikkelingen in regionale- en lokale aanpakken. Deze betrokkenheid geeft ons een optimale voorbereiding op nieuwe ontwikkelingen.

Essentiële functies

In 2024 hebben de gemeenten van de zeven Gelderse jeugdregio's (G7) een overeenkomst getekend om samen te werken in de (hoog)specialistische hulp voor jongeren met een complexe hulpvraag.

De samenwerkingsovereenkomst bevat afspraken over het uitvoeren van zogenaamde essentiële functies. Dit zijn specialistische zorgdiensten voor kinderen en jongeren in een kwetsbare positie. Deze zorg is essentieel omdat er maar weinig kinderen gebruik van maken, de benodigde expertise heel specifiek is en de zorg altijd beschikbaar moet zijn.

De samenwerking tussen de Gelderse gemeenten en zorgaanbieders moet uiteindelijk leiden tot een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van (hoog) specialistische hulp voor jeugdigen met een zeer complexe hulpvraag.

Transitie Jeugdgezondheidszorg 0 tot 4 jaar

Santé Partners heeft medio 2023 aangekondigd per 1 januari 2026 te willen stoppen met hun activiteiten voor de jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0 tot 4 jaar in de gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Zaltbommel, Maasdriel en Tiel.

In 2024 hebben deze zes gemeenten verkend wat deze boodschap betekent en hoe we hier als gemeenten mee om willen gaan. Er is op regionaal niveau een bestuurlijk trekker aangewezen om dit transitieproces verder te begeleiden.

Regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

Met de Regionale aanpak Jeugdwerkloosheid versterken we duurzaam de startpositie van jongeren die het lastiger hebben op arbeidsmarkt.

In 2024 is het lopende actieplan samen met partners geëvalueerd en herijkt. Er is een vijfde actielijn toegevoegd, waarin wordt vooruit gekeken naar de nieuwe wet ‘Van school naar duurzaam werk’. Deze wet gaat in per 1 januari 2026 en geldt als opvolger van de Regionale aanpak Jeugdwerkloosheid.

Nationaal niveau

Aanpak basisvaardigheden volwassenen

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de aanpak van basisvaardigheden. Ze helpen inwoners die hun taal-, reken- of digitale vaardigheden willen verbeteren met passend aanbod.

In 2024 heeft het Rijk besloten tot een bezuiniging op de middelen, die gemeenten en organisaties die hen ondersteunen, ontvangen voor de aanpak van laaggeletterdheid.

Daarnaast is een bezuiniging van 10% aangekondigd op Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) gelden in 2026. Deze gelden worden niet meer in de vorm van een specifieke uitkering betaald, maar hoogstwaarschijnlijk in een Bijzondere Fondsen uitkering. Dit proces loopt nog.

Hoe hebben we dit gemeten?

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

3.3 Sport, gezondheid en bewegen

Wat wilden we bereiken?

Sport en bewegen

We willen dat zoveel mogelijk Tielenaars gezond zijn. Sport en bewegen draagt daaraan bij. Daarom streven we naar een passend sport- en beweegaanbod voor iedereen. Belangrijk is dat het sportaanbod aansluit bij de behoeften van inwoners.

In het sport en beweegbeleid 2022-2032 hebben we de overkoepelende doelstelling opgenomen dat in 2026 het percentage Tielenaars dat voldoet aan de beweegrichtlijnen is gestegen.

Met een actieve leefstijl en voldoende beweging kunnen inwoners zich gezond, vitaal en weerbaar voelen. Maar er is buiten gezondheid en vitaliteit nog

meer voordeel te behalen. Bewegen en sporten dragen bij aan sociale cohesie en persoonlijke ontwikkeling. Misschien wel het allerbelangrijkste: mensen beleven er plezier aan.

De gemeente Tiel wil dit bereiken door het wegnemen van drempels die sport- en beweegdeelname in de weg staan en inwoners daarmee stimuleren om (meer) te gaan sporten en bewegen. Dit doet de gemeente samen met sport- en beweeg-aanbieders.

Bewegen en sporten in de openbare ruimte is in opkomst. Fietsen, wandelen en bootcamps stijgen in populariteit. De openbare ruimte kunnen we dan ook zien als de grootste sportaccommodatie die de gemeente Tiel rijk is.

Gezondheid

Een goede gezondheid is een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. We willen de gezondheid én het welbevinden van onze inwoners beschermen en bevorderen. We zorgen ervoor dat het gezond wonen en leven is in Tiel.

Twintig organisaties ondertekenden het Preventieakkoord. Zij zijn bezig om de gezondheidsverschillen tussen inwoners te verkleinen. Uitvloeisel van dit akkoord is dat we de drempels van inwoners verlagen die iets aan gezondheid willen doen. We passen de fysieke omgeving aan zodat bewegen makkelijker wordt.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
3.3.1	We blijven ons inzetten om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen, onder meer door te investeren in buurtsportcoaches.	C	Op schema Sinds 2024 is het beweegteam Tiel Beweegt actief. Zij organiseren verschillende sport- en beweegactiviteiten en helpen inwoners om door te stromen naar reguliere sportmogelijkheden. De activiteiten zijn voor verschillende doelgroepen, zoals jongeren, ouderen en migranten. Vanaf schooljaar 2024-2025 zijn, dankzij bijdragen van de schoolbesturen en de gemeente Tiel, drie buurtsportcoaches toegevoegd aan het beweegteam Tiel Beweegt. De buurtsportcoaches verzorgen gymlessen op basisscholen en bieden naschoolse activiteiten aan. Binnen het beweegteam is ook een verenigingsondersteuner actief die sportverenigingen in Tiel helpt. In 2024 heeft deze ondersteuner contact gehad met 30 sportverenigingen. Daarnaast organiseert het beweegteam maandelijks bijeenkomsten voor verenigingen om samen te werken en problemen te bespreken. Het beweegteam werkt ook met de gemeente Tiel en andere partners aan valpreventie, waarbij inwoners met een verhoogd valrisico worden gescreend en doorverwezen naar geschikte programma's. Kwetsbare jongeren kunnen op zondagochtend deelnemen aan sportactiviteiten onder begeleiding.

C = continu proces

3.3.2	We voeren metingen uit om erachter te komen of het sportaanbod aansluit bij de beweeg- en sportbehoeften van onze inwoners en welke drempels Tielenaren ervaren om te gaan sporten.	2025 en 2027	Op schema In 2023 zijn de resultaten van de nulmeting van het sportaanbod opgeleverd. Op basis van de uitkomsten wordt ingezet op de verbetering van het sport- en beweegaanbod in Tiel. Er is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de realisatie van een nieuwe sporthal aan de Tielerwaardlaan. Deze sporthal wordt overdag in gebruik genomen door het Linge-college voor gymonderwijs en in de avonden en weekenden kunnen verenigingen gebruik maken van de sporthal. Hiermee wordt een tekort aan zaalruimte voor de binnensportverenigingen opgelost en zijn we voorbereid op de toekomst.
3.3.3	We zetten in op de doorontwikkeling van lokale initiatieven zoals het Sportakkoord en het Preventieakkoord.	C	Op schema In 2024 zijn er vanuit het Sportakkoord ongeveer 40 activiteiten uitgevoerd. Kinderen kunnen op school gebruik maken van 'sportkliko's' met verschillende sport- en spelmaterialen, zodat ze gestimuleerd worden om in de pauze te bewegen. Andere activiteiten zijn onder andere een biljarttoernooi, Werelddans, Framerunnen, de Betuwse Appelrun en Skateworkshops. Het Beweegteam Tiel Beweegt, de Federatie Tielse Sportverenigingen (FTS), het Eerstelijns Centrum Tiel (ECT) en de gemeente werken samen in de kernwerkgroep 'Sportakkoord'.

3.3.4	We geven uitvoering aan het Preventieakkoord. Samen met lokale partners zorgen we voor een samenhangend pakket van maatregelen op het gebied van roken, gezond gewicht en psychisch welbevinden.	C	Op schema Het leefstijlspreekuur is in 2024 uitgebreid naar acht uur per week. Elk jaar krijgen ongeveer 100 inwoners met gezondheidsachterstanden advies en worden ze doorverwezen naar een beweegaanbod. Vijf scholen (zes locaties) hebben een plan van aanpak opgesteld om een gezonde leefstijl te bevorderen en het vignet Gezonde School aangevraagd. De integrale aanpak van zorg en preventie helpt mensen gezond te blijven of gezond te worden. Uit de GGD-gezondheidsmonitor jeugd van 2023 blijkt een grote stijging van het aantal leerlingen in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs die vaperen. Daarom is in 2024 gestart met preventieve voorlichting in groep 7/8 van het primair onderwijs en in klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs, waarin jongeren worden gewezen op de gevaren van vaperen en de mogelijkheid om ermee te stoppen. In 2023 is gestart met de vijf keten-aanpakken van Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Vanuit het IZA is het Regioplan Rivierenland Samen Beter opgesteld. In 2024 is hier verder aan gewerkt, met gemeenten die samenwerken met zorgpartijen zoals ziekenhuizen en zorgverzekeraars.
-------	---	---	--

3.3.5	Financiële en andere belemmeringen om te sporten en bewegen, nemen we zoveel mogelijk weg voor onze inwoners. Voor mensen met een beperkt inkomen stellen we het Jeugd- en Volwassenenfonds Sport en Cultuur beschikbaar. Dit zijn landelijke regelingen.	C	Op schema In 2024 maakten meer kinderen gebruik van het Jeugdfonds Sport- en Cultuur dan in de jaren daarvoor. Het gaat om een stijging van 23%. In totaal registreerde het Jeugdfonds Sport- en Cultuur 428 goedgekeurde aanvragen in 2024, waarvan 396 voor sport en 32 voor cultuur. Met ingang van januari 2024 zijn tijdelijk aanvullende afspraken over de vergoedingen van zwemonderwijs van kracht. Hieraan was grote behoefte. Het budget is in 2024 volledig besteed. Er is in 2024 meer gebruik gemaakt van het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur. Het aantal aanvragen steeg met 64,2%. Voor het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur waren in totaal 271 goedgekeurde aanvragen, waarvan 259 voor sport en 12 voor cultuur.
3.3.6	We stimuleren een passend sport- en beweegaanbod onder inwoners met een beperking.	C	Op schema Ook voor kinderen en volwassenen met een lichamelijke beperking is aanbod. Vanuit het Sportakkoord is een bijdrage geleverd aan het project 'Framerunnen'. Kinderen en volwassenen met een lichamelijke beperking kunnen door middel van runningframes sporten. Dit draagt bij aan het sport- en beweegaanbod voor Tielse inwoners met een lichamelijke beperking. Daarnaast organiseert het beweegteam Tiel Beweegt naschoolse activiteiten voor kinderen binnen het speciaal onderwijs.

3.3.7	We creëren meer mogelijkheden om buiten te bewegen. Bijvoorbeeld door het aanleggen van fiets- en wandelroutes.	C	Op schema Bij de nieuwbouwprojecten Veilingkwartier, de Burgemeesterswijk en de herinrichting van het inundatiekanaal nemen de projectleiders bewegen in de openbare ruimte mee in hun plannen. Half april 2024 is de nieuwe fietsroute tussen Tiel en Buren met bijbehorend informatiemateriaal voor het Toeristisch Informatie Punt (TIP) gerealiseerd. Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn de aanleg van jeu de boulesbanen en de herinrichting van de Wielewaallaan gerealiseerd.
3.3.8	Het aanbod aan accommodaties stemmen we af op de beweeg- en sportbehoefte van de inwoners.	C	Op schema De nulmeting van het sportaanbod wordt als basis gebruikt voor afstemming van het aanbod aan accommodaties op de beweeg- en sportbehoefte van onze inwoners. Er zijn vijf sportvelden in de gemeente Tiel gerenoveerd. De velden zijn hiermee weer goed bespeelbaar en zorgen dat er veilig gesport kan worden.
3.3.9	We onderzoeken de mogelijkheden om de financiële lasten te verlagen voor maatschappelijke en non-profit organisaties die volledig op vrijwilligers draaien, zoals sportverenigingen en buurthuizen.	2024	Op schema De duurzaamheidslening was in 2024 nog steeds beschikbaar en hiermee hebben we 50% van de huurverhogingen voor sportaccommodaties gecompenseerd. De gemeenteraad heeft in 2024 besloten een vierjarige compensatieregeling te treffen voor de verenigingen die inkomsten mislopen doordat de Avri is gestopt met papierinzameling door vrijwilligers.
3.3.10	We voeren geplande renovaties en groot onderhoud uit aan de buitensportvelden. Hiermee houden we de accommodaties op orde.	C	Op schema In de afgelopen zomerperiode zijn maar liefst vier verschillende sportvelden vernieuwd en hebben er renovaties plaatsgevonden. Naast het kunstgrasveld van korfbalvereniging Tiel '72 is ook het natuurgas van voetbalvereniging RKTVC en dat van rugbyclub de Scrumboks vernieuwd. Bij voetbalvereniging Theole is een nieuw kunstgras hoofdveld aangelegd en het softbalveld van honk- en softbalveld van de Panters vervangen.

3.3.11	We verkennen de mogelijkheid om een sportolympiade te organiseren. We komen in 2024 met een voorstel.	2024	Gedeeltelijk op schema In 2024 zijn voorbereidingen getroffen voor de uitvoering van een sportolympiade tijdens de Nationale sportweek. Er waren te weinig scholen en verenigingen die in 2024 deel konden nemen. De activiteit wordt daarom verplaatst naar 2025.
3.3.12	Voor 2024 en 2025 is budget beschikbaar gesteld om het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur voort te zetten.	2024-2025	Op schema Uit de jaarrapportage van het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur blijkt dat fors meer volwassenen gebruik hebben gemaakt van het fonds dan 2023. In juli 2024 was het volledige budget van het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur voor 2024 verbruikt. Er is binnen het budget voor armoedebestrijding ruimte gevonden voor een incidentele verhoging van het budget voor het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur in 2024 en 2025.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Startnotitie het Tielse sociaal domein duurzaam in evenwicht

De sociale problematiek in Tiel hebben we op wijkniveau in beeld gebracht. We zien een verhoogde urgentie in de wijken Tiel-Oost en Tiel-West. Dit vraagt om extra inzet in deze wijken waarmee we de sociale cohesie, sociale basis en leefbaarheid willen vergroten.

In 2024 is gewerkt aan het opstellen van een startnotitie om het sociaal domein in Tiel duurzaam in evenwicht te brengen. We zetten in op vier programmalijnen:

- Kansengelijkheid
- Bestaanszekerheid
- Gezonde en vitale gemeenschappen
- Integrale toegang en stevige lokale teams

Regionaal niveau

Gezond en Actief Leven akkoord

Gemeenten en GGD'en, zorgverzekeraars en het ministerie van VWS werken samen aan een gezond en actief leven voor iedereen. In het GALA-akkoord staat hoe in 2040 een gezonde generatie opgroeit in een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk. De doelen zijn alleen met lokale en regionale samenwerking te bereiken.

In 2024 is gebouwd aan een lokale en regionale preventie-infrastructuur op thema's als kansrijke start, valpreventie en overgewicht. In samenwerking met de GGD, de Gelderse Sportfederatie, Optisport en ook lokale fysiotherapeuten zijn in 2024 projecten gestart die gericht zijn op valpreventie en de aanpak van overgewicht.

Integraal Zorgakkoord

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. De oplossing wordt gezocht in het voorkomen van zorg. In 2024 hebben we als gemeenten in de zorgregio Rivierenland samen met partners in de zorg gewerkt aan de ontwikkeling van regionale plannen die kunnen bijdragen aan het behalen van de IZA doelen.

Aan de lokale sociale basis en het lokaal welzijnsbeleid wordt een belangrijke rol toebedacht.

Gemeenten zijn niet direct bij het ontwikkelen van het IZA betrokken geweest. Bij de toetreding van de gemeenten is via de VNG bedongen dat aan een aantal voorwaarden voldaan zou worden. Waaronder structurele financiële voorwaarden. Omdat het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport zich niet aan de gemaakte afspraken heeft gehouden is op de Algemene ledenvergadering van de VNG op 29 november 2024 besloten om uit de IZA samenwerking te stappen.

Net voor de jaarwisseling zijn de VNG en VWS weer aan tafel gaan zitten. Dat resulteerde op dat moment in de toezegging

van VWS dat de regionale IZA budgetten over 2025 toch aan gemeenten uitbetaald zouden worden. Er zijn géén afspraken gemaakt over hernieuwde toetreding tot de IZA, wel over het in gesprek gaan over een Aanvullend Welzijns- en ZorgAkkoord.

Regioplan Rivierenland Samen Beter

Het doel van het Integraal Zorgakkoord (IZA) is de zorg goed, toegankelijk en betaalbaar houden. Passende zorg is het uitgangspunt. Daarvoor is regionale samenwerking nodig. Regiobeelden en regioplannen helpen de regio's om de samenwerking goed vorm te geven

In het regioplan Rivierenland Samen Beter worden de prioritaire regio-opgaven beschreven, zoals deze zijn voortgekomen uit het regiobeeld, waarbij samen met alle partners een focus is aangebracht in de opgaven die met prioriteit moeten worden opgepakt. Dit zijn de opgaven waar de risico's het grootst zijn dat de toegankelijkheid, betaalbaarheid en de kwaliteit van zorg in het geding komen.

Nationaal niveau

Geen nieuwe beleidsontwikkelingen in 2024.

Hoe hebben we dit gemeten?

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Wat heeft het gekost?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroot 2024	Rekening 2024	Vershil begroting na wijziging +/- rekening
Lasten	88.638	91.760	95.181	93.163	2.017
Baten	28.860	26.988	31.467	31.737	-270
Resultaat voor bestemming	59.778	64.772	63.713	61.427	2.287
Mutaties reserves:					
toevoegingen	220	0	396	405	-9
onttrekkingen	27	115	115	115	0
Resultaat na bestemming	59.971	64.657	63.994	61.717	2.278

Verschillenverklaring begroting na wijzigingen en de rekening

Het voordelige verschil van € 2.278k wordt als volgt verklaard.	Saldo lasten	Saldo baten	Saldo reserves	Saldo totaal
Het budget voor de versterking sociale basis is nog 89k niet benut.	89 V			89 V
Lagere lasten voor de verstrekking van uitkeringen Buig (400 V), hiervan blijft een gedeelte bij Werkzaam voor de dekking van de bedrijfsvoeringskosten (310 N). Daarnaast een lagere bijdrage voor kosten van de uitkeringen Wsw (318 V), ontvangen winstuitkering door de verkoop van aandelen Dariuz (109 V) en een bijdrage uit het resultaat van de jaarrekening Werkzaam 2024 (567 V) en overige verschillen (35 N).	547 V	502 V		1049 V
Voordeel op de kosten armoedebelaid van 302k, grotendeels veroorzaakt door lagere verstrekkingen bijzondere bijstand, individuele inkomenstoeslag en meerkostenregelingen, (234 V) en overige verschillen (68 V).	36 N	338 V		302 V
Lagere kosten maatwerkvoorzieningen Wmo. Veroorzaakt door 86k V op woningaanpassingen, 351k V op begeleiding en dagbesteding en 50k N aan overige verschillen.	335 V	52 V		387 V
Het aantal cliënten jeugdhulp bleef in 2024 nagenoeg gelijk aan 2023. We zien ook geen significante verschuivingen in de uitgaven per productcategorie. Desondanks zijn de kosten voor jeugdhulp sterker gestegen dan op basis van de prijsindex mag worden verwacht. Dit beeld wordt regionaal herkend.	572 N			572 N
Lagere lasten voor de inkoop van de diverse combinatiefunctionarissen. Dit voordeel wordt ingezet als gedeeltelijke dekking voor de afkoop van oude contracten.	128 V	17 N		111 V

Lagere uitgaven leerlingenvervoer.	83 V			83 V
De uitvoering van het Onderwijskansenbeleid, Vol-wasseneducatie en Wet Inburgering worden gefinancierd uit specifieke uitkeringen. Lagere uitgaven leiden daardoor ook de lagere inkomsten, per saldo is het effect budgettair neutraal.	381 V	396 N		15 N
Voordelen gerealiseerd op de inzet van de specifieke uitkering IZA. In 2024 zijn kosten vanuit bestaande budgetten gefinancierd vanuit deze specifieke uitkeringen.	293 V			293 V
De uitvoering van de Kinderopvangtoeslag regeling geeft in 2024 een voordeel. Voorgesteld wordt om dit bedrag te reserveren voor de nazorg de in komende jaren wordt ingezet.	45 N	189 V		144 V
Een lagere ontvangst voor RW-Poa geeft ook een lagere doorbetaling.	322 V	322 N		0 V
Overige verschillen, bestaat uit meer dan 40 verschillende posten.	493 V	76 N	9 N	408 V
Totaal programma	2.018 V	270 V	9 N	2.278 V

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de met de stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve (bedragen in € 1000)	Werkelijk saldo 1-1	Overige toevoegingen	Onttrekkingen	Stand per 31-12
Reserve Sociaal domein	709	40	115	634
Reserve GGZ	293	365		658

4. Inwoners

4.1 Veiligheid

Wat wilden we bereiken?

In Tiel moet iedereen veilig kunnen wonen, werken, leren en recreëren. Naast een repressieve aanpak zetten we extra in op preventie en vroegsignalering. Dit doen we op zorg- en veiligheidsthema's, zoals (ernstige) overlastgevers, huiselijk geweld en kindermishandeling, stalking en radicalisering. We werken hierin samen met partners verbonden aan het Zorg- en Veiligheidshuis.

Daarnaast willen we ondermijning en de zware criminaliteit bestrijden. Dat doen we samen met een netwerk van onder andere scholen, sportclubs, politie en

justitie. Ook willen we voorkomen dat jongeren het verkeerde pad op gaan. Tegengaan van (drugs)criminaliteit, cyber-crime en mensenhandel maken onderdeel uit van onze aanpak.

We verstevigen de informatiepositie en slagkracht voor de aanpak van veiligheids-casuïstiek, door in te zetten op 3 pijlers:

- de uitbreiding van toezicht en handhavingscapaciteit
- het effectiever en dichterbij organiseren van BOA-capaciteit Domein 1 (openbare ruimte)
- het organiseren van een Interventieteam met de 7 gemeenten in De Waarden

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
4.1.1	We zetten structureel en projectmatig in op de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Zowel preventief als repressief met inzet van controles vanuit toezicht en handhaving en bestuurlijke instrumenten als de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob).	C	Op schema Het afgelopen jaar is de aanpak van overlast en criminaliteit versterkt door naast strafrechtelijke maatregelen ook bestuurlijke maatregelen in te zetten. Door stevige regie te voeren op de samenwerking met een strakkere handhavingslijn en het versterken van de informatielijn met onze ketenpartners zien we zichtbare resultaten. Dit blijkt uit de sterke afname van overlast in de binnenstad, het tegen gaan van brandstichting bij Winkelcentrum Rauwenhof, het aanpakken van openbare ordeverstoringen bij de Westroijen Sporthal en Tiel-West en het optreden tegen drugsdealers en notoire (dakloze) overlastgevers. We hebben een regionaal interventieteam opgezet voor het sneller opvolgen van misstanden en het uitvoeren van meer controles. Ons doel is om samen met buurgemeenten en ketenpartners daadkrachtiger op te treden tegen ondermijnende criminaliteit en fraude in regio De Waarden, waar Tiel onder valt. Het regionaal interventieteam gaat per 1 april 2025 van start, in samenwerking met de door de gemeenteraad toegezegde extra toezichthouders en juridisch handhaving. We hebben een landelijke subsidie ontvangen voor de ondersteuning van het interventieteam met een informatieanalist.

C = continu proces

4.1.2	We onderhouden een constructieve samenwerkingsrelatie met politie, justitie en het Zorg- en Veiligheidshuis om de veiligheid binnen onze gemeente te borgen. We brengen onze basis met betrekking tot het veilig en wettelijk juist delen en verwerken van gegevens op orde en investeren in informatie gestuurd werken.	C	Op schema We verstevigen de procesregie-rol die bij de gemeente ligt en daarmee de sturing op een effectieve samenwerking op veiligheids casuïstiek. We zijn volop bezig met het uitrollen van het model Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE) waarmee we sneller en effectiever samenwerken met onze zorg- en veiligheidspartners om escalatie van casuïstiek te voorkomen. Daarnaast implementeren we een nieuw dossiersysteem om de verwerking en het delen van informatie te verbeteren en sturingsinformatie te genereren. Ons doel is om dit systeem in 2025 te gaan gebruiken waarbij een effectievere samenwerking en betere monitoring van casuïstiek mogelijk wordt gemaakt.
4.1.3	Met voorlichtings- en bewustwordingscampagnes werken we aan de weerbaarheid van inwoners, bedrijven en verenigingen tegen alle vormen van ondermijning en crimineel gedrag.	C	Op schema We laten ondernemers en inwoners in verschillende overleggen zien wat we als gemeente, samen met onze partners, doen om de veiligheid te verbeteren. We benadrukken daarbij het belang van het melden van misstanden en het doen van aangifte. We blijven actief communiceren over de aanpak van overlast en onveiligheid via social media, persberichten en gesprekken. Daarnaast hebben we bewustwordingsactiviteiten georganiseerd, zoals de Week van de Veiligheid, de Dag van Cybercriminaliteit en de Week van Respect. Ook hebben we de game Hackshield geïntroduceerd om de digitale weerbaarheid van jongeren te versterken.

4.1.4	Met de inzet van Buitengewoon opsporingsambtenaren (Boa's) en politie op (veel voorkomende) criminaliteit, openbare orde en overlastsituaties handhaven we samen de veiligheid. We zetten de beschikbare capaciteit, inclusief eventuele uitbreidingen, structureel in op basis van prioriteiten in ons handhavingsbeleid en Integraal Veiligheidsplan (IVP). Daarnaast acteren we ook op urgente veiligheidsrisico's en overlastsituaties wanneer dat wordt gevraagd. In het bijzonder rondom de jaarwisseling, bij evenementen en bij overlast in de openbare ruimte.	C	Op schema In de afgelopen periode hebben we ons gericht op het steviger aanpakken van overlast rond horeca, coffeeshops en evenementen. Overtredingen die tijdens controles zijn geconstateerd, zijn opgevolgd met bestuurlijke waarschuwingsgesprekken en maatregelen. We hebben extra toezichtsinstrumenten ingezet, zoals geluidsmetingen tijdens evenementen en tijdelijk cameratoezicht. De evenementen Appelpop en het Fruitcorso zijn goed en veilig verlopen. Ook hebben we intensief samengewerkt om de jaarwisseling zo veilig mogelijk te laten verlopen door openbare ordeproblemen stevig aan te pakken en op te volgen. We hebben stappen gezet om de taken van de BOA's effectiever en efficiënter te organiseren in voorbereiding op besluitvorming in 2025. We hebben voor het tegengaan van polarisatie en radicalisering bij het ministerie van Binnenlandse Zaken een landelijke subsidie aangevraagd en toegezegd gekregen voor de komende twee jaar.
4.1.6	We stimuleren Veiliger Wijk Teams, buurtpreventieteams en het gebruik van buurtapp's. Bestaande landelijke apps worden door ons gepromoot om de ogen en oren van onze inwoners en ondernemers te benutten. We experimenteren met succesvolle projecten uit andere gemeenten (zoals het project Waaks).	C	Op schema Samen met de winkeliers in de binnenstad hebben we het collectief winkerverbod ingevoerd om overlast en winkeldiefstal aan te pakken. We onderhouden actief contact met de 42 buurtpreventieteams, waarvan er één nog in oprichting is. In oktober 2024 hebben we een bijeenkomst voor de coördinatoren georganiseerd. We hebben ook onderzocht hoe we de buurtpreventieteams in Tiel verder kunnen uitbreiden en de samenwerking met ondernemers in wijkwinkelcentra buiten het centrum kunnen versterken. Deze inzichten gebruiken we voor de verdere uitbreiding van de samenwerking.

4.1.8	Het project 'Aanstormend Talent' zetten we door. Daarmee verstevigen we de integrale (preventieve en repressieve) jeugdaanpak om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden. Dit doen we in samenhang met de borging van het Talenthouse, een talentprogramma en voldoende begeleiding en de organisatie van buitenactiviteiten (zie onder Mens en Samenleving).	C Op schema Met de inzet van een extra jeugdaanpak-regisseur is onze informatiepositie op overlastgevende jeugd verbeterd. We hebben nu beter zicht op onveiligheid onder jeugd en kunnen we sneller regie pakken op overlast en in criminaliteit afglijdende jeugd. In het programma Veilig in en om scholen (VIOS) werken we vanuit een regierol samen met scholen en onze ketenpartners in het sociaal- en veiligheidsdomein aan het verbeteren van de veiligheid op scholen. Op enkele scholen hebben we extra Halt-activiteiten georganiseerd vanwege veiligheidsproblemen. We werken in het project Aanstormend Talent samen met onze partners aan een versteviging van de integrale (preventieve en repressieve) jeugdaanpak om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden. Dit doen we mede door een effectieve inzet van het jongerenwerk. We hebben onderzoek gedaan naar de mate en risico's van het afglijden van jeugd in criminaliteit. Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft voor 2025 en 2026 een landelijke Preventie met Gezag (PmG) subsidie aan de gemeente Tiel toegekend. Met deze subsidie kunnen we verder investeren in de Tielse jeugdaanpak Aanstormend Talent waarbij we ons vooral richten op het versterken van de (persoonsgerichte) aanpak van jeugd die in beeld is bij veiligheidspartners en/of al met één been in de criminaliteit staat. We gebruiken deze subsidie ook voor Het vergroten van de weerbaarheid van kwetsbare jeugd door talentontwikkeling en -coaching. <i>Zie ook het programma Mens en Samenleving.</i>
-------	---	--

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

Uitvoeringskader evenementen

Het in 2023 opgestelde Uitvoeringskader evenementen is in 2024 vastgesteld.

Integraal veiligheidsplan

We hebben de regionale afspraken met onze ketenpartners van De Waarden en Gelderland Zuid vertaald naar een lokaal Integraal Veiligheidsplan 2023-2026. Vanuit het Tielse veiligheidsplan sluiten we zoveel mogelijk aan bij de regionale en landelijke ontwikkelingen en maken waar mogelijk gebruik van gelden, expertise en capaciteit die op regionaal en landelijk niveau beschikbaar zijn.

Versterking toezicht en handhaving veiligheid

In de afgelopen 3 jaar hebben we een basis gelegd voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit. We hebben hiermee als gemeente invulling gegeven aan onze regierol op vlak van ondermijning en de samenwerking met interne collega's en onze ketenpartners (politie, arbeidsinspectie, sociale recherche, ODR en AVRI) versterkt. Hierdoor krijgen we meer zicht op ondermijnende criminaliteit in onze gemeente en ontvangen we signalen en informatie over criminele activiteiten.

De Raad heeft extra middelen toegekend om per 2025 de uitvoeringscapaciteit op vlak van toezicht en handhaving voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit structureel versterken. Hiermee vestigen we de bestuurlijke aanpak van criminaliteit naast de strafrechtelijke aanpak.

Regionaal niveau

Verbinding zorg en veiligheid (zie ook onder Mens en Samenleving)

Nieuw sinds 2024 is het Bestuurlijk Overleg Netwerk Zorg en Veiligheid op niveau van Gelderland Zuid. Het doel is om de regionale samenwerking, sturing en prioritering van inzet op Zorg- en Veiligheidsonderwerpen te versterken. Door kennis en ervaringen te delen in aanpakken binnen de regio en het verbinden van de netwerkpartners op vlak van zorg en veiligheid.

Daarnaast trekken we gezamenlijk op om onze regio ook op landelijk niveau stevig op de kaart te zetten. Om daarmee nog meer gebruik te kunnen maken van de landelijke financieringsstromen, kennis en expertise en ondersteuning bij ontwikkelingen.

Meerjarenbeleidsplan Politie (MJBP)

Er is een Meerjarenbeleidsplan Politie (MJBP) Oost-Nederland opgesteld met daarin de prioritering en capaciteitsverdeling van de politie over de verschillende politieteams.

In dit plan zijn ook de in 2023 toegezegde versterkingsgelden voor de politie opgenomen. Dit budget wordt gebruikt om de basis op orde te krijgen met betrekking tot operationele formatie en personele zorg,

informatiesystemen en versterking van wijkagenten.

Het Meerjarenbeleidsplan Politie (MJBPP) is begin 2024 ter besluitvorming voorgelegd aan het Bestuurscollege met de burgemeesters van de 74 gemeenten in Oost-Nederland en het Openbaar Ministerie Arrondissement Oost-Nederland.

Nationaal niveau

Aanpak ondermijning

De landelijke aanpak van ondermijning is samen met alle overheidspartijen verder uitgebouwd met focus op het doorbreken van criminele netwerken en verdienmodellen, afpakken, bestraffen en beschermen (weerbare overheid).

Daarnaast is meer geld vrijgemaakt voor het landelijke programma Preventie met Gezag, gericht op het voorkomen dat kinderen en jongeren afglijden in de criminaliteit. Hier doen diverse grote gemeenten aan mee, maar het programma wordt nu uitgebreid met een flexibele schil van gemeenten.

Intensivering van crisisbeheersing

De landelijke uitkering voor crisisbeheersing is verhoogd, structureel oplopend naar 83 miljoen euro. Een deel van dit geld gaat naar de veiligheidsregio's met als doel een betere voorbereiding op toekomstige (langdurige) rampen en crises.

Ontwikkelingen zorg en veiligheid

Het landelijk programma Samen tegen Mensenhandel is versterkt. Er is geld vrijgemaakt om de samenwerking tussen politie, GGZ en gemeenten te intensiveren

in het uitvoeren van 'best practises' voor de aanpak van verward gedrag.

Toezicht en handhaving door politie en BOA's

De druk op de politieorganisatie en de inzet van agenten uit de basisteams voor landelijke taken neemt steeds meer toe. Er is bijvoorbeeld vaker inzet van de Mobiele Eenheid bij demonstraties nodig of extra capaciteit in de bestrijding van zware ondermijnende criminaliteit en (inter)nationale bijeenkomsten zoals de NAVO-top in 2025.

Een goede samenwerking met BOA's (Buitengewoon Opsporingsambtenaren) en verdere professionalisering van de capaciteit binnen de gemeente op het gebied van toezicht en handhaving is cruciaal om de leefbaarheid en veiligheid in gemeenten op peil te houden.

De toename van polarisatie, verwarde personen, dakloosheid en spanning in de maatschappij zorgt dat (ook) BOA's steeds vaker te maken krijgen met agressie tijdens hun werk. Om hiermee om te gaan, is de pilot wapenstok uit 2022 in 2023 landelijk verder uitgerold.

Hoe hebben we dit gemeten?

We hebben in de afgelopen jaren een lokale veiligheidsmonitor ontwikkeld met cijfers over openbare orde en veiligheid. De jaarcijfers worden volgend jaar met de gemeenteraad gedeeld.

Hierin zijn onderstaande Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren opgenomen:

- Verwijzingen Halt
- Winkeldiefstal
- Geweldsmisdrijven
- Diefstal uit woning
- Vernieling en beschadiging in de openbare ruimte

Voor cijfers van deze Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren verwijzen we naar de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Verbonden Partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (www.vrgz.nl)

Brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Belangrijkste ontwikkelingen binnen de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:

- Als onderdeel van de nieuwe Landelijke Meldkamer Organisatie is de gemeenschappelijke meldkamer (112) voor Oost-Nederland gerealiseerd (in Apeldoorn).
- De inhoudelijke invulling van de taakdifferentiatie (herverdeling taken) bij de brandweer en de financiële gevolgen hiervan zijn verduidelijkt.
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid heeft in samenwerking met de betrokken gemeenten een nieuw Regionaal Risicoprofiel en Regionaal Beleidsplan 2024-2027 opgeleverd.
- Mogelijke inzet van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid bij de beheersing van zogenaamde ‘moderne crises’ zoals de opvang van (Oekraïense) vluchtelingen.

- Het onderzoek naar vastgoed met oog op vernieuwing en verduurzaming
- Het onderzoek naar de kostenverdeel-systeematiek

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) (www.odrivierenland.nl)

Vergunningverlening, toezicht en handhaving van fysieke veiligheidsrisico's bij risico-bedrijven.

We werken samen met de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) om ondermijning aan te pakken. Zij zijn een structurele partner in het leveren van een bijdrage aan integrale controles en het houden van toezicht en handhaven op geluid bij evenementen en horeca.

Belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van toezicht en handhaving door de Omgevingsdienst Rivierenland:

- Extra inzet capaciteit BOA's (Buitengewoon Opsporingsambtenaren) van de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) voor projectmatige controles, zoals het project Theseus (bedrijventerreinen) en Veilig Buitengebied.
- Meer aandacht voor geluidsniveaus bij horeca en evenementen. Evenementenvergunningen zijn uitgebreid met geluidsnormen op basis waarvan de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) geluidsmetingen uitvoert.

Avri Toezicht en Handhaving

Toezicht en handhaving bij evenementen, APV, bijzondere wetten, parkeren, hondenpoep en afval.

We werken samen aan de verdere professionalisering van onze Buitengewoon

Opsporingsambtenaren (BOA's) en geven sturing aan een effectieve en efficiënte inzet van toezicht en handhaving.

Belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van toezicht en handhaving door de AVRI BOA's zijn:

- Verdere professionalisering van de BOA's (wagenpark).
- Informatiegestuurd werken, wijkgericht en digitaal handhaven.
- Uitbreiding samenwerking politie en andere toezichthouders binnen de gemeente Tiel bij handhaving van de openbare orde en veiligheid.
- Meer aandacht voor de veiligheid van de BOA's onder andere door de impact van meer agressie in de samenleving en de landelijke pilot Wapenstok.

In 2024 is gestart met een onderzoek naar het efficiënter en effectiever organiseren van de BOA-taken. Met als doel om onze informatiepositie op vlak van veiligheid

en leefbaarheid te verbeteren en slagkracht op vlak van toezicht en handhaving te vergroten door directer te kunnen schakelen. De raad heeft de intentie uitgesproken om de BOA-taken in huis te organiseren en heeft verzocht hiervoor medio 2025 een business case en implementatieplan op te leveren.

4.2 Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking

Wat wilden we bereiken?

Wijkgericht werken

In 'de wijk' komen veel opgaven, kansen en zorgen samen. Wijkgericht werken draagt bij aan passende oplossingen waarbij we onze inwoners zo goed mogelijk van dienst zijn. Om die reden heeft iedere wijk een wijkwethouder en een wijkregisseur.

Integraal en sámen met inwoners en andere partners werken we aan wat er in een wijk toe doet: fijn wonen, werken en ontspannen. Deze kansrijke manier van werken, ontwikkelen we verder. Zo komt er voor iedere wijk een plan dat actief onderhouden wordt. Onze wijkregisseurs weten wat er in de wijken gebeurt dankzij een sterk intern- en extern netwerk waarin zij een aanjagende en regisserende rol hebben.

Communicatie en participatie

We willen een open bestuurscultuur, waarbij iedereen kan bijdragen aan de best passende oplossing voor een probleem. Door open en constructief met elkaar samen te werken kunnen we de moeilijkste uitdagingen aan. Soms vragen dilemma's om lastige besluiten. Oplossingen die in het algemeen belang van de gemeente en inwoners zijn, maar nadelig kunnen uitpakken voor een kleine groep mensen.

Om zo goed mogelijk besluiten te kunnen nemen - en om ieders belangen, zorgen, kansen en vragen inzichtelijk te maken - vinden we vroegtijdige communicatie en/of participatie belangrijk. De bestuurlijke afweging vindt vervolgens plaats in de raadzaal.

Regionale samenwerking

Samenwerken doen we niet alleen met onze inwoners en maatschappelijke partners, maar ook met medeoverheden. Als gemeente nemen we deel aan verschillende samenwerkingsverbanden om kennis uit te wisselen over actuele ontwikkelingen en uitdagingen.

Onze ambitie is hierin een voortrekkersrol te nemen die past bij onze toekomstvisie. We vinden het belangrijk om 'samen' doelen te bereiken. Via FruitDelta Rivierenland werken we al jaren succesvol samen met andere gemeenten in onze regio aan het creëren van een optimale balans tussen economische groei en brede welvaart in de Regio Rivierenland.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
4.2.1	We gebruiken een breed instrumentarium voor burgerparticipatie, waaronder een (digitaal) participatieplatform en burgerpanel. Op deze manier kunnen we samen met onze inwoners actief werken aan beleidsplannen en projecten voor onze stad.	2024 en 2025	Op schema Eind 2024 is de doorontwikkeling van wijkgericht werken binnen de gemeente Tiel vastgesteld. De implementatie van deze doorontwikkeling vindt plaats via het uitvoeringsprogramma Excellente Dienstverlening. Aan de hand daarvan nemen we verdere stappen in het inrichten van digitaal platform en burgerpanel.

4.2.2	We willen de bestuurscultuur verbeteren en stellen daarvoor een plan op. Aansluitend stelt de gemeenteraad een nieuw integriteitsprotocol op.	C	Op schema Naar aanleiding van het interne proces rondom de bestuurscultuur zijn heldere werkafspraken gemaakt. Deze afspraken zijn met de burgemeester gedeeld. Aansluitend op dit proces is in het vierde kwartaal van 2024 gewerkt aan een nieuw integriteitsprotocol dat in het eerste kwartaal van 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.
4.2.3	We gaan het wijkgericht werken verder ontwikkelen en versterken de inzet van onze wijkregisseurs als eerste aanspreekpunten voor onze wijken. Op bestuurlijk niveau heeft elke wijk en dorp in onze gemeente een bestuurlijk aanspreekpunt	C	Op schema De doorontwikkeling van het wijkgericht werken en de versterking van de inzet van onze wijkregisseurs is eind 2024 vastgesteld. Vanaf 2025 gaan we op deze manier werken. Voor al onze wijken en dorpen zijn wijkwethouders aangewezen.
4.2.4	Wij brengen de politiek dichterbij de inwoners.	C	Op schema We ontwikkelen voor iedere wijk en dorp plannen en gebruiken onze reguliere communicatiekanalen in het proactief informeren van onze inwoners over besluiten en ontwikkelingen. Een voorbeeld hiervan is het wekelijks persmoment. Participatiebijeenkomsten worden zoveel mogelijk in de wijken dicht bij de inwoners gehouden. Eind 2024 zijn we weer gestart met Kijk in de Wijk. (Passewaaij) In 2025 gaan we hiermee verder. Het college van burgemeester en wethouders organiseert ieder jaar gesprekken met bedrijven, organisaties, instellingen en vrijwilligers en legt werkbezoeken af. De gemeenteraad organiseert dit jaar een cursus Politiek Actief om inwoners te enthousiasmeren voor de lokale politiek. In 2025 vindt er een nieuwe cursus plaats.
4.2.5	We nemen in de realisatie van de ambities voor onze stad bestuurlijk en ambtelijk actief deel aan regionale, provinciale en landelijke netwerken. Op landelijk en provinciaal niveau participeren we actief in de netwerken van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).	C	Op schema We nemen actief deel aan bijeenkomsten van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) op landelijk en provinciaal niveau. We participeren actief in de M50, een netwerk van middelgrote gemeenten, en waren gastheer voor de bijeenkomst van de M50 in het najaar van 2024.

4.2.6	We zetten in op lobby en verbinding richting de Regio Rivierenland, de provincie Gelderland en de rijksoverheid. Ook kijken we in gelegenheidscoalities hoe we onze gezamenlijke ambities kunnen waarmaken. Daarnaast willen we meer kennis en ervaringen uitwisselen met de centrum-gemeenten in Gelderland (Doetinchem, Harderwijk en Zutphen) en worden we actief lid van het M50-platform van middelgrote gemeenten in Nederland.	C	Op schema We investeren in de relaties en het netwerk van de VNG, de M50, de provincie Gelderland en de gemeenten in de Regio Rivierenland. Daarnaast zetten we volop in op samenwerkingen tussen gemeenten en de Rijksoverheid. In oktober 2024 hebben we de Dag van Gelderland, een bestuurlijk netwerkevenement voor al onze partners, georganiseerd.
-------	--	---	--

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Op ieder programmaonderdeel heeft de gemeente te maken met een continue ontwikkeling van de omgeving. Het gaat hier om (beleids)ontwikkelingen die op zowel lokaal, regionaal als nationaal niveau in 2024 hebben plaatsgevonden.

Lokaal niveau

In 2024 hebben we de doorontwikkeling van wijkgericht werken verder vormgegeven.

Regionaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen in 2024.

Nationaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen in 2024.

Hoe hebben we dit gemeten?

We hebben communicatie- en participatietrajecten geëvalueerd om te begrijpen hoe mensen deze hebben ervaren. Ook nieuwe instrumenten om burgerparticipatie te bevorderen, waaronder het digitaal platform, bieden kansen om onze inspanningen op het gebied van communicatie- en participatie beter te

monitoren, bijvoorbeeld aan de hand van gebruikersstatistieken.

Om te bepalen of onze inspanningen in de wijken leiden tot betere leefomstandigheden, gebruiken we lokale monitoringsinstrumenten zoals de Veiligheidsmonitor en landelijke cijfers van onder andere het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de GGD.

De verplichte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) indicatoren staan in de bijlage van de jaarrekening.

Met wie werken we samen?

Regionale samenwerking

We werken samen met partners en andere overheden aan de maatschappelijke opgaven. Deze samenwerkingsverbanden zijn vastgelegd in de verschillende programma's.

We delen in RS4-verband kennis en ervaring met de vier middelgrote gemeenten van de provincie Gelderland (Harderwijk, Doetinchem, Zutphen en Tiel). Daarnaast zijn we actief betrokken bij nationale netwerken zoals de VNG (Vereniging van

Nederlandse Gemeenten) en de M50 (Vereniging van middelgrote gemeenten in Nederland).

Communicatie en participatie

We wisselen kennis en expertise uit op het gebied van communicatie en participatie. De Regionale Leerkring Burgerparticipatie is onder andere een plek waar we ervaringen delen en op een interactieve manier samen leren over en werken aan participatie.

Tijdens communicatie- en participatietrajecten gaan we altijd in gesprek met inwoners, maatschappelijke organisaties,

ondernemers en strategische partners. De samenstelling van deze gesprekspartners varieert per traject.

Wijkregie

Wijkgericht werken geven we samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en strategische partners in de wijk vorm. Die samenwerkingspartners verschillen per wijk en per traject.

Wat heeft het gekost?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroot 2024	Rekening 2024	Vershil begroting na wijziging -/- rekening
Lasten	13.080	10.085	13.332	14.442	-1.110
Baten	9.488	1.717	7.567	8.843	-1.276
Resultaat voor bestemming	3.592	8.367	5.765	5.599	166
Mutaties reserves:					
toevoegingen	4.595	238	3.199	3.510	-311
onttrekkingen	26	0	214	497	-283
Resultaat na bestemming	8.161	8.605	8.749	8.612	138

Verschillenverklaring begroting na wijzigingen en de rekening

Het voordelige verschil van € 138k wordt als volgt verklaard.	Saldo lasten	Saldo baten	Saldo reserves	saldo totaal
Hogere accountantskosten door meerwerk controle 2023 € 61K en voorschot betaling en 1e termijn betaling 2024 € 55K het overige is prijsindex.	134N			134N
Opvang ontheemden Oekraïne: De gerealiseerde lasten en baten, evenals de bijbehorende stortingen in de reserve, wijken af van de oorspronkelijke begroting. Conform de gangbare methodiek worden alle financiële transacties ten aanzien van de opvang van ontheemde Oekraïners, inclusief de gemaakte transitiekosten voor het voormalig Lingecollege, volledig geneutraliseerd via de reserve en het uiteindelijk geen financiële impact voor de exploitatie.	553N	890V	311N	26V
Door de herberekening van de voorziening wachtgelden en pensioenen wethouders is gebleken dat de voorziening te hoog is. Het overschot is vrijgevalen.	310N		261 V	49N
Overige verschillen.	113N	386V	22V	296V
Totaal programma	1.110N	1.276V	28N	138V

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve	Werkelijk saldo 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Wachtgelden en pensioenen wethouders	238	238	476	0
Wijkgericht werken	218		21	197
Opvang Oekraïne vluchtelingen	2.240	2.413		4.653
Dekking Afschrijving voormalig Lingecollege	2.597	859	0	3.457

Algemene baten en lasten

In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van die baten en lasten die niet direct samenhangen met een programma, inclusief de kosten van overhead en de vennootschapsbelasting. Hieronder een totaaloverzicht van alle lasten en baten die tot dit hoofdstuk behoren.

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	werkelijk 2024	Vershil begroting na wijziging -/- rekening
Lasten	18.457	19.227	19.315	20.250	-935
Baten	114.918	119.780	122.345	123.026	-681
Resultaat voor bestemming	-96.460	-100.553	-103.030	-102.776	-254
Mutaties reserves:					
toevoegingen	1.191	1.259	5.812	1.055	4.757
onttrekkingen	3.914	641	6.290	5.185	1.105
Resultaat na bestemming	-99.184	-99.934	-103.507	-106.905	3.398

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000		werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	rekening 2024	verschil begroting na wijziging -/- rekening
0.5	Treasury	-358	-321	-312	641	-953
0.61	OZB woningen	590	612	612	576	36
0.62	OZB niet-woningen	200	145	145	143	2
0.64	Belastingen overig	33	18	18	30	-12
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	133	1.053	582	200	382
Totaal lasten		599	1.507	1.045	1.591	-545

0.5	Treasury	356	84	568	669	-101
0.61	OZB woningen	6.148	6.340	6.365	6.370	-5
0.62	OZB niet-woningen	5.878	6.020	6.020	6.100	-80
0.64	Belastingen overig	888	757	777	843	-66
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	100.373	105.496	107.557	107.397	160
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
Totaal baten		113.643	118.697	121.287	121.379	-92
Totaal taakvelden		-113.044	-117.190	-120.241	-119.788	-454

0.5 Treasury

Hier wordt het saldo van rentelasten en -baten verantwoord, zoals deze door de begroting zijn verdeeld. In begroting 2024 is een rekenrente van 1,0% gehanteerd. De regels zijn dat de toegerekende rente maximaal 25% afwijken van de gemiddeld betaalde en ontvangen rente. Uit de nacalculatie bleek dat het werkelijke rentepercentage 0,29% bedraagt, wat herberekening noodzakelijk maakte. Dit lagere rentepercentage is veroorzaakt door hogere rente ontvangsten van uitgezet kortgeld; schatkistbankieren.

In de tweede voortgangsrapportage 2024 is dit effect grotendeels verwerkt, waarbij de renteontvangsten met € 500.000 zijn verhoogd en de rente op langlopende geldleningen met € 107.000 is verlaagd. Bij de jaarrekening is de definitieve rente gecorrigeerd, resulterend in een werkelijke rente-inkomst van € 538.000. Dit hogere bedrag is mede het gevolg van vertraagde investeringen, waardoor in 2024 geen langlopende leningen nodig waren. Dit betekent een incidenteel financieel voordeel.

Door de herberekening van rentelasten zijn binnen het programma Leefomgeving zijn aanzienlijk verlaagd. Dit betekent een lagere doorbelasting van € 1 miljoen aan kapitaallasten. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 852.000 op het taakveld treasury, berekend als € 953.000 (begroot) minus € 101.000 (werkelijk).

0.6 Belastingen

De bijdrage aan de BSR is bij hun voortgangsrapportage iets verlaagd. Daarnaast heeft de jaarrekening 2023 geleid tot een teruggave van de bijdrage.

De totale opbrengst OZB is € 85.000 hoger uitgevallen dan geraamd. Met name de opbrengst van niet-woningen zijn iets hoger.

De opbrengsten van de reclamebelasting zijn € 43.000 hoger dan geraamd. Hiertegenover staat een hogere doorbetaling aan de ondernemingsvereniging (Programma 2) en daarmee is dit budgettair neutraal. Voor het overige zijn de verschillen beperkt.

0.7 Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering komt € 160.000 hoger uit dan was geraamd in de 2e voortgangsrapportage, die was gebaseerd op de uitkomsten van de septembercirculaire 2024.

Bij de decembercirculaire is nog voor € 289.000 extra ontvangen ter compensatie van uitgaven die de gemeenten in

2024 op verschillende beleidsterreinen hebben gehad. We hebben u daarover geïnformeerd in een informatienota.

Daar tegenover staat dat een aantal maatstaven nog naar beneden is bijgesteld, waardoor de uitkering iets lager uitvalt dan waar we in de informatienota vanuit gingen.

0.8 Overige baten en lasten

Deze bestaan uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	rekening 2024	verschil begroting na wijzi- ging -/- begroting
Stelposten	33	1.053	582	-50	632
Salarissen en sociale lasten	54			153	-153
Salarissen en sociale lasten voormalige personeel	-1			27	-27
Bijdrage Werkzaak rivieren- land				17	-17
Toevoeging aan voorziening	176			189	-189
Bijdrage BSR	-67			-52	52
Bijdrage GGD	-63			-84	84
Totaal lasten	133	1.053	582	200	382
Totaal baten					
Saldo	133	1.053	582	200	382

Stelposten

De begroting bevatte geoormerkte bedragen uit de algemene uitkering, waaronder € 1 miljoen voor loon- en prijsstijgingen. Na verwerking van de 2e voortgangsrapportage bleef € 537.000 over, dat niet is besteed.

Salarissen en sociale lasten

Hier zijn kosten verantwoord voor medewerkers die bovenformatief zijn of met wie een vertrekregeling is getroffen.

Toevoeging aan voorziening

Op basis van de actuele stand van het saldo debiteuren hebben we € 189.000

gestort in de voorziening dubieuze debiteuren.

Bijdrage gemeenschappelijke regelingen

Dit betreft de BTW die gemeenschappelijke regelingen terugontvangen uit het BTW-compensatiefonds en daardoor in mindering komt op de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.

Mutaties reserves

In onderstaande tabel zijn de reserves genoemd die geen betrekking hebben op een bepaald programma en daarom in dit hoofdstuk worden opgenomen.

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1	Specifieke mutaties	Toevoe- gingen	Onttrekin- gen	stand per 31-12
Algemene weerstandsreserve	19.557	5.220	683	4.684	20.776
Reserve Investeringsfonds	1.622				1.622
Reserve gevolgen Coronacri- sis	373			373	0

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	Rekening 2024	Vershil begroting na wijzi- ging -/- rekening
Onvoorziene uitgaven	0	40	22	0	22
Totaal lasten	0	40	22	0	22

Toelichting onvoorziene uitgaven

Het bedrag voor onvoorzien kan worden aangewend ten behoeve van eenmalige zaken die voldoen aan de criteria: onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar. De post onvoorzien bedraagt € 40.000. In 2024 is de financiële dekking van deelname aan het regio-programma Rivierengebied hierop in mindering gebracht. Het betreft € 18.500 voor het project keuzevrijheid.

Overhead

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	rekening 2024	verschil begroting na wijzi- ging -/- rekening
Lasten	17.831	17.702	18.251	18.635	-383
Baten	1.275	1.083	1.058	1.647	-589
Saldo	16.557	16.619	17.194	16.988	206

Overheadkosten zijn kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan een product of een programma in de begroting. Voorbeelden hiervan zijn huisvesting, ICT, personeelszaken en financiën.

De kosten van overhead worden niet verdeeld over de andere taakvelden en daarmee ook niet over de programma's, maar worden gepresenteerd in een

afzonderlijk overzicht. Directe loonkosten van medewerkers die direct aan een programma/taakveld werken worden wel aan dat programma toegerekend.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kosten van overhead € 17,0 miljoen hebben bedragen. Dit bedrag kan grofweg opgedeeld worden in de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot	rekening 2024	Verschil begroting na wijzi- ging -/- werkelijk
Salarissen	1.657	4.503	5.163	1.026	4.137
Bijdragen verbonden partijen	7.577	8.891	7.931	7.669	262
Materiële kosten	7.685	3.778	4.578	9.189	-4.611
Kapitaallasten	542	510	510	471	39
Verrekening met voorzieningen	369	20	70	279	-209
Totaal lasten	17.831	17.702	18.251	18.635	-384
Bijdragen van derden	-1.275	-1.083	-1.058	-1.647	589
Totaal inkomsten	-1.275	-1.083	-1.058	-1.647	589
Saldo	16.557	16.619	17.194	16.988	206

Het saldo van de overheadkosten is vrijwel gelijk aan de begroting. De salarislasten zijn ruim 4 miljoen lager dan geraamd. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt doordat een deel van de extra budgetten nog niet kon worden ingevuld met vaste formatie. Daar staat ruim 4,5 miljoen aan hogere kosten voor inhuur tegenover.

De inhuur van personeel was daarnaast nodig voor de afhandeling van de kinderopvangtoeslagenaffaire. Hiervoor is van het Rijk een uitkering ontvangen van € 341.000.

In 2024 is extra ingezet op modern en aantrekkelijk werkgeverschap, hiervoor is ook een bijdrage van de VNG ontvangen van € 93.000.

In 2024 is er € 406.191 gestort in de voorziening voormalig personeel voor verplichtingen aan voormalige personeelsleden.

Aan onderhoud van het stadhuiscomplex is minder besteed dan was gepland, de overgebleven middelen zijn in de reserve gestort om de werkzaamheden in 2025 alsnog te kunnen uitvoeren.

Vennootschapsbelasting

Bedragen x € 1.000		werkelijk 2023	primitieve begroting 2024	begroot 2024	rekening 2024	Vershil begroting na wijzi- ging -/- rekening
0.9	Vennootschaps- belasting (VpB)	27	18	18	24	-6
Totaal lasten		27	18	18	24	-6

Met ingang van 2016 zijn de gemeenten verplicht om vennootschapsbelasting (VPB) af te dragen voor bedrijfsmatige activiteiten waarop winst wordt gemaakt. De te betalen VPB bedraagt 19% over de winst indien deze minder bedraagt dan € 200.000 en 25,8% bij een winst van meer dan € 200.000. Bedrijfsmatige activiteiten waarop verlies wordt gemaakt kunnen deels worden weggestreept tegen de geboekte winsten op andere activiteiten.

De gemeente Tiel verricht een aantal ondernemersactiviteiten die leiden tot VPB-plicht. Dit leidt tot een te betalen VPB voor de verhuur van het stadhuiscomplex en voor het havenbedrijf.

In deze rekening is de voorlopige aanslag 2024 verwerkt.

Jaarverslag

DEEL 3:

Paragrafen

1. Lokale heffingen

Algemene inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen voor 2024, voor zover het gaat om heffingen die de gemeente mag opleggen vanuit haar publiekrechtelijke taak. Lokale heffingen bestaan uit belastingen en rechten (retributies), die volgens de Gemeentewet worden aangemerkt als gemeentelijke belastingen.

De gemeente Tiel heft de volgende belastingen:

- onroerende-zaakbelastingen*
- hondenbelasting*
- parkeerbelastingen
- precariobelasting
- reclamebelasting*
- rioolheffing*
- verblijfsbelasting

De heffingen gemerkt met een * worden verzorgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Rivierenland (BSR). Tevens verzorgt BSR de uitvoering van de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ).

De volgende retributies (rechten) worden in Tiel geheven:

- Haven-, kade- en liggelden (Scheepvaartrechten)
- Leges
- Lijkbezorgingsrechten
- Marktgelden

Het gemeentelijke belastinggebied is wettelijk begrensd; alleen de in de Gemeentewet (art. 219) opgesomde

heffingen mogen worden opgelegd. In dit artikel wordt tevens geregeld dat de gemeente vrij is in het hanteren van heffingsmaatstaven, met dien verstande dat het bedrag van een gemeentelijke belasting niet afhankelijk mag worden gesteld van inkomen, winst of vermogen.

Ten aanzien van de rechten is bepaald dat hierop geen winst mag worden behaald.

Dit wordt berekend op begrotingsbasis: de geraamde baten mogen de geraamde lasten niet overschrijden.

Afronding tarieven 2024:

Bij de berekening van de tarieven 2024 worden deze, met uitzondering van de legestarieven die door het rijk worden vastgesteld, rekenkundig afgerond zodat de tarieven praktisch werkbaar zijn. De afronding is op 5 eurocent bij bedragen onder de 100 euro, op 50 eurocent bij bedragen boven de 100 euro en op gehele euro's boven de 200 euro.

In het kader van serviceverlening en klantgerichtheid ronden we de tarieven *naar beneden af*.

Uitgangspunten beleid lokale heffingen

Uitgangspunt bij de heffingen van lokale belastingen is het aanpassen van de tarieven met het inflatiepercentage. Met ingang van de begroting 2020 hebben we voor de prijsontwikkeling aangesloten bij de verwachte prijsontwikkeling van het

bruto binnenlands product (bbp) van het CPB. In de publicatie 'Macro Economische Verkenning 2023' is het CPB uitgegaan van 3% prijsontwikkeling in het jaar 2023. Op basis van deze gegevens is voor 2024 een prijsontwikkeling van 3% gehanteerd.

Waardering onroerende zaken (WOZ)

De herwaardering van onroerende zaken vindt jaarlijks plaats. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2024 is 1 januari 2023.

In de categorie woningen steeg de waarde ten opzichte van waardepeildatum 1-1-2022 met gemiddeld 9,5%. De waarde in de categorie niet-woningen steeg met gemiddeld 2,25%.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Uitgangspunt bij de OZB is dat de opbrengst gelijk blijft aan die van vorig jaar, echter wel gecorrigeerd (verhoogd) met het inflatiepercentage.

Hondenbelasting

De hondenbelasting is, conform artikel 226 van de Gemeentewet, een algemene belasting. Sinds 2010 is de opbrengst geheel bestemd als doelbelasting voor de bestrijding van de hondenpoepoverlast.

Door BSR worden ieder jaar controles uitgevoerd, waardoor het aantal geregistreerde honden op peil blijft. In totaal zijn er in Tiel circa 3.300 geregistreerde honden.

Parkeerbelastingen

Conform de bezuinigingen vastgesteld in 2020 zijn ook de tarieven voor de parkeerbelastingen verhoogd. De tarieven bij de parkeerautomaten op straat en in de parkeergarages zijn niet verhoogd. De tarieven van de parkeervergunningen zijn wel verhoogd.

Indien niet of niet-voldoende wordt betaald bij parkeerapparatuur volgt bij controle een naheffingsaanslag parkeerbelasting. Deze bestaat uit het tarief voor één uur verhoogd met kosten.

Kosten naheffingsaanslag

De minister van BZK stelt jaarlijks het maximum bedrag vast dat mag worden doorberekend, indien niet of onvoldoende is betaald bij de parkeerapparatuur. Voor 2024 is dit bedrag vastgesteld op € 76,70.

In 2024 zijn 7743 naheffingsaanslagen uitgereikt. Hiertegen zijn 2.280 bezwaarschriften ingediend, waarvan er 1.542 gegrond of geseponeerd waren.

Bedragen x 1.000 Kostendekking naheffingsaanslag parkeren	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	192	439
Directe baten (exclusief heffingen)	-	-/-
Netto lasten	192	439
<i>Toe te rekenen lasten:</i>		
Overhead (inclusief rente)	-	40
BTW	40	92
Totale lasten	232	571
Opbrengsten heffingen	160	386
Dekking	69%	68%

Precariobelasting

Deze belasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet. Hierin is geregeld dat “terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeente-grond, een precariobelasting kan worden geheven”.

Tarieven verkoopstandplaatsen en terrassen

Belast worden de verkoopstandplaatsen (vaste en tijdelijke) en de terrassen. De tarieven zijn in 2024 geïndexeerd met het inflatiepercentage van 3%.

Reclamebelasting

Sinds 2009 wordt reclamebelasting opgelegd aan ondernemers op de bedrijventerreinen Kellen, Latenstein en Westroijen en in het centrumgebied. De opbrengst van deze belasting wordt, na aftrek van de kosten, gestort in het Ondernemersfonds, van waaruit de diverse activiteiten worden bekostigd.

De gehanteerde tarieven zijn gebaseerd op de begrotingen die door de ondernemersverenigingen Ondernemers Coöperatie Tiel (OCT) en Hart van Tiel (HvT) worden ingediend. Voor 2024 zijn de tarieven voor Centrum Tiel verhoogd met 15%. De tarieven voor het bedrijventerrein zijn ongewijzigd gebleven.

Op verzoek van Hart van Tiel is vanaf 2020 de heffingsmaatstaf voor het centrumgebied gewijzigd van het aantal m² reclame-uiting in de WOZ-waarde. Voor de drie bedrijventerreinen is de heffingsmaatstaf ongewijzigd gebleven en geldt derhalve het aantal m² reclame-uiting.

Rioolheffing

De tarieven betreffende de rioolheffing zijn met 3% verhoogd. Voor de berekening van de kostendekking gaan we uit van begrotingscijfers.

Bedragen x 1.000 Kostendekking rioolheffing	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	4.288	4.003
Directe baten (exclusief heffingen)	-	-/-
Netto lasten	4.288	4.003
<i>Toe te rekenen lasten:</i>		
Overhead (inclusief rente)	227	408
BTW	726	821
Totale lasten	5.241	5.232
Opbrengsten heffingen	4.478	4.365
Dekking	85%	83%

Toeristenbelasting

Bij besluit van 8 november 2017 heeft de raad de naam Toeristenbelasting gewijzigd in Verblijfsbelasting.

Gebruikelijk is om geen jaarlijkse inflatiecorrectie toe te passen vanwege de zeer geringe verhoging die dan ontstaat. Bovendien wordt zo voorkomen dat recreatieondernemers voortdurend hun foldermateriaal moeten aanpassen. Elke vijf jaar vindt een correctie plaats op basis van de gecumuleerde percentages. De eerstvolgende trendmatige verhoging is voor belastingjaar 2023 doorgevoerd. De verhoging bedraagt € 0,50 p.p.p.n.

Ook buitenlandse arbeidsmigranten, die niet zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen, worden met ingang van 15 juli 2017 in de heffing betrokken. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf. Dit betreft in dit geval meestal de uitzendorganisaties. De

praktijk leert dat het aanzienlijke inspanningen vergt om de juiste aantallen boven water te krijgen om te komen tot een goede aanslagoplegging.

De inspanningen van het afgelopen jaar hebben geleid tot een overzicht van adressen waar sprake is van huisvesting van arbeidsmigranten. Voor de meerderheid van deze adressen geldt dat de bewoners worden ingeschreven in de Basisregistratie Personen. De verblijfsaanbieders betreffende de overige adressen ontvangen een verzoek tot het doen van aangifte voor de verblijfsbelasting. De informatie uit de aangiften geeft handvatten om te bepalen of er een aanslag verblijfsbelasting moet volgen.

Scheepvaartrechten

De bevoegdheid om scheepvaartrechten (haven-, kade- en liggeld) te heffen, is opgenomen in artikel 229, lid 1 onderdelen a en b van de gemeentewet.

De tarieven van 2023 blijven gelden tot en met 2027.

Kostendekking scheepvaartrechten Bedragen x € 1000	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	175	555
Directe baten (exclusief heffingen)	-	-/-
Netto lasten	175	555
<i>Toe te rekenen lasten:</i>		
Overhead (inclusief rente)	-	-
BTW	11	7
Totale lasten	186	562
Opbrengsten heffingen	144	224
Dekking	77%	40%

Bij de jaarrekening is de overdekking gestort in de bestemmingsreserve Havens.

Leges

Bij het vaststellen van de tarieven geldt kostendekkendheid als uitgangspunt. De berekeningen betreffende de mate van kostendekkendheid voldoen aan de wettelijke vereisten.
De tarieven zijn, waar mogelijk en toegestaan, met 3% verhoogd.

Onderstaand treft u een overzicht aan van de kostendekkendheid van de legesverordening en de daarbij behorende titels. Voor de berekening van de kostendekking gaan we uit van begrotingscijfers. De omschrijving van de titels, zoals opgenomen in de verordening op de heffing en de invordering van leges Tiel 2024, zijn als volgt:

	Titel 1		Titel 2		Titel 3			
Kostendekking leges Bedragen x € 1000	Algemene dienstverlening		Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet		Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2		Totaal	
	Begroot 2024	Werkelijk 2024	Begroot 2024	Werkelijk 2024	Begroot 2024	Werkelijk 2024	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	470	874	671	1459	239	203	1380	2.535
Directe baten (exclusief heffingen)	-	-	-	-	-	-	-	-
Netto lasten	470	874	671	1459	239	203	1380	2.535

<i>Toe te rekenen lasten:</i>								
Overhead (inclusief rente)	224	326	467	515	35	29	726	870
BTW	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale lasten	694	1.200	1.138	1.974	274	232	2.106	3.405
Opbrengsten heffingen	347	979	1.134	2.787	10	22	1.491	3.788
Dekking	50%	82%	100%	141%	4%	9%	71%	111%

De kostendekkendheid van de gehele tarieventabel mag op begrotingsbasis niet meer zijn dan 100%. De werkelijke kostendekkendheid bij titel 2 ligt boven de 100%. Dit betekent dat de opbrengsten hoger zijn dan de kosten. Deze afwijking is te verklaren door het verlenen van vergunningen voor grote bouwprojecten, waarbij de kosten relatief lager zijn dan de opbrengsten. Hierdoor valt ook de totale kostendekkendheid voor de leges boven de 100%.

Lijkbezorgingsrechten

Op 29 november 2017 is de "Verordening op het beheer en gebruik van gemeen-

telijke begraafplaatsen in de gemeente Tiel 2018" door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is het beheer en het gebruik geactualiseerd, mede naar aanleiding van wensen en bezwaren van inwoners van Tiel over onder andere de hoogte van de tarieven en over de uitgiftetermijnen van graven en asbestemmingen.

De belastingverordening lijkbezorgingsrechten is hierdoor eveneens opnieuw vastgesteld, met de daarbij behorende nieuwe tarieventabel.

Voor de berekening van de kostendekking gaan we uit van begrotingscijfers. De tarieven voor 2024 zijn verhoogd met 3%.

Kostendekking lijkbezorgingsrechten Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	414	499
Directe baten (exclusief heffingen)	-	- -/-
Netto lasten	414	499
<i>Toe te rekenen lasten:</i>		
Overhead (inclusief rente)	33	39
BTW	-	-
Totale lasten	447	538
Opbrengsten heffingen	200	351
Dekking	45%	65%

De afkoopsommen die in de rechten zijn begrepen worden gestort in de voorziening begraven. Uit deze voorziening worden ook de jaarlijkse onderhoudslasten betaald.

Marktgelden

De tarieven voor deze heffing zijn zo gering dat een jaarlijkse trendmatige indexering van de tarieven niet of nauwelijks leidt tot een verhoging van de tarieven. Het is dan ook gebruikelijk om geen jaarlijkse inflatiecorrectie toe te passen, maar de tarieven eens in de vijf jaar te verhogen met de gecumuleerde indexeringen van die vijf jaar. De laatste verhoging heeft in 2021 plaatsgevonden.

In 2022 zijn de tarieven van de marktgelden verhoogd. Het vaste bedrag per standplaats is verhoogd met 5%, het bedrag per ingenomen m2 met 19% en het tarief voor de elektriciteit is verhoogd met 25%. De reden voor de verhoging van de tarieven is om de markt meer kostendekkend en marktconform te maken. De verhoging is in 2023 nogmaals doorgevoerd.

De tarieven van 2023 zijn gehandhaafd voor 2024

Kostendekking marktgelden Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Directe lasten (inclusief heffingen)	58	49
Directe baten (exclusief heffingen)	-	- -/-
Netto lasten	58	49
<i>Toe te rekenen lasten:</i>		
Overhead (inclusief rente)	-	-
BTW	12	10
Totale lasten	70	59
Opbrengsten heffingen	23	18
Dekking	33%	31%

Lastendruk

Vergelijking lastendruk met andere gemeenten in Gelderland

Uit de rapporten over 2023 en 2024 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), is onderstaand overzicht samengesteld van de lokale lastenontwikkeling in Tiel zowel in vergelijking met de buurgemeenten als met het landelijk gemiddelde.

Om de lastendruk te bepalen wordt uitgegaan van de grootste heffingen, te weten OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Tevens wordt onderscheid gemaakt in eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens.

Uit het overzicht blijkt dat de gemeente Tiel in vergelijking met de buurgemeenten in 2024 tot de goedkoopste gemeenten behoort.

Bedragen x € 1.000

Gemeente	Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden		Rangnummer meerpersoons huishouden	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Buren	1.135	1.210	1.160	1.232	327	317
Culemborg	944	1.066	971	1.090	209	270
Gorinchem	880	878	995	1.009	239	198
Maasdriel	966	1.003	1.001	1.031	247	227
Neder-Betuwe	1.060	1.077	1.080	1.096	303	272
Tiel	901	942	981	1.021	224	208
Vijfheerenlanden	924	956	1.008	1.046	257	243
West Betuwe	1.211	1.277	1.231	1.289	341	327
West Maas en Waal	958	963	980	974	221	162
Zaltbommel	1.012	1.096	1.041	1.121	279	283
Landelijk gemiddelde	867	911	944	994		

Bron: COELO-Atalas van de lokale lasten 2023 en 2024

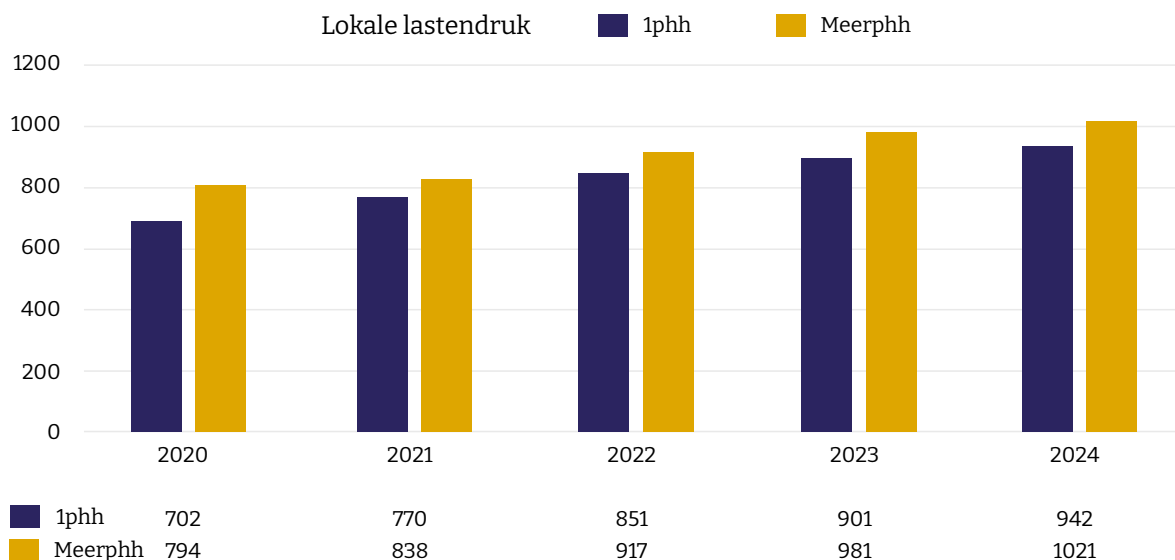
De gemeente met rangnummer 1 heeft de laagste woonlasten in de categorie meerpersoonshuishouden.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Bovengenoemde rapporten van het COELO hebben tevens als uitgangspunt gediend om onderstaande grafiek

te genereren, waarmee inzicht wordt gegeven in de ontwikkeling van de lokale woonlastendruk binnen de gemeente Tiel in de afgelopen 5 jaar.

Kwijtscheldingsbeleid

De mogelijkheid om kwijtschelding van lokale heffingen te verlenen is geregeld in artikel 255 van de Gemeentewet. Hoofregel is dat gemeenten het kwijtscheldingsbeleid van de Rijksoverheid volgen, zoals geregeld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. Een uitzondering is dat het gemeenten is toegestaan om bij de berekening van de kwijtschelding uit te gaan van 100% van de bijstandsnorm. Het Rijk hanteert 90%. De gemeente Tiel

maakt al sinds jaren gebruik van deze mogelijkheid.

In de gemeente Tiel wordt kwijtschelding verleend voor de onroerend zaakbelastingen en de rioolheffing. Echter, sinds de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB wordt feitelijk alleen nog kwijtschelding verleend voor de rioolheffing. De behandeling van kwijtscheldingsverzoeken vindt plaats door BSR.

Overzicht verleende kwijtscheldingen:

Jaar	Bedrag	Aantal
2020	273.022	1.434
2021	254.941	1.349
2022	251.656	1.592
2023	250.817	1.301
2024	239.360	1.200

Er zijn op dit moment geen nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid te melden. Door corona is er aan diverse belastingschuldigen uitstel van betaling gegeven.

Overzicht geraamde en werkelijke ontvangsten

Belastingen Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Jaarrekening 2024	Verschil
OZB woningen	6.365	6.370	5
OZB niet-woningen eigenaren	3.640	3.615	-25
OZB niet-woningen gebruikers	2.380	2.485	105
Hondenbelasting	277	285	8
Parkeerbelasting	2.403	2.344	-59
Precariobelasting	35	41	6
Reclamebelasting	465	508	43
Rioolheffing	4.579	4.365	-214
Verblijfsbelasting	249	249	0
Leges omgevingsvergunningen	2.122	2.665	543
Overige leges	649	1.100	451
Lijkbezorgingsrechten	300	351	51
Haven-, kade- en liggelden	149	224	75
Marktgelden	23	18	-5
Totaal lokale heffingen	23.636	24.620	984

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de vraag in hoeverre we in staat zijn om tegenvallers op te vangen.

Centraal in de aanpak van risicomanagement staat het risicobewustzijn. Het gaat niet zozeer om het vermijden en/of ontkennen van risico's, maar juist om het bewust nemen van verantwoorde risico's gerelateerd aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Eerst geven we een toelichting op het beschikbare weerstandsvermogen. Daarna maken we een berekening van de weerstandsratio. Daarnaast nemen we in deze paragraaf een aantal financiële kengetallen op, waardoor we u nog meer inzicht kunnen geven in onze financiële positie.

We sluiten af met een conclusie en tot slot geven we een top 10 van het gemeentebrede risicoprofiel.

De beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Tiel bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Onder de weerstandscapaciteit kunnen 5 elementen worden gerekend:

- a) de post onvoorzien
- b) onbenutte belastingcapaciteit
- c) de algemene (weerstand)reserve / risicoreserve
- d) bestemmingsreserves
- e) stille reserves.

Voor de onderdelen a en b geldt dat deze voor de jaarrekening geen betekenis hebben.

Stille reserves bestaan vooral uit bezittingen die niet meer noodzakelijk zijn voor onze doelstellingen of bedrijfsvoering. In de bezuinigingen die nu in uitvoering zijn nemen we deze mee als af te stoten.

Verder is de waarde van ons aandelenbezit vele malen hoger dan de nominale waarde zoals deze, conform het BBV, in de balans is opgenomen. Het gaat om de aandelen BNG en Vitens. Deze aandelen zijn echter niet vrij verhandelbaar. Het is dan ook niet mogelijk om deze waarde daadwerkelijk te cashen, althans niet op dit moment. Wij tellen de berekende waarde dan ook niet mee voor de bepaling van onze weerstandscapaciteit. Bovendien ontvangen wij voor de aandelen BNG aandelen dividend. Het verkopen van de aandelen zou op begrotingsbasis dan ook leiden tot structureel lagere inkomsten.

Wij beschouwen in elk geval de algemene weerstandsreserve als weerstands-

capaciteit. Daarnaast is van de bestemmingsreserves alleen de algemene reserve grondexploitatie beschikbaar als weerstandscapaciteit. De risico's van de grondexploitatie zijn onderdeel van

de berekening van het totaal aan risico's dat we lopen. De andere bestemmingsreserves hebben een specifiek doel en behoren daarom ook niet tot de weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Beschikbare weerstandscapaciteit

Reserve	Start-capaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Stand per 31-12-2024	Toekomstige af- en bijboekingen	Huidige capaciteit
Algemene weerstandsreserve	19.557.062	5.903.369	4.684.191	20.776.240	4.042.517	16.733.724
Algemene reserve grondexploitatie	5.703.496	322.966	854.365	5.172.097	3.460.000	1.712.097
Totale weerstandscapaciteit	25.260.558	6.226.335	5.538.556	25.948.337	7.502.517	18.445.821

N.B. Hierin is nog niet meegenomen het voorstel voor bestemming van het rekeningresultaat 2024.

De benodigde weerstandscapaciteit

Om de risico's van de gemeente Tiel in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. In dit risicoprofiel zijn alle bekende risico's betrokken, inclusief die met betrekking tot de grondexploitatie.

In totaal zijn er ongeveer 120 risico's in beeld gebracht. In de tabel achteraan deze paragraaf worden de bekende tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast, omdat het

reserveren van het maximale bedrag ongewenst en onnodig is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Uit de simulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 11.496.144 (= benodigde weerstandscapaciteit).

Berekening weerstandsratio

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste en de beschikbare weerstandscapaciteit.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \text{Beschikbare weerstandscapaciteit} / \text{Benodigde weerstandscapaciteit} = 18.445.821 / 11.496.144 = 1,60$$

Onderstaande normtabel biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 2: Weerstand velden

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

De ratio voor het weerstandsvermogen van de gemeente Tiel valt in klasse B. Dit duidt op een ruim voldoende weerstandsvermogen.

N.B. In deze berekening is nog geen rekening gehouden met het rekeningresultaat 2024 en de bestemming daarvan.

Financiële kengetallen

In dit onderdeel van deze paragraaf nemen we de voorgeschreven financiële kengetallen op.

We hebben de cellen gekleurd op basis van de normen die de provincie in haar

toezichtkader hanteert:

- groen: categorie A
- oranje: categorie B
- rood: categorie C

Daarbij is groen het minst risicovol en rood het meest.

Kengetal	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
1a. Netto schuldquote	60%	72%	49%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	60%	71%	47%
2. Solvabiliteitsratio	29%	23%	30%
3. Grondexploitatie	0%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	5,48%	1,23%	5,67%
5. Belastingcapaciteit	108%	108%	108%

Toelichting:

Bovenstaande getallen moeten in onderlinge samenhang en met de weerstandsratio worden beschouwd. Indien één of twee getallen minder gunstig zijn, maar de andere juist positief is, er over het algemeen weinig aan de hand. Pas wanneer een groot deel van de kengetallen oranje of rood kleurt is er reden tot zorg, waarbij wij tevens aangegeven dat het kengetal belastingcapaciteit subsidiair is aan de andere kengetallen.

1a. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen en deelnemingen worden opgenomen (betreft alleen aandelen BNG en Vitens).

Een netto schuldquote onder de 100% wordt als financieel gezond beschouwd.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

In 2024 is de netto schuldquote gedaald ten opzichte van 2023. Dit komt doordat een deel van de bestaande leningen is afgelost en er geen nieuwe langlopende leningen nodig waren. Dit was mogelijk door hogere inkomsten uit de exploitatie en lagere uitgaven dan begroot.

Voor de komende jaren wordt verwacht dat de investeringen toenemen. Dit betekent dat we geld moeten lenen op de kapitaalmarkt. Door de huidige rentestanden zullen deze leningen ook leiden tot hogere kapitaallasten, die worden toegerekend aan de investeringen.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Door de provincie wordt een ratio tussen 20 en 50% als matig gezien en onder de 20% als onvoldoende. Dat betekent dus dat Tiel een relatief lage solvabiliteit heeft. Dit wordt veroorzaakt door een relatief lage omvang van de reserves, met name afgezet tegen de omvang van de schulden.

In 2024 is de solvabiliteitsratio ten opzichte van de begroting gestegen van 23% naar 30%. Ook hiervoor kan het rekeningsresultaat van 2024 als hoofdoorzaak worden aangewezen.

3. Grondexploitatie

Grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage.

Tiel heeft vrijwel geen bouwgronden in bezit, dit betekent dat dit risico zeer laag is

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Om de structurele lasten en baten te bepalen worden de incidentele lasten en baten van de totale lasten en baten afgetrokken.

Elders in deze Jaarrekening is het overzicht incidentele baten en lasten opgenomen. Omdat er meer incidentele lasten dan incidentele baten zijn is het structureel saldo hoger dan het totale saldo. Voor de provincie geldt als norm dat óf in het begrotingsjaar óf in de meerjarenraming het percentage positief is. In deze jaarrekening is het percentage positief.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Dit wordt afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in het voorafgaande jaar.

De woonlasten in Tiel liggen hoger dan het landelijk gemiddelde. Binnen de regio behoort Tiel tot de gemeenten met de laagste woonlasten.

Conclusie

Uit deze paragraaf blijkt dat de financiële positie van de gemeente Tiel in 2024 verder is verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Dit blijkt uit de financiële kengetallen, waarbij vooral de schuldquote en de solvabiliteitsratio een positieve ontwikkeling laten zien. De weerstandsrisk is iets lager dan begroot: verwacht was 1,66, terwijl op rekening-basis 1,60 is behaald.

De belastingcapaciteit is het enige kengetal dat nog als minder gunstig wordt beoordeeld. De impact hiervan is echter beperkt, omdat de berekening altijd gebaseerd is op het voorgaande jaar (in dit geval 2023) en omdat dit kengetal slechts een aanvullende rol speelt bij de financiële beoordeling.

Bijlage: top 10 risico's

Omschrijving		Kans van optreden	Maximaal financieel gevolg	Invloed op WV
1	Geen oplossing voor financieel ravijn vanaf 2027	50%	€ 4.000.000	12,36%
2	Onvoldoende middelen voor 3e ontsluitingsweg	30%	€ 5.000.000	9,00%
3	Onvoldoende middelen voor Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	30%	€ 2.500.000	7,68%
4	Tekort bij ontwikkeling Veilingsterrein	50%	€ 1.400.000	4,28%
5	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	70%	€ 1.000.000	4,23%
6	Inflatie, onvoldoende compensatie via AU en belastingen	50%	€ 2.000.000	4,04%
7	Inbraak of hack van systemen	50%	€ 1.000.000	3,12%
8	Onvoldoende middelen om beheerplannen openbare ruimte te kunnen uitvoeren, waardoor achterstallig onderhoud ontstaat	50%	€ 1.000.000	3,11%
9	Geen overschot op ontvangen rijkvergoeding bijstandsverlening (Buig)	30%	€ 1.750.000	3,10%
10	Tekortschietende budgetten voor bouwwerken	50%	€ 1.000.000	3,04%

*Noot: Bij de jaarstukken 2024 is bovenstaande risicoanalyse opgesteld met als peildatum 1 april 2025. Op dat moment was de financiële impact van het ravijnjaar in zijn volle omvang nog intact. Inmiddels weten we dat het effect van het ravijnjaar 2026 grotendeels wordt gedempt, evenals in 2027. Voor de jaren 2028 en daarna blijft dit een aandachtspunt, hoewel de verwachte impact naar verwachting zal afnemen op basis van de meest recente inzichten.

3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Tiel heeft een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, groen, civiele kunstwerken, gebouwen, etc. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op verschillende beleidsterreinen zoals veiligheid, vervoer, recreatie, onderwijs en welzijn. Het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in beleids- en beheerplannen. In deze paragraaf wordt per onderwerp ingegaan op het beleidskader, de ontwikkelingen en de bijbehorende financiële consequenties.

Openbare ruimte

Begraafplaatsen en gedenkparken

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan begraafplaatsen 2023-2026	Definitief	2023

b. Kengetallen

Groentype	Hoeveelheid	
Gras	171	are
Cultuurlijke beplanting	60	are
Hagen	29	are
Natuurlijke beplanting	2	are
Totaal	219	are

De bomen op de begraafplaatsen horen budgettair bij openbaar groen. De aantallen zijn genoemd bij groen.

c. Beleidskader

Het beleidskader voor de begraafplaatsen is:

- Ontwikkel- en beheervisie begraafplaatsen gemeente Tiel 2010-2020
- Verordening op het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen 2018
- Uitvoeringsbesluit gemeentelijke begraafplaatsen gemeente Tiel 2015
- Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2018
- Activeringsplan begraafplaats Ter Navolging 2015-2025

d. Beleidsontwikkelingen

Voor 2026 wordt een integraal beleid- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

Concrete projecten uit het beheerplan worden voorbereid en in uitvoering gebracht.

Civiele kunstwerken

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beleidsplan civiele kunstwerken	concept	2025

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Beschoeiingen en grondkeringen	76	st
Bruggen	77	st
Duikers	295	St
Geluidwerende voorziening	2	St
Steigers	2	St
Stuwen	5	St
Tunnels	7	St
Viaducten (gemengd verkeer)	6	st

c. Beleidskader

Beleidsplan civiele kunstwerken 2021 - 2024

d. Beleidsontwikkelingen

Op basis van de laatste inspectie wordt dit beleids- en beheerplan geactualiseerd, verwachte vaststelling in 2024.

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

De twee coupures in de dijk worden in het proces van de dijkversterking overgedragen aan het waterschap.

Groen/Bomen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Groenbeheerplan 2023-2026	Definitief	2024

b. Kengetallen

Groentype	Hoeveelheid	
Bomen	15.831	st
Gras	18.231	are
Cultuurlijke beplanting	1.625	are
Hagen	185	are
Natuurlijke beplanting	3.758	are
Totaal	23.799	are

De bomen op de begraafplaatsen en sportterreinen horen budgettair bij openbaar groen. De aantallen zijn genoemd bij groen.

c. Beleidskader

Het op orde houden en/of brengen van het openbaar groen

- Groenstructuurplan 2005
- Nota uitgangspunten groenbeheer 2005
- Nota onderhoudskwaliteit openbaar groen 2005
- Bomenbeleidsplan 2005
- Bomenverordening 2014
- Visie restgroen 2016
- Groenbeheerplan 2010

d. Beleidsontwikkelingen

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaal-goederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

Op basis van de beheerplannen en het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) wordt het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR) voor 2024 en 2025 opgesteld. Daar waar mogelijk worden projecten integraal met alle disciplines afgestemd. Zo ook voor het onderdeel groen en bomen. Daarnaast zullen groenrenovaties ook separaat worden uitgevoerd.

Meubilair (weg en ander)

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan verkeers- stekens en straat- meubilair 2023-2026	concept	2025

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoe- veelheid	
Zitbanken & pick- nickbanken	509	St
Afvalbakken (ook in HUP met dispenser)	642	st
Hekwerk (bv. bij HUP (draadmat, schapen- gaas)	6.760	M1

c. Beleidskader

- De Begaanbare stad
- Tiel Fietsvriendelijk
- Actieplan mobiliteit (concept)

d. Beleidsontwikkelingen

Het actieplan mobiliteit is in ontwikkeling en wordt volgens plan eind 2023 vastgesteld.

Het beheerplan is in ontwikkeling en wordt in 2024 ter besluitvorming aangeboden.

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaal-goederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

Ontbrekende areaalgegevens worden in 2023 en 2024 geïnventariseerd en in beheersystemen verwerkt. Daarna zal het beheerplan geactualiseerd worden.

Openbare verlichting

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheer openbare verlichting 2023- 2027	Defini- tief	2024

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoe- veelheid	
Lichtmasten	8.866	St
Armaturen	9.295	St
Lampen	9.213	St
Stuur- en verdeel- kasten	12	St

c. Beleidskader

Het doel van het beleid voor het onderhoud van de openbare verlichting is:

- Zorgen dat de (weg)gebruiker veilig gebruik kan maken van de wegen, fiets- en voetpaden.

d. Beleidsontwikkelingen

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden. Daar waar mogelijk liften we mee met de integrale projecten in de openbare ruimte. Daarnaast zullen vervangingen ook separaat worden uitgevoerd.

e. Praktische ontwikkelingen

De inventarisatie heeft aangetoond dat er sprake is van een sterk verouderd areaal en dat er op korte termijn grootschalige vervangingsacties opgestart moeten worden om de installatie komende jaren weer op orde te brengen en de kosten daarvan beheersbaar te houden. Met de beschikbaar gestelde middelen gaan we de komende jaren starten aan een inhaalslag om zo de kwaliteit weer op niveau te krijgen

Riolering en stedelijk water

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Gemeentelijk Rioleringsplan Tiel 2019-2022 (verlengd t/m 2024)	Vastgesteld	2019

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Gemengde- en vuilwaterriolering	186	km
Hemelwaterriolering	61	km
Persleidingen	37	km
Drainageleidingen	29	km
Totaal	313	km
Wadi's	228	are
Totaal	228	are
Minigemalen	193	stuks
IBA (individuele behandeling afvalwater)	6	stuks
Vuilwaterrioolgemalen	9	stuks
Hemelwatergemalen	4	stuks
Grondwatergemaal	1	stuks
Randvoorzieningen (bergbezinkbassins)	8	stuks
Externe overstorten gemengd	29	stuks
Externe overstorten hemelwater	31	stuks
Uitlaat hemelwater	8	stuks
Totaal	289	stuks

c. Beleidskader

Gemeentelijk Rioleringsplan Tiel 2019-2022 (inclusief kostendekkingsplan).

d. Beleidsontwikkelingen

Met de komst van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan, wordt het beleid uit het GRP voortaan geactualiseerd via deze verplichte Omgevingswet documenten. Hierdoor zal het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan met 2 jaar verlengd worden met uitgangspunt dat het huidige beleid voorgezet wordt waarbij het kostendek-

kingsplan wel geactualiseerd wordt. Deze zal in het eerste kwartaal van 2024 afgerond worden.

e. Praktische ontwikkelingen

Het verder op orde brengen van de basis. Hierin zijn al mooie stappen gemaakt en zal in 2024 verder opgepakt worden.

Spelen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan Spelen 2023-2026	Concept	2025

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Speelplekken (beheer gemeente)	34	St
Speelplekken (overgedragen)	34	St
Trapvelden	10	St
Actieve joppen	14	st
Beweeg en natuurspeelplek (Cool Nature)	1	St
Totaal	93	st

c. Beleidskader

Beheerplan spelen
ProjectplanTiel Speelt

d. Beleidsontwikkelingen

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

Overdracht van speelplekken richting bewonersinitiatieven zal ook in 2024 voortgezet worden.

Wegen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan Wegen 2023-2026	Definitief	2024

b. Kengetallen

Verhardingstype	Hoeveelheid	
Cementbeton	18.935	m2
Dicht asfaltbeton	734.532	m2
Elementen	1.390.274	m2
Oppervlakbehandeling	152.522	m2
Overige	55.865	m2
Zeer open asfaltbeton	15.079	m2

c. Beleidskader

Het doel van het beleid voor het onderhoud van de verhardingen is:

- Zorgen dat de weggebruiker veilig gebruik kan maken van de wegen, fiets- en voetpaden.
- Zorgen voor goed bruikbare en voldoende comfortabele verhardingen.

d. Beleidsontwikkelingen

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. *Praktische ontwikkelingen*

In het beheerplan is inzichtelijk gemaakt dat de onderhoudsachterstand 25,8% van het totale areaal bedraagt. Daarnaast is inzichtelijk gemaakt hoe we de komende

jaren op deze onderhoudsachterstand in gaan lopen m.b.v. de beschikbare middelen. We herijken de beheerplannen om de twee jaar om het inlopen op de achterstanden te monitoren.

Planning projecten

Project	Jaar uitvoering	Voortgang
Herinrichting en onderhoud Nieuwe Tielseweg (Oost/West)	2024 t/m 2026	Aangepast
Herinrichting en onderhoud Laan van Westroijen	2023	Gereed
Tussen Predikbroedersweg en Rivierenlandlaan		
Rioolvervangings Roos Vosstraat	2025	Aangepast
Rioolvervangings Jhr. A.W. van Borssselestraat Wadenhoijen	2025/2026	Aangepast
Groot onderhoud asfaltvervangings diverse wegen	2023 tm2024	Gereed
Inrichting fietsvoorziening Passewaayse Hogeweg (inclusief omzetten persriool naar vrij verval afhandeling van onderzoek)	2026	Aangepast
Rioolvervangings Dodewaardlaan	2025	Aangepast
Rioolvervangings Zwaluwstraat	2023	Gereed
Herinrichting en onderhoud Provinciale weg	2023	Gereed
Renovatie duiker Provinciale weg	2023	Gereed
Reconstructie Bommelweg	2023	Gereed
Reconstructie Bommelweg Fase 2	2023	Gereed
Herinrichting Waalkade (Veerweg)	2023	Gereed
Baggerwerkzaamheden Glashaven (en beschoeiing)	2026	Aangepast
Reconstructie kruising Papesteeg/Teisterbantlaan (rotonde)	2024 e.v.	Conform planning
Revitalisering Wadenhoijenlaan e.o. (Tiel-West)	2025 t/m 2027	Aangepast
Revitalisering Binnenstad (centrum)	2024 t/m 2026	Conform planning
Rioolvervangings Gasthuislingelaan	2026	Aangepast
Rioolvervangings Stationsweg- Stationsplein	2026-2027	Aangepast
Herinrichting en onderhoud Inundatiekanaal (Tiel-West)	2024 t/m 2025	Conform planning

Financieel overzicht beheerkader

Discipline	Uitvoeringsbudget	Werkelijke besteding
Begraafplaatsen en gedenkparken	408.000	418.516
Civiele kunstwerken	180.000	207.152
Groen/bomen	2.881.000	2.921.375
Meubilair (straat en verkeer)	704.000	638.640
Openbare verlichting	370.000	396.522
Riolering en stedelijk water	920.000	892.325
Spelen	158.000	113.761
Wegen	2.514.000	2.693.726
Totaal	8.135.000	8.281.017

Maatschappelijk vastgoed

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Meerjarenonderhoudsplannen	Afgerond	2024

b. Kengetallen

Type bezit	Hoeveelheid
Scholen (inclusief schoolgebouwen waarvoor het wettelijke economisch claimrecht geldt)	27
Sportaccommodaties (binnen- en buitensport)	21
Bedrijfsruimte	10
Woningen, woonwagens en standplaatsen	7
Baaruhuisje	7
Overige (fietsenstalling, garages, wijkaccommodaties, woonwagens, woonwagenstandplaatsen, torens etc)	28
Totaal	100

c. Beleidskader

Het beleidskader voor maatschappelijk vastgoed is:

- Naar een nota Vastgoedbeleid Gemeente Tiel, vastgesteld door de raad op 14 oktober 2020.
- Integraal huisvestingsplan onderwijs-huisvesting (IHP), vastgesteld door de raad op 31 mei 2023
- Verordening voorzieningen huisvesting Onderwijs gemeente Tiel 2016, vastgesteld door de raad op 26 oktober 2016
- Sport- en beweegbeleid, vastgesteld door de raad op 15 december 2021

d. Beleidsontwikkelingen

- Uitvoeringsplannen en businesscases IHP

e. Ontwikkelingen in processen

f. Praktische ontwikkelingen

- Updaten meerjarenonderhoudsprogramma's is afgerond.
- Verduurzaming ook gaan meenemen, dus overgaan naar DMJOP's. Voor 13 panden, die toekomstbestendig zijn en/of eigen huisvesting van de organisatie, zijn er DMJOP's beschikbaar. Daarmee is dit afgerond.
- Sport:
 - a. verduurzamen/energiebesparing sportaccommodaties. We hebben een aantal velden voorzien van ledverlichting vanuit het Winterfonds. De overige verlichting van de velden wordt ledverlichting, zodra deze vervangen moet worden.
 - b. Behoeft en capaciteit op elkaar afstemmen. Dit is een continue proces.

4. Financiering

Inleiding

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Al deze geldstromen lopen via de treasuryfunctie, die de gemeente bij de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe heeft ondergebracht.

De uitvoering van de financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders die zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden, afgekort Wet fido. In deze wet zijn regels opgenomen voor de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie bij de decentrale overheden. Op basis van deze regelgeving heeft de gemeente twee belangrijke instrumenten op het gebied van de treasury.

Ten eerste staan de spelregels en verantwoordelijkheden voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie in het treasurystatuut. Dit statuut is geschreven om zoveel mogelijk de financiële risico's te beperken.

Ten tweede wordt jaarlijks bij zowel de begroting als de jaarrekening een financieringsparagraaf geschreven. In deze paragraaf komt het concrete beleid aan de orde, waarbij in de begroting de nadruk wordt gelegd op de plannen voor de toekomst en in de jaarrekening een verantwoording van het afgelopen jaar.

1. Rentervisie

Naast de ontwikkeling van de omvang van de financieringsbehoefte is de renteontwikkeling een belangrijke factor. Naar aanleiding van een te hoge inflatie in 2022 heeft de ECB besloten om in een snel tempo de rente verhogen van een negatief renteniveau naar een percentage van 4,00%. Inmiddels is in 2024 de inflatie voor een groot deel weer onder controle en deze bewoog zich ultimo 31-12-2024 op een niveau van 2,50%, weliswaar hoger dan geprognosticeerd maar niet zodanig dat dit tot een verstoring van economische activiteiten heeft geleid. De ECB is dan in 2024 dan ook overgegaan tot het verlagen van de beleidsrente naar een percentage van 3,00% ultimo december 2024.

Voor het rentepercentage van een langlopende lening (10-jaars) was de verwachting dat deze in 2024 (afhankelijk van de gekozen termijn en aflossingsschema) tussen de 2,900% en 3,200% zou schommelen. Het daadwerkelijk percentage in 2024 voor langlopende leningen was in de eerste drie kwartalen van 2024 gemiddeld 2,948%, het jaar eindigde - na een korte stijging van de rente - op een rentestand van 2,819%.

Voor de 3-maands Euribor (Euro Interbank Offered Rate) was de verwachting dat het rentepercentage rond de 2,400% en 2,500% zou schommelen. Gedurende het jaar 2024 is de 3-maands Euribor geleidelijk gedaald van 3,992% naar 2,714% met een gemiddelde van 3,353%.

2. Tiel

De gemeente Tiel heeft in 2024 geen aanvullende geldmiddelen aangetrokken.

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Onder renterisicobeheer wordt verstaan de onzekerheid over de hoogte van toekomstige rente-uitgaven en -inkomsten. Voor de beheersing van de renterisico's gelden een aantal concrete richtlijnen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag waarvoor de gemeente maximaal kort-

lopende leningen mag afsluiten. Kortlopende leningen zijn leningen korter dan één jaar. Het maximum wordt volgens de Wet fido berekend op basis van een vast percentage (8,5%) van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2024 bedroeg de kasgeldlimiet € 14.625.000. Kort geld is bij een normale yieldcurve goedkoper dan lang geld. Het is de gemeente echter niet toegestaan om in haar financieringsbehoefte te voldoen door het onbeperkt aantrekken van kort geld. De reden hierachter is om te voorkomen dat fluctuaties in rentepercentages een te grote invloed hebben op de rentelasten.

Kasgeldlimiet voor het begrotingsjaar 2024 Bedragen x € 1.000	Kw. 1	Kw. 2	Kw. 3	Kw. 4
Totaal netto vlottende schuld	-11.074	-8.665	-19.004	-13.481
Toegestane kasgeldlimiet	14.625	14.625	14.625	14.625
Ruimte (+)/ Overschrijding (-)	25.699	23.290	33.629	28.106

Per kwartaal wordt gemeten of de gemeente binnen de kasgeldlimiet blijft. In 2024 is er geen sprake geweest van overschrijden van de kasgeldlimiet.

In deze regels wordt gesteld dat indien de gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, zij haar toezichthouder (i.c. de provincie Gelderland) hiervan op de hoogte stelt en een plan voorlegt om binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen te beperken is de renterisiconorm geïn-

troduceerd. Deze norm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Dit is ook -zoals bij het kasgeldlimiet- bedoeld om te voorkomen dat fluctuaties in rentepercentages een te grote invloed hebben op de rentelast.

Het doel van de renterisiconorm is om tot een zodanig opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico in voldoende mate wordt beperkt. Indien een leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld gelijkmatig in de tijd verspreid zijn.

Renterisiconorm en renterisico vaste schulden	Jaarrekening 2024
Begrotingstotaal	172.057
Vastgesteld percentage	20%
Renterisiconorm	34.411
Maximaal risico op vaste schuld	7.829
Ruimte (+)/ Overschrijding (-)	26.582

Met een maximaal risico van € 7.829.166 voor de herfinanciering van de vaste schuld, is de gemeente ruim onder deze norm gebleven. Er hebben geen renteherzieningen op de portefeuille met langlopende leningen plaatsgevonden.

Renteschema

Rente toerekening 2024 Bedragen x € 1.000		
De externe rentelasten over korte en lange financiering		1.103
De externe rentebaten (idem)	-/-	601
Saldo rentelasten en rentebaten		502
De rente die aan de facilitaire grondexploitaties (kostenverhaal) moet worden doorberekend	-/-	3
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	0
De rentebaait van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		498
Rente over eigen vermogen	+/+	0
Rente over voorzieningen	+/+	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		498
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	1.527
Renteresultaat op het taakveld Treasury		-1.029

Koersrisicobeheer

Vanwege het verplichte schatkistbankieren zijn er geen koersrisico's in het kader van het treasurybeleid. Aandelen van nutsbedrijven zijn uit hoofde van de publieke taak aangetrokken en worden niet als risicovolle beleggingen

beschouwd. Het betreft hier aandelen in de NV BNG Bank en Vitens.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de instanties waarbij sprake is van een vorm van deelname in het kapitaal van de desbetreffende instelling.

Omschrijving Bedragen x € 1.000	Rating	Boekwaarde per 31-12-2024	Netto opbrengst 2024
NV BNG Bank	AAA	92	67,5
Vitens	Geen rating	43	0
GEM Veilingterrein	Geen rating	6.500	0
Totaal		6.635	67,5

Een rating is te beschouwen als een kwaliteitskeurmerk. Ratings worden uitgedrukt in een combinatie van letters. Een Triple A-rating is de hoogst mogelijke rating. Hoe hoger de rating, hoe lager het kredietrisico voor een belegger en vice versa.

De deelnemingen zijn tegen verkrijgingsprijs verantwoord. Het tegen verkrijgingsprijs verantwoorden is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Om qua treasury goed inzicht te geven in de waarde van de beleggingsportefeuille ligt het meer voor de hand om naast de boekwaarde ook de marktwaarde (=verkoopwaarde) te vermelden. Doordat het aandelen betreft van niet-beursgenoteerde ondernemingen die tevens beperkt verhandelbaar zijn, is dat niet mogelijk.

Kredietrisicobeheersing

Het uitzetten van middelen in het kader van treasury is alleen nog toegestaan binnen de kaders van de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden. Hierdoor doen zich bij het uitzetten van middelen geen (nieuwe) kredietrisico's voor.

Bij het verstrekken van leningen, garanties of borgstellingen uit hoofde van de publieke taak worden, indien mogelijk, zekerheden of garanties geëist. Bij kredietrisico's kan een onderverdeling in de volgende categorieën worden gemaakt:

Verstekte geldleningen

In het verleden zijn leningen aan derden verstrekt. Het huidige beleid is om hier terughoudend mee om te gaan, vanwege het risico dat eraan verbonden is.

Verstrekte geldleningen Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1- 2024	Af 2024	Bij 2024	Stand per 31-12- 2024	Rente gemid- deld	Looptijd
Stichting Solar Tiel	201	0	0	201	0,00%	
Hypotheke personeel	185	0	0	185	4,68%	
Wielersportcentrum	55	5	0	50	0,00%	2032
Svn leningen	2.272	0	1.057	3.329		
St Corsowagen Passewaaij	63,4	5,3	0	58,1	0,40%	2034
Skyberg Zorg om voedsel	10	0	0	10	0,00%	2023
Scouting Phoenix	50	2,5	0	47,5	3,91%	2042
Totaal	2.837	12,8	1.057	3.881		

Garantstelling

In het verleden zijn garanties verstrekt aan met name woningbouwcorporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de gegarandeerde geldleningen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen de garanties waarbij de gemeente als achtervang fungeert en de garanties waarbij de gemeente direct risicodragend is.

Gegarandeerde geldleningen Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2024	Opname 2024	Aflossing 2024	Stand per 31-12-2024
Particuliere woningbouw	63.381	0	5.693	57.688
Woningbouwcorporaties	91.023	0	4.211	86.812
Gemeente als achtervang	154.404	0	9.904	144.500
Culturele-/sportvereniging	157	0	7	150
Leningen personeel	264	0	0	264
Gemeente als directe risicodragend	421	0	7	414
Totaal gegarandeerde geldleningen	154.825	0	9.911	144.914

Met betrekking tot de particulieren woningbouw staat de gemeente voor hypotheek die zijn afgesloten voor 1995 voor 100% garant. In 1995 is gestart met de Nationale Hypotheek Garantie. Dit betekende voor de gemeente dat zij niet alleen garant stond voor de aangegane particuliere hypotheek, maar samen met de Rijksoverheid; ieder voor 50%. In 2011 heeft het Rijk deze garantstelling voor de NHG geheel voor haar rekening genomen. Dit betekent dat het risico voor de gemeente in de loop van de komende jaren af neemt.

Ook voor leningen van de woningbouwcorporaties staat de gemeente - samen met het Rijk - als achtervang garant. Ondanks enkele faillissementen en andere financiële misstanden bij woningbouwcorporaties is er tot nu toe nooit gebruikgemaakt van de achtervang

constructie. Hierdoor wordt de kans dat de gemeente in de toekomst daadwerkelijk als achtervang moet optreden als klein ingeschat.

Voor de invoering van de Wet fido (2001) was het mogelijk voor ambtenaren goedkoop te lenen, waarbij de gemeente garant stond. Sindsdien is het niet meer mogelijk voor ambtenaren om langs deze weg een hypotheek af te sluiten. De gemeente dient in het verleden afgesloten hypotheek te respecteren en als garantsteller voor deze hypotheek tot het moment van algehele aflossing te fungeren.

Financiering

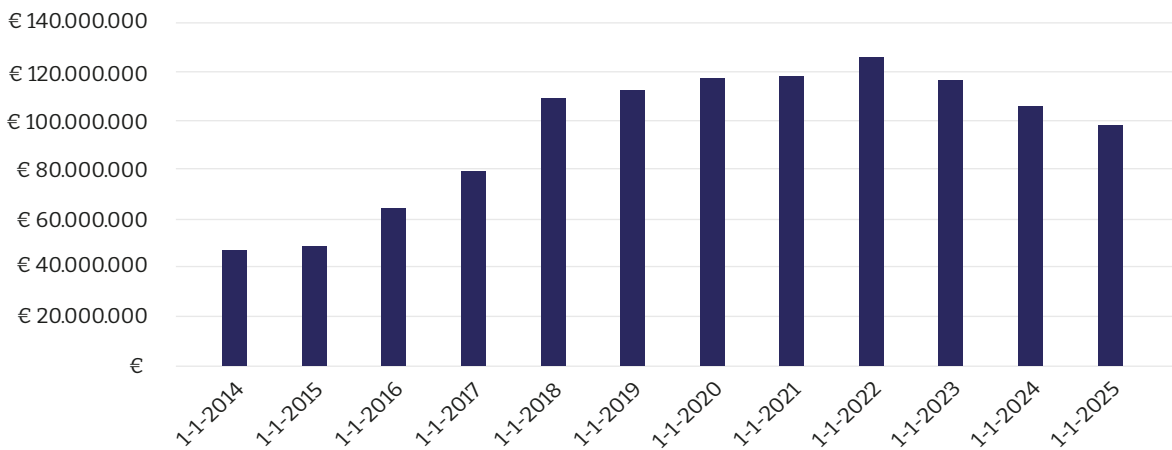
Langlopende geldleningen

In het onderstaand overzicht wordt een beeld geschetst van het verloop van de vaste leningenportefeuille voor het jaar 2024.

Mutaties in portefeuille Bedragen x € 1.000	Bedragen	Range rentepercentage
Stand per 1 januari 2024	106.038	van -0,02% tot 3,770%
Nieuwe leningen	0	
Reguliere aflossingen	7.829	
Vervroegde aflossingen		
Stand per 31 december 2024	98.208	

Het al dan niet aantrekken van geld hangt af van het verloop van kasstromen in de gemeente en het verschil tussen inkomsten en uitgaven. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen. In 2024 zijn er geen nieuwe langlopende geldleningen aangetrokken.

Verloop leningportefeuille

Kasgeldleningen

1. Kasgeldleningen

De gemeente Tiel heeft in 2024 geen kasgeldlening(en) aangetrokken

Relatiebeheer

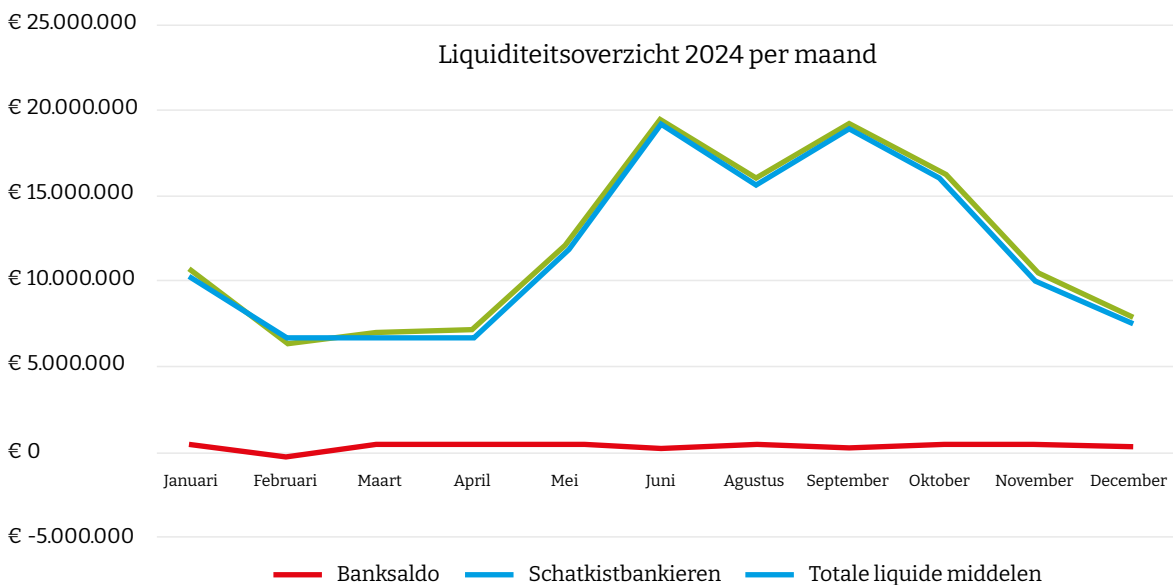
Met de huisbankier BNG Bank vindt periodiek overleg plaats, waarbij aandacht wordt besteed aan eventuele nieuwe ontwikkelingen. In november 2024 heeft dit overleg plaatsgevonden. Tijdens dat gesprek is gebleken dat de faciliteiten als toereikend en de condities als marktconform kunnen worden beschouwd.

Kasbeheer

Geldstroombeheer

Het kasbeheer bestaat uit saldo- en liquiditeitenbeheer en het beheer van de geldstromen betreffende debiteuren en crediteuren. Er wordt op toegezien dat de liquiditeitspositie van voldoende omvang is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen.

In onderstaande grafiek wordt het beeld voor 2024 getoond.

Schatkistbankieren

De Regeling Schatkistbankieren decentrale overheden verplicht gemeenten eventuele overschotten in liquide middelen, die uitkomen boven een grensbedrag van 2% van het begrotingstotaal, te

storten op een speciale bankrekening die de gemeente aanhoudt bij het Ministerie van Financiën. Het storten gebeurt dagelijks via het afkomen van het saldo van de BNG bankrekening.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	3.441			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.261	822	1.669	1.279
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	2.181	2.619	1.772	2.162
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	172.057			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	172.057			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(1) = (4b)*0,02 of (4c)*0,002 + € 10,0 miljoen met een minimum van € 1.000.000	Drempelbedrag	3.441			

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	114.717	73.840	153.551	117.676
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.261	822	1.669	1.279

De gemeente is het gehele jaar onder het voorgeschreven drempelbedrag gebleven en heeft hiermee voldaan aan de regels welke zijn vastgelegd in de wet Fido.

5. Bedrijfsvoering

5.1 Robuust financieel beleid

Wat wilden we bereiken?

Financieel staan we er beter voor. Voor het boekjaar 2024 presenteren we in navolging van 2022 en 2023 een positief resultaat met een positieve accountants-verklaring. Dit is een belangrijke mijlpaal, gezien de financiële uitdagingen waar de gemeente Tiel de afgelopen jaren voor stond.

We blijven ons bewust van de financiële ontwikkelingen op langere termijn. Om toekomstbestendig te blijven, is het creëren van financiële wendbaarheid essentieel. Dit vraagt om een veerkrachtige aanpak, want grote opgaven en ambities brengen investeringen met zich mee. Daarom blijven we zorgvuldig sturen op onze middelen en het maken van keuzes die de gemeente Tiel zowel nu als in de toekomst financieel gezond houden.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
5.1.1	De ambities en speerpunten van het coalitieakkoord 2022-2026 aangevuld met actiepunten uit de perspectievennota's en nieuw beleid vertalen we in de programmabegroting 2023 en volgende jaren. De programmabegroting is een inhoudelijke en financiële uitwerking van onze plannen. We realiseren ons dat we prioriteiten moeten stellen en programmeren onze ambities over de volledige bestuursperiode.	C	Op schema We hebben onze ambities vertaald in acties. Uit de jaarrekening 2024, maar ook uit de 'midterm review' blijkt dat veel van onze voorgenomen acties zijn uitgevoerd of op schema liggen.
5.1.2	We gaan voor een sluitende meerjarenbegroting. We durven keuzes te maken en realiseren ons dat de wensen voor onze stad altijd groter zijn dan onze gemeentefinanciën.	C	Op schema Tot en met 2025 is de begroting sluitend. Voor 2026 en de daaropvolgende jaren heeft de gemeente Tiel bestuurlijk de Tielse strategie vastgesteld en omarmd. Hierbij volgen we het advies van de VNG met het onderzoeken van eventuele bezuinigingsmogelijkheden binnen medebewindstaken. Ons uitgangspunt blijft dat we voor 2026 een sluitende begroting presenteren.

C = continu proces

5.1.3	Om onze ambities te verwezenlijken, zoeken we actief naar subsidies en sponsoren. We investeren hiervoor in onze ambtelijke organisatie.	C	Op schema Binnen de formatie is ruimte vrijgemaakt voor een medewerker die zie richt op het binnenhalen van externe middelen. We hebben subsidies ontvangen voor: • Het project 80 jaar vrijheid 366.000 euro • Project Hanzesteden 108.000 euro • Project Prehistorie en Romeinen 80.000 euro • Klimaatadaptatie 111.000 euro regionaal • Het Energieloket 123.000 euro regionaal • Verkeersveiligheid 93.000 euro • Krappe arbeidsmarkt 250.000 euro • Netwerk Zorg en Welzijn 49.000 euro • Duurzaamheidsmaatregelen 541.000 euro • Specifieke uitkering lokale aanpak isolatie woningen 1.285.940 euro • Exploitatiebijdrage voetveren 61.000 euro
-------	--	---	---

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal niveau

In mei 2024 heeft de gemeenteraad, in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording, een aantal financiële verordeningen opnieuw vastgesteld. Tegelijkertijd is deze gelegenheid aangegrepen om het financiële beleid te moderniseren. Dit biedt het college van burgemeester en wethouders meer slagvaardigheid binnen duidelijke kaders en versterkt de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad.

Regionaal niveau

Op 18 december 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voornemensbesluit van het college van burgemeester en wethouders om uit de Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (GR BWB) te treden per 1

januari 2028 of zoveel eerder als over-eengekomen kan worden en dit kenbaar te maken aan het bestuur en de overige deelnemers van de Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe.

Nationaal niveau

Sluitende begroting 2026

Voor de jaren 2024-2025 hebben we een sluitende begroting gepresenteerd. Vanaf 2026 worden alle gemeenten geconfronteerd met forse kortingen op de algemene uitkering, inmiddels bekend als het Ravijnjaar.

Onze financiële positie is en blijft sterk afhankelijk van het Rijk. Actuele voorbeelden hiervan zijn de middelen voor de jeugdzorg en de incidentele compensaties voor prijsontwikkelingen, zoals energie. Structurele oplossingen blijven daarbij achter.

We anticiperen op deze financiële uitdaging door het hanteren van een doordachte strategie. Hierin geven we uitvoering aan de motie 'Meer taken? Dan ook meer knaken' en zetten gericht in op lobby en ombuigingen met de focus op medebewindstaken.

Tijd speelt hierin een cruciale rol. Onze strategie begint zijn vruchten af te werpen en het Rijk beweegt voorzichtig. We bewaken overzicht, focus en rust, zodat we geen overhaaste beslissingen nemen en grip houden op onze financiële toekomst. Voor overige financiële beleidsontwikkelingen verwijzen we naar de financiële beschouwingen.

Hoe hebben we dit gemeten?

Zie het onderdeel financiële kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)

Het heffen en innen van belastingen vindt plaats in een continue veranderende omgeving. Voorbeelden zijn de kinderopvangtoeslagaffaire en de oorlog in de Oekraïne.

De Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) speelt hierop in door sociaal in te vorderen en waar mogelijk en toegestaan informatie te delen met haar deelnemers.

Sociaal invorderen blijkt een effectieve aanpak, waardoor de belastingopbreng-

sten toenemen. Gezien de voortdurende ontwikkelingen, de focus op kostenbeheersing en de groeiende kwetsbaarheid op onderdelen binnen het takenpakket van de Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR), is uitbreiding belangrijk. Vanuit het perspectief van schaalvergroting is de gemeente Gorinchem vanaf 2025 getreden.

De Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) streeft ernaar om erkend te blijven als een betrouwbare WOZ-uitvoerder. Momenteel heeft de Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) drie sterren op de website van De Waarderingskamer, maar het is de bedoeling om uiterlijk in 2026 de vierde ster behalen.

5.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie

Wat wilden we bereiken?

We willen de dienstverlening aan onze inwoners verbeteren. Ook werken we aan een optimale besluitvorming binnen ons bestuur en verbeteren we de bedrijfsvoering van onze organisatie.

Het plan Veerkrachtig Tiel en de organisatieontwikkeling die daarbij hoort, heeft onze onvoorwaardelijke steun. We willen een moderne en aantrekkelijke werkgever zijn en bieden onze medewerkers de kans om te werken aan hun persoonlijke ontwikkeling.

Wat hebben we ervoor gedaan?

	Actie	Jaar	Voortgang
5.2.1	Onze ambtelijke organisatie breiden we uit. Dat is nodig om het fundament weer op orde te brengen. We stellen structureel budget beschikbaar voor het aantrekken van nieuwe medewerkers.	C	Op schema Openstaande vacatures worden vervuld. Sommige vacatures zijn moeilijk te vervullen en we zien dat ook de externe markt niet altijd meer een oplossing biedt. Om dit aan te pakken, is in november 2024 een pilot met recruitmentcampagnes gestart. De resultaten hiervan worden in 2025 geëvalueerd. Daarnaast heeft de gemeente Tiel in 2024 een VNG-subsidie van 250.000 euro ontvangen. Dit bedrag wordt gebruikt om ons mentorprogramma voor jonge en zij-instromende ambtenaren verder uit te breiden.
5.2.2	We ontwikkelen actieve arbeidsmarktcommunicatie om talentvolle medewerkers te werven en investeren tegelijkertijd in het leren en ontwikkelen van al onze medewerkers.	C	Op schema Via de website www.bouwen-aan-tiel.nl kunnen potentiële medewerkers een koffiegesprek aanvragen om op een laagdrempelige manier te verkennen of werken bij de gemeente Tiel bij hen past. In november 2024 is de Tiel University gelanceerd: een online leeromgeving voor medewerkers van gemeente Tiel. Het leren en ontwikkelingen heeft hiermee een belangrijke impuls gekregen.
5.2.3	We vernieuwen ons beeldmerk en werken aan het imago van onze organisatie. We sluiten aan bij modern en aantrekkelijk werkgeverschap en investeren in flexibel en opgave gestuurd werken.	C	Op schema Daar waar gewenst en noodzakelijk vernieuwen we onze communicatiemiddelen, uitingen en beeldmerk. Dit om aan te sluiten bij ontwikkelingen in de samenleving, de eigen organisatie en de ambities van de gemeente Tiel. Onder de noemer 'Samen bouwen aan de toekomst van Tiel' positioneren we de gemeente Tiel als een aantrekkelijk werkgever. Met de uitkomsten van het medewerkersonderzoek, dat eind 2024 intern is uitgezet, halen we input op om verder te kunnen werken aan een vitale organisatie waar goede vakmensen met plezier samenwerken. Opgave gestuurd werken doen we met onze opgavemanagers.

C = continu proces

5.2.4	Om de dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren, gaan we onze servicenormen herwaarderen en de klantgerichtheid bevorderen.	C	Op schema De Visie op excellente dienstverlening is op 16 oktober 2024 door de gemeenteraad vastgesteld. Op 10 december 2024 stelde het college van burgemeester en wethouders het uitvoeringsprogramma 2025-2026 vast. Het actualiseren van de servicenormen is hier als project in opgenomen. De verwachte oplevering is eind 2025/begin 2026.
5.2.5	We gaan informatiebeveiliging beter verankeren. We vergroten organisatiebreed de bewustwording, nemen maatregelen om digitale inbreuken vroegtijdig te kunnen ondervangen en versterken de beveiliging van onze informatiesystemen.	C	Op schema Organisatiebreed wordt de bewustwording voor informatiebeveiliging en privacy vergroot. En de beveiliging van onze systemen loopt op schema. In 2024 zijn er geen noemenswaardige incidenten geweest. Het voorkomen hiervan vraagt om continue alertheid.
5.2.6	De richtlijnen voor cybersecurity worden steeds strenger. In 2023 is de Network and Information Security directive, beter bekend als de NIS2-richtlijn, in werking getreden. Deze richtlijn is gericht op een verbetering van de digitale en economische weerbaarheid.	C	Op schema De bij de NIS2-richtlijn horende uitvoeringstaken zijn ondergebracht bij de Bedrijfsorganisatie West-Betuwe (BWB) en worden uitgevoerd door de Chief Information Security Officer (CISO). De CISO werkt in opdracht voor onze gemeente en is in dienst bij de BWB.

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal

Datagedreven werken

Met datagedreven werken willen we gericht en met minder inzet van schaarse middelen komen tot een betere dienstverlening. We willen goed zicht hebben op de kwaliteit van onze gegevens. Dit betekent dat we databestanden op tijd opschonen, duidelijke afspraken maken over processen en gebruikmaken van ondersteunende dashboards. Ook landelijk en regionaal zijn dit belangrijke ontwikkelingen die we op de voet volgen.

Datagedreven werken is een belangrijk onderdeel van het organisatieplan Veerkrachtig Tiel.

Informatieveiligheid en privacy

Informatieveiligheid en het zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens is van groot belang. In onze digitale samenleving wordt dit ook steeds belangrijker en risico's in dat kader nemen toe. Daarom zijn strenge kaders vastgesteld zoals de Baseline informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Hieraan geven we uitvoering.

Slimmer & Fijner werken

In 2024 hebben we uitvoering gegeven aan het programma Slimmer & Fijner werken. We zijn aan de slag gegaan met procesmanagement. Dit betekent dat we binnen de hele organisatie 25 belangrijke werkprocessen hebben gekozen. We willen deze processen verbeteren, zodat we onze dienstverlening en efficiëntie kunnen verhogen. Hierbij kiezen we voor een integrale benadering.

We kijken niet alleen naar hoe het werk gedaan wordt, maar ook naar de ondersteunende digitale systemen, hoe we met informatie omgaan en hoe we data kunnen gebruiken om beter te werken. Proceseigenaren en beheerders zijn integraal verantwoordelijk voor de optimalisatie van deze processen.

Regionaal

Geen nieuwe ontwikkelingen in 2024.

Nationaal

Rechtmatigheid

Vanaf de jaarrekening van 2023 moet het college van burgemeester en wethouders zelf uitleggen dat ze zich aan de financiële regels houden. Dit heet financiële rechtmatigheid. Een accountant controleert deze uitleg. Zo weet de gemeenteraad zeker dat het college van burgemeester en wethouders zich aan de regels houdt. Meer informatie hierover staat in de toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording.

Dynamische arbeidsmarkt

Gemeenten staan voor grote uitdagingen op de arbeidsmarkt. Door vergrij-

zing neemt het aantal werkenden zowel relatief als absoluut af, terwijl de sociale opgaven juist toenemen. Dit maakt het steeds moeilijker om voldoende medewerkers te vinden en de groeiende taken effectief uit te voeren.

Er zijn nog veel meer factoren die de toekomst van de gemeentelijke arbeidsmarkt beïnvloeden. Gaat AI de komende jaren voor meer productiviteit zorgen? Hoeveel geld krijgen gemeenten van het Rijk en hoeveel medewerkers willen over tien jaar nog fulltime werken?

Hoe de factoren zich richting 2035 ontwikkelen, is deels zeker en deels onzeker, maar we kunnen wel degelijk slimme strategieën voor de arbeidsmarkt van de toekomst ontwikkelen.

De gemeente Tiel zet daar vol op in door te experimenteren met verschillende strategieën om zo te ontdekken wat voor Tiel goed werkt. In 2024 zien we dat de gemeente Tiel goed zichtbaar is op de arbeidsmarkt.

Hoe hebben we dit gemeten?

Aantal nieuwe medewerkers

In 2024 zijn 24 vacatures ingevuld:

- 14 vacatures waren ter vervanging van vertrekkende collega's.
- 7 vacatures waren voor bestaande openstaande vacatures.
- 3 vacatures waren voor nieuwe functies.

De invulling van de vacatures is gerealiseerd binnen de toegestane formatieomvang.

Met wie werken we samen?

Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB)

Onze bedrijfsvoeringstaken hebben we ondergebracht bij Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB). In december 2024 is besloten om uit de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB) te stappen. In 2025 wordt dit verder onderzocht en de definitieve besluitvorming hiertoe voorbereid.

Wat heeft het gekost?

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de reserves genoemd met betrekking tot de bedrijfsvoering, inclusief de stortingen en onttrekkingen in 2024:

Naam reserve	Werkelijk saldo 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Reserve informatisering en automatisering	735.255		74.962	660.293
Reserve dekking afschrijving stadhuiscomplex	93.191		11.249	81.942
Reserve onderhoud stadhuiscomplex	732.994	266.049		999.043
Reserve afschrijving MMP stadhuiscomplex	1.105.566	106.508	41.150	1.170.924

Wat heeft de bedrijfsvoering gekost?

Onder de kosten van bedrijfsvoering verstaan we alle kosten van het ambtelijk apparaat (salarissen, huisvesting, kantoorkosten, automatisering, en dergelijke) die nodig zijn om de primaire taken van de gemeente uit te voeren. Hieronder vallen niet het personeel van de culturele instellingen, de griffie en het bestuur.

De kosten voor het personeel van instellingen aan wie wij bedrijfsvoeringstaken hebben overgedragen, zoals de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB) maken onderdeel uit van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regelingen. Opbrengsten van derden zijn er voor de verhuur van delen van het stadhuiscomplex aan Werkzaam en UWV en voor detachering van personeel.

Onderstaand een overzicht van de bedrijfsvoeringskosten in 2023 en 2024, uitgesplitst naar kostensoorten.

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2023	begroot 2024	werkelijk 2024	verschil begroot-wer- kelijk 2024
Salarissen*	15.858	20.627	16.484	4.143
Personeel van derden	6.434	2.972	7.934	-4.963
Bijdrage gemeenschappelijke- regelingen	7.577	7.931	7.669	262
Goederen en diensten	3.166	3.429	3.939	-510
Kapitaallasten	542	510	471	39
Reserveringen	-231	-100	-128	28
Opbrengsten van derden	-807	-1.729	-2.604	911
Kosten bedrijfsvoering	32.539	33.639	33.728	-89

* Dit zijn de salarislasten exclusief: de Raad en raadscommissies, griffie, B&W, het cultuurbedrijf en het Flipje en Streekmuseum (totaal 4.758K).

Verschillenverklaring:

- Door de krappe arbeidsmarkt was het ook in 2024 moeilijk om deze structureel in te vullen. Hoewel er een sterke voorkeur is voor vaste medewerkers, is dit niet altijd haalbaar. Sommige functies zijn lange tijd niet vervuld, wat het werkproces onder druk zet. Langdurige ziekte heeft daarnaast geleid tot noodzakelijke tijdelijke vervanging. Het niet volledig invullen van vacatures heeft ervoor gezorgd dat de salariskosten lager zijn uitgevallen, maar wel tot hogere kosten voor externe inhuur. De extra kosten zijn duidelijk gedekt binnen de beschikbare middelen van de begroting, waaronder €934.000 uit de stelposten: €390.000 gereserveerd bij de jaarrekening 2023 en €544.000 uit de stelpost bedrijfsvoering. De impact van de onvervulde vacatures blijft echter een punt van aandacht.

Per saldo zijn de extra inhuurkosten ruim €0,8 miljoen hoger dan de onderschijding op de salarissen.

Deze resterende € 0,8 miljoen wordt volledig gedekt door onder andere door project financiering, het toerekenen van uren en kosten aan SPUKs en een hogere toerekening van kosten aan omgevingsvergunningen. Dit bedrag is grotendeels verantwoord onder de post opbrengsten van derden.

- Bijdrage gemeenschappelijke regeling: deze zijn met name lager door een lager bijdrage aan de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe een voordeel van € 208.000.
- Goederen en diensten: Het nadeel op de post goederen en diensten wordt veroorzaakt door het inzetten

van eerder genoemde stelposten ter dekking van de hogere kosten voor inhuur en ingekochte diensten van derden.

- Opbrengsten van derden: Dit voordeel is hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere toerekening van kosten en inhuur van derden aan SPUK-projecten, evenals een hogere toerekening van kosten aan omgevingsvergunningen.

5.3 Rechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid

Nationaal en lokaal kader

Het wettelijke kader voor deze paragraaf is vastgelegd in artikel 212 van de Gemeentewet. Op basis hiervan heeft de gemeenteraad op 29 mei 2024 de financiële verordening van de gemeente Tiel vastgesteld.

Rechtmatigheid

Vanaf het boekjaar 2023 is het college wettelijk verplicht om in de jaarrekening verantwoording af te leggen over de rechtmatigheid van het financieel beheer. Dit betekent dat het college moet aangeven of de financiële handelingen zijn uitgevoerd in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving.

2024 is het tweede jaar waarin het college deze rechtmatigheidsverantwoording presenteert. Dit gebeurt volgens het wettelijk voorgeschreven model. In deze verantwoording maakt het college inzichtelijk of er rechtmatigheidsfouten of -onduidelijkheden zijn geweest en wat de bijbehorende totaalbedragen zijn.

Verantwoordelijkheid van het college

Het college verklaart in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, evenals de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit betekent dat deze voldoen aan de bepalingen zoals opgenomen in de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV. De hieruit voortvloeiende toetsingscriteria zijn vastgelegd in het "Normen en toetsingskader 2024", dat door de raad is vastgesteld.

In de rechtmatigheidsverantwoording wordt een rapportagetolerantie van € 100.000 en een verantwoordingsgrens van 3% gehanteerd, zoals voorgeschreven in de "Financiële verordening gemeente Tiel 2023". De accountant geeft uitsluitend een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening, waaronder ook de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. Getrouwheidsfouten tellen mee in het oordeel van de accountant, maar worden niet apart in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld.

Conclusie Rechtmatigheid 2024

In de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening bij het overzicht van baten en lasten is de voorgeschreven conclusie opgenomen. Deze luidt:

"Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, binnen de daarvoor gestelde verantwoordingsgrens."

Europese Aanbestedingen

In het proces van de Europese aanbestedingen zijn zowel in 2023 als in 2024 rechtmatigheidsfouten geconstateerd. De totale omvang hiervan bedraagt in 2024 € 659.000.

Fouten uit 2023 (met doorwerking naar 2024)

In 2023 zijn twee fouten vastgesteld met betrekking tot meerjarige contracten:

- De aanbesteding van software voor de parkeergarages (beheerdiensten, onderhoud en service) overschreed de Europese drempelwaarde. Aangezien

deze grens eenmaal is overschreden, zijn alle daaropvolgende uitgaven automatisch onrechtmatig. Omdat deze contracten doorlopen in 2024, werken deze fouten door in 2024. Een nieuw aanbestedingstraject is inmiddels gestart, en de situatie wordt in de loop van 2025 hersteld. De doorwerkende fout bedraagt in 2024 € 203.000.

- De tweede fout is lager dan € 75.000 en hoeft niet nader toegelicht te worden.

Fouten in 2024

In 2024 zijn twee nieuwe rechtmatigheidsfouten vastgesteld:

- Een onrechtmatige verlenging van bestaande inhuurcontracten. Bij de verlenging is geen hernieuwde marktuitzetting uitgevoerd. Dit werd bij de verbijzonderde interne controle (VIC) als een fout geïdentificeerd. De omvang van deze fout bedraagt € 181.000.
- Een opdracht voor inhuurwerkzaamheden die uit meerdere deelopdrachten bestaat. Deze zijn afzonderlijk beoordeeld, maar bij de VIC-controle als één samenstel beschouwd, waardoor de aanbestedingsgrens werd overschreden. De impact bedraagt € 195.000. Deze contracten zijn in 2025 beëindigd en hebben een beperkte doorwerking in dat jaar.

Verbeterpunten om deze fouten in de toekomst te voorkomen

Ten aanzien van de bevindingen uit voorgaande jaren zijn verbeterpunten ingezet. De geconstateerde fout is grotendeels te herleiden tot een afstemmings- en communicatieprobleem.

Overschrijding van kredieten

In 2024 zijn de kredieten met € 285.000 overschreden.

Vervanging duiker Provincialeweg

Dit krediet is in de loop van 2024 aangepast. Uiteindelijk zijn de kosten met € 81.000 overschreden.

Dit is veroorzaakt door: Bij de bijstelling van het krediet werd rekening gehouden met een mogelijke verkoopopbrengst van materialen. Tot op heden is deze verkoop nog niet gerealiseerd. Het 'verlies' is geaccepteerd, maar als de materialen alsnog in 2025 worden verkocht, zal dat als een incidentele meevaller worden beschouwd.

De overige acht kredietoverschrijdingen zijn lager dan de verantwoordingsgrens van € 75.000 en worden daarom niet nader toegelicht.

Verbeterpunten om deze fouten in de toekomst te voorkomen

Overschrijdingen van kredieten worden nog steeds per definitie als onrechtmatig beschouwd. Ten opzichte van vorig jaar zijn zowel de financiële omvang als het aantal fouten afgenomen. Bij de voortgangsrapportage wordt extra alertheid betracht op mogelijke overschrijdingen, met voorstellen om deze tijdig aan te passen.

6. Verbonden partijen

Algemeen

Een groot aantal van de gemeentelijke doelstellingen wordt niet alleen door de gemeentelijke organisatie zelf, maar ook door samenwerkingsverbanden gerealiseerd. De relatie tussen de gemeente en deze partijen kan sterk verschillen. Rond de gemeentelijke organisatie zijn een aantal schillen te zien. Het dichtst bij de gemeentelijke kern ligt dan de schil met de organisaties, waarvoor de gemeente een financieel risico draagt en ook bestuurlijk (mede) verantwoordelijk is. Binnen deze schil liggen de gemeenschappelijke regelingen.

Meer naar buiten toe komen we bij de privaatrechtelijke rechtspersonen met een gemeentelijke deelname.

Daarnaast zijn er de organisaties die met behulp van een gemeentelijke subsidie een bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen. Met de meeste van deze organisaties hebben we meerjarige budgetcontracten afgesloten.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenwerkingsverbanden waarin de gemeente Tiel een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

- Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft, of door een zetel in het bestuur van een organisatie, of uit hoofde van stemrecht.
- Er is een financieel belang wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij een eventueel faillissement van de verbonden partij en/of er financiële problemen bij de verbonden partij zich manifesteren en deze op de gemeente kunnen worden verhaald.

Onze gemeente heeft met veel organisaties een relatie, maar die voldoen niet allemaal aan de eerder genoemde criteria van verbonden partijen. De organisaties die wel aan de definitie van verbonden partijen voldoen, zijn onder te verdelen in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. deelnemingen.

Gemeenschappelijke regelingen

Regio Rivierenland						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling van acht gemeenten waarbinnen op regionaal niveau voor de gemeenten taken worden uitgevoerd op het gebied van verkeer en vervoer, milieu, ruimtelijke ordening en waterbeheersing, volkshuisvesting, onderwijs, economie, arbeidsmarkt, volksgezondheid en zorg (jeugdbeleid, WMO). De gemeenschappelijke regeling voert zowel uitvoeringstaken als (strategische)beleidstaken uit.					
Bestuurlijk belang	Alle gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het AB bestaat uit acht leden en een voorzitter. Elke gemeente heeft één zetel. De AB-leden hebben stemrecht in de omvang waarin het inwoneraantal van de gemeente die zij vertegenwoordigen zich verhoudt tot het inwoneraantal van alle deelnemende gemeenten gezamenlijk. Er wordt afgerond op honderdtallen inwoners. Voorzitter van het AB is een gemeenschappelijk lid, dat door alle gemeenten gezamenlijk wordt aangewezen. De voorzitter van het AB heeft 1 stem in het AB. Het DB bestaat uit 3 leden, waaronder de voorzitter. Deze is ook voorzitter van het DB. Het AB wijst uit zijn midden ten minste 2 leden aan als leden van het Dagelijks Bestuur.					
Betrokkenen	De raden, colleges en burgemeesters van de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling die taken uitvoert in opdracht van acht gemeenten. Het weerstandsvermogen van de regio wordt gevormd door het weerstandsvermogen van de afzonderlijke gemeenten. Niettemin zijn er redenen om ook binnen de Regio financiële weerstand op te bouwen. Op grond van wettelijke voorschriften is de regio verplicht voorzieningen te vormen voor kwantificeerbare risico's, verplichtingen en verliezen. Daarnaast is het wenselijk om voor bepaalde activiteiten een reserve te hebben om te voorkomen dat bedrijfsresultaten en onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de jaarlijks geraamde gemeentelijke bijdragen en tarieven. De afgelopen jaren is de vaste gemeentelijke bijdrage van de gemeenten deels omgezet naar dienstverleningsovereenkomsten. Het leveren van maatwerk en flexibiliteit heeft als nadeel dat er meer (financiële) risico's in de bedrijfsvoering ontstaan. Om deze risico's op te kunnen vangen heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met de vorming van reserves.					
Relatie met programma's	Leefomgeving, Vitale Stad en Mens en Samenleving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- gemeen- telijke bijdrage 2024	Wer- kelijke gemeen- telijke- bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	587	463	2.527	2.620	11.606	11.862

Avri						
Vestigingsplaats	Geldermalsen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De Avri is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten die taken uitvoert op het gebied van afvalverwijdering. Daarnaast verzorgt de AVRI voor een aantal gemeenten in de regio het onderhoud in de openbare ruimte (IBOR) en toezicht- en handhavingstaken.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd en bestaat derhalve uit 8 leden. De voorzitter wordt door en uit het AB aangewezen. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur dat bestaat uit 3 leden, te weten een voorzitter en 2 door het AB uit zijn midden aan te wijzen leden.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Er is voldoende financiële armslag nodig om de continuïteit in dienstverlening te waarborgen, risico's af te dekken en prijsstabiliteit te realiseren. We zien een afname van de risico's en een stijging van het weerstandsvermogen. De toename van het weerstandsvermogen is onder andere het gevolg van de jaarlijkse dotatie vanuit de risico-opslag van € 1 miljoen op de afvalstoffenheffing voor de overdracht van de stortplaats per 2034.					
Relatie met programma's	1. Leefomgeving 4. Inwoners					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	0*	0*	2.346	1.903	52.375	56.240

* De activiteiten van de Avri worden betaald uit de afvalstoffenheffing. Dit staat los van de DVO's die we met de Avri hebben afgesloten voor het beheer van de openbare ruimte en toezicht en handhavingstaken.

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid						
Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) is een organisatie voor brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en voorbereiding en coördinatie op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. De VRGZ zorgt ervoor dat rampen en crises zo goed mogelijk voorkomen en bestreden worden en dat brandweezorg en geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen wordt verleend.					
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door hun burgemeester; het Algemeen Bestuur telt 14 zetels. Alle leden hebben 1 stem, tenzij er een besluit genomen moet worden over de jaarrekening, begroting, begrotingswijziging of het regionaal beheersprogramma. Daarvoor geldt een gewogen stemrecht per 20.000 inwoners, waarbij elke gemeente minimaal 1 stem heeft. De burgemeester van de gemeente Nijmegen is uit hoofde van zijn functie van korpsbeheerder zowel voorzitter van het AB als het DB. Het DB bestaat uit 6 leden.					
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Berg en Dal, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.					
Risico's	Eind 2023 heeft Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) het Regionaal Risicoprofiel 2024, Beleidsplan 2024-2027 en Crisisplan 2024-2027 opgesteld. Elk jaar worden bij de verschillende organisatieonderdelen de risico's in kaart gebracht. Deze risico's zijn gerubriceerd en gewaardeerd, welke zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Genoemde risico's: • Stijgende inflatie • Krapte arbeidsmarkt • Toenemende maatschappelijke onrust/verharding maatschappij • Actuele externe ontwikkeling is de militaire dreiging • Voornemen korting van het Rijk op de BDuR (Brede doeluitkering rampenbestrijding)-gelden.					
Relatie met programma's	4. Inwoners					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	3.223	3.223	10.151	9.635	65.252	72.556

GGD Gelderland-Zuid						
Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	1. Bevorderen van gezond gedrag en bestrijden van gezondheidsrisico's. 2. Het ondersteunen van gemeentelijk gezondheidsbeleid in de regio.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen worden door een collegelid vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Groesbeek, Heumen, Lingewaal, Maasdriel, Millingen, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, Ubbergen, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.					
Risico's	Het totale verwachte noodzakelijke weerstandscapaciteit van de GGD Gelderland-Zuid bedraagt € 3,2 mln. De risico's van de GGD overstijgen de beschikbare algemene reserve. De algemene reserve kan ongeveer 77% van de genoemde risico's afdekken. Hierbij is rekening gehouden dat het positieve saldo over 2023 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.					
Belangrijkste ontwikkelingen	De jaarrekening 2024 van de GGD sluit af met een negatief resultaat van € 152.000. Voorgesteld wordt om dit resultaat te verrekenen met de algemene reserve. In de kengetallen hieronder is daar al rekening mee gehouden. Na bestemming is de algemene reserve lager dan de vastgestelde streefwaarde. De totale bijdrage aan de GGD over 202 is opgebouwd uit uniforme bijdragen, maatwerk en incidentele bijdragen.					
Relatie met programma's	3. Mens en Samenleving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	2.144	2.106	3.144	2.276	28.944	29.242

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De dienst verzorgt het archiefbeheer van archieven ouder dan 20 jaar voor de gemeenten Tiel, Culemborg, Neder-Betuwe, Buren, West Betuwe, Maasdriel en Zaltbommel. Het RAR beheert ongeveer dertien kilometer archiefbescheiden. De archieven zijn afkomstig van gemeentelijke overheden. Ook veel particulieren (bedrijven, kerkgenootschappen, verenigingen, personen enzovoorts) hebben hun archief geschonken of in bewaring gegeven aan het RAR. Verder bevordert het RAR het cultureel historisch onderzoek van het werkgebied van de gemeente. Dit krijgt vorm door het aankopen, verkrijgen en beheren van schenkingen op dit gebied. Ook wordt actief ingezet op ontwikkelen en meewerken aan erfgoed educatief aanbod voor onderwijs in het gebied.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur zijn de betrokkenen vertegenwoordigd door twee leden per deelnemende gemeente. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit acht - door het Algemeen bestuur aan te wijzen - leden uit het Algemeen Bestuur. Binnen het DB is een drie koppig kern DB met portefeuille financiën/ bedrijfsvoering en digitalisering/ nieuwe media/educatie gekozen.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, West Betuwe, Neder-Betuwe, Tiel, Maasdriel en Zaltbommel.					
Risico's	Het RAR hanteert de volgende uitgangspunten voor het risicomanagement: • Het RAR wil de continuïteit van de organisatiedoelen waarborgen en de vermogenspositie beschermen; • Het RAR wil actief haar risico's beheersen en kunnen opvangen en wil voorkomen dat incidentele tegenvallende financiële resultaten verhaald moeten worden op de gemeenten; • Tegelijkertijd streeft het RAR naar het zo laag mogelijk houden van de algemene reserve.					
Relatie met programma's	3. Vitale en aantrekkelijke stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	518	512	645	637	7.994	7.817

Werkzaam Rivierenland	
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling	De regeling is getroffen voor gemeenschappelijke behartiging van het streven naar een zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie van de inwoners van de gemeenten en, indien nodig, het verstrekken van uitkeringen aan hen. Het gaat m.n. om de uitvoering van alle taakonderdelen van de Participatiewet (met uitzondering van bijzondere bijstand).
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit één lid uit de colleges per deelnemende gemeente. Het algemeen bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter en plaatsvervangend voorzitter aan. De voorzitter van het algemeen bestuur is tevens voorzitter van het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur bestaat, naast de voorzitter, uit twee leden, die worden benoemd door en uit het algemeen bestuur. In de begroting staat welke bijdrage elke gemeente verschuldigd is ter dekking van alle kosten van het openbaar lichaam. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de deelnemers er steeds zorg voor zullen dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Het openbaar lichaam ontvangt van de deelnemers de volgende bijdragen: a. de uitvoeringskosten, daaronder begrepen de kosten van leningen en andere verstrekkingen die voortvloeien uit de uitvoering van wet- en regelgeving. b. het Participatiebudget van de Participatiewet (inclusief middelen voor WSW zittend bestand). Hierop brengen de deelnemers 5% van de middelen in mindering voor gemeentelijke participatietrajecten voor werkzoekenden groep 4. c. het Inkomensdeel van de Participatiewet (inclusief loonkostensubsidies). Hierop brengen de deelnemers de ontvangsten uit vorderingen in aftrek.
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel.
Risico's	In de jaarrekening 2024 van Werkzaam Rivierenland is een risico-inventarisatie opgenomen. De netto-risico's op de bedrijfsvoering bedragen € 2,5 mln. Hiertegenover staan een algemene weerstandsreserve van € 2,5 mln. Hiermee zijn de risico's voor 100% afgedekt. Indien de risico's zich voordoen die de algemene weerstandsreserve overschrijden zijn de deelnemers verantwoordelijk voor de afdekking hiervan.
Relatie met programma's	3. Mens en Samenleving

Toelichting gemeentelijke bijdrage (x €1.000)	Als gemeentelijke bijdrage is opgenomen de bijdrage in de kosten voor bedrijfsvoering (het zogenoemde bedrijfsvoeringsresultaat). Daarnaast worden de lasten die voortkomen uit de uitvoering van de Participatiewet en de Bbz eveneens aan Werkzaak betaald. Dit zijn de onderstaande lasten:					
	• Participatiewet (Buig)		18.470			
	• Bijzondere bijstand		49			
	• Bijstandbesluit Zelfstandigen (Bbz)		-/- 10			
	• Tozo		-/- 28			
	• SW		8.246			
	• Re-integratie		2.512			
	• Bijdrage bedrijfsvoering		7.445			
	Totale bijdrage Werkzaak		36.685			
De jaarrekening 2024 van Werkzaak sluit met een positief resultaat op de bedrijfsvoering van € 1,5 mln. Aandeel van Tiel in dit resultaat is € 567k. Dit is verwerkt in de gemeentelijke jaarrekening 2024						
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote-bijdrage 2024	Gereali-seerde-bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12-2023	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2024
		36.630	36.685	6.490	6.230	17.061

Belastingsamenwerking Rivierenland						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Samenwerking bij de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen, afvalstoffenheffing en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van de vastgoedinformatie. De verordenende bevoegdheid blijft bij de gemeente.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Uit het Algemeen Bestuur wordt een Dagelijks bestuur van 3 leden gekozen.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn Waterschap Rivierenland, gemeenschappelijke regeling regio Rivierenland (AVRI) en de gemeenten Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Montfoort, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Tiel. Per 1 januari 2025 zal de gemeente Gorinchem ook toetreden als deelnemer.					
Risico's	De incidentele weerstandscapaciteit van BSR is gelijk aan de in de begroting opgenomen post onvoorzien. In 2009 is besloten dat er geen algemene reserve bij BSR zal worden gevormd. BSR heeft als gevolg daarvan geen structurele weerstandscapaciteit. Voor eventuele risico's die niet in de begroting zijn opgenomen, en niet gedragen kunnen worden uit de post onvoorzien, dienen deelnemers van BSR zelf een voorziening te treffen. Risico's met betrekking tot de belastingopbrengsten behoren niet tot de bedrijfsrisico's van BSR.					
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	840	784	325	363	9.905	11.132

Industrieschap Medel						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Dit samenwerkingsverband heeft als doel de ontwikkeling van het bedrijvenpark Medel. Medel heeft zowel een lokaal, subregionaal als (boven) regionaal karakter en is gelegen in de gemeente Tiel.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn de betrokken gemeenten vertegenwoordigd met elk 4 leden, welke zijn aangewezen door de Raad. In het Dagelijks Bestuur hebben van iedere gemeente 2 collegeleden zitting, welke zijn aangewezen door het AB. De voorzitter en waarnemend voorzitter worden gekozen uit de Tielse leden.					
Betrokkenen	Neder-Betuwe en Tiel zijn de deelnemende gemeenten.					
Risico's	Beleid inzake het weerstandvermogen In maart 2017 is de notitie “weerstandvermogen en risicomanagement” vastgesteld. In die notitie is ook aandacht voor de huidige praktijk. Die praktijk houdt in dat iedereen die betrokken is bij het Industrieschap Medel, zich bewust is van de mogelijke risico's die verbonden zijn aan zijn of haar handelen en uit oogpunt daarvan al nadenkt over maatregelen om deze risico's te kunnen beheersen. Voor zover mogelijk worden die maatregelen ook al uitgevoerd. Het bestuur van het Industrieschap, daarbij bijgestaan door het projectteam, streeft ernaar om alle risico's tijdig te signaleren en adequaat te beheersen. Het doel is immers om de projecten op termijn af te sluiten met een zo hoog mogelijk resultaat en een aanzienlijk toegenomen werkgelegenheid binnen de regio. Een van de hulpmiddelen daarbij is het jaarlijks (en zonodig vaker) opstellen van een geactualiseerde grondexploitatie, waarin alle concreet vaststaande of met aanzienlijke zekerheid vaststaande kosten en opbrengsten worden opgenomen. Alle gesignaleerde risico's worden zoveel mogelijk gekwantificeerd en opgenomen in de risicoparagraaf. Met al deze gegevens wordt berekend wat het verwachte eindresultaat zal zijn. Zolang er een positief resultaat wordt verwacht, kunnen de zich voordoende risico's binnen de grondexploitatie worden opgevangen. Dit heeft dan echter wel als consequentie dat daardoor het verwachte eindresultaat zal dalen. <i>(Met als kanttekening dat de risico's kleiner zijn dan het geprognosticeerde positieve resultaat).</i>					
Relatie met programma's	5. Ruimtelijke en Economische ontwikkeling					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	0	0	9.549	20.762	67.886	28.628

Recreatieschap Nederrijn Lek en Waal						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Het recreatieschap behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschapschoon en natuurbescherming op bovenlokaal niveau. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingebied en het Recreatieschap Over-Betuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied. Sinds mei 2008 is de naam gewijzigd en wordt gewerkt vanuit de handelsnaam Uit®waarde.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur zijn alle betrokkenen met één of meer leden vertegenwoordigd.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Druten, Maasdriel, Neder-Betuwe, West Betuwe, West Maas en Waal en Tiel					
Risico's	geen					
Relatie met programma's	5. Ruimtelijke en Economische ontwikkeling					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	0	0	0	0	6.853	6.853

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Rijk, Provincie en gemeenten willen de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu verbeteren. Daarom is een uitvoeringsorganisatie opgericht die taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uitvoert.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd met 1 collegelid in het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat naast de voorzitter uit 3 leden.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn Provincie Gelderland en de gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	In de (concept) jaarstukken 2024 van de ODR zijn de volgende risico's genoemd: • openstaande verlofsaldi; • beschikbaarheid (vast) personeel; • omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen; • ontwikkelingen interbestuurlijk programma; Er is voldoende weerstandsvermogen beschikbaar om deze risico's op te vangen.					
Relatie met programma's	1. Leefomgeving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	1.156	1.244	2.119	1.031	6.057	6.646

Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe						
Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de bedrijfsvoeringstaken met als doel het verlagen van kosten, het verhogen van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid en het bieden van kansen aan medewerkers.					
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer wijst 1 lid van het bestuur aan. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn de gemeenten Culemborg, Tiel en West Betuwe					
Risico's	BWB loopt net als de deelnemende gemeenten risico's. Een deel van deze risico's wordt afgedekt door het treffen van maatregelen o.a. door het inrichten van de administratieve organisatie en interne controle. In de GR BWB is in art. 22 bepaald dat de omvang van het weerstandsvermogen/risicoreserve van BWB maximaal 3% van de jaarlijkse exploitatielast mag zijn. De vrije ruimte binnen de reserves blijft onder deze norm. Bestuurlijk is besloten om het weerstandsvermogen dat verder nodig is voor de risico's van BWB binnen de deelnemende gemeenten aan te houden.					
Relatie met programma's	paragraaf E Bedrijfsvoering					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	7.486	7.181	1.349	1.813	6.270	6.106

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	UBR is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en/of het onderhoud van het glasvezelnetwerk in het buitengebied van de gemeenten Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Bestuurlijk belang	Er is een Algemeen bestuur en een Dagelijks bestuur. Deze worden gevormd door bestuurders van de deelnemende gemeenten. In het Algemeen Bestuur zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door de leden van het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Het weerstandsvermogen van de UBR wordt gevormd door het weerstandsvermogen van de afzonderlijke gemeenten. De 7 gemeenten die deelnemen in de UBR zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan of de UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen. Het gemeentelijk aandeel wordt berekend op basis van de stemverhouding, overeenkomstig de bepalingen zoals opgenomen in de gemeenschappelijke regeling UBR.					
Relatie met programma's	5. Ruimtelijke en economische ontwikkeling					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werke- lijke bijdrage 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	0	0	564	852	34.318	33.208

Deelnemingen

BNG Bank	
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtspositie	NV (deelneming)
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector). Met specifieke financiële dienstverlening draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarnaast streeft BNG Bank naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang.
Betrokkenen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap.
Risico's	-
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten
Financieel belang	De gemeente heeft 36.803 aandelen met een nominale waarde van € 92.008. Jaarlijks wordt dividend ontvangen; deze bedroeg in 2024 € 67.570

Vitens N.V.	
Vestigingsplaats	Utrecht
Rechtspositie	NV
Doelstelling	Het doel van Vitens is de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf in de ruimste zin van het woord. Dat houdt onder meer in: winning, productie, transport, verkoop en distributie van water en verder het verrichten van alles dat met de publieke watervoorziening verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn.
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben geen directe bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken binnen het bedrijf. Een Raad van Commissarissen houdt toezicht. De gemeente Tiel heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. Twee keer per jaar is er een aandeelhoudersvergadering. Daarin wordt gestemd over nieuwe tariefvoorstellen en wordt het jaarverslag vastgesteld.
Betrokkenen	De gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied zijn aandeelhouder van Vitens, dat is opgezet als een naamloze vennootschap.
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten
Financieel belang	De gemeente Tiel bezit 42.728 gewone aandelen. Hierover is in 2024 geen dividend uitgekeerd.

GEM Veilingkwartier						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	BV (Publiek Private Samenwerking PPS)					
Doelstelling	Op 29 juni 2022 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst gesloten met BPD en op 23 december 2022 hebben partijen de GEM Veilingterrein BV opgericht en is er een anterieure overeenkomst gesloten tussen de GEM Veilingterrein BV en de gemeente Tiel.					
Bestuurlijk belang	De gemeente neemt voor 50% deel in de BV. Het resultaat vanuit de gezamenlijke grondexploitatie wordt ook voor 50% door de gemeente gedragen. Voor deze ontwikkeling zijn beschikkingen toegewezen vanuit BZK de Woningbouwimpuls en vanuit de provincie Gelderland een subsidie middels "Steengoed benutten".					
Betrokkenen	BPD aandeel van 50%. Gemeente Tiel aandeel van 50%.					
Risico's	De gemeente wordt in het geval van een verlies, aangesproken voor 50% daarvan. In de risicoparagraaf van de gemeente is hiermee rekening gehouden.					
Relatie met programma's	2. Vitale Stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote- bijdrage 2024	Werkelij- kebijdra- ge 2024	Eigen vermogen (bedragen in € 1.000)		Vreemd vermogen (bedragen in € 1.000)	
			31-12- 2023	31-12- 2024	31-12- 2023	31-12- 2024
	0	0	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

7. Grondbeleid

Inleiding

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen.

In de paragraaf grondbeleid wordt een beknopte weergave gegeven van het door de gemeente gevoerde grondbeleid. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat deze paragraaf grondbeleid tenminste:

- Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen;
- Een aanduiding van de wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing als er sprake is van een winstneming;
- De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's.

De grondexploitaties worden éénmaal per jaar geactualiseerd per 1 januari en verwerkt in de jaarrekening.

Beleid

Algemeen

Grondbeleid is in zowel juridisch als financieel opzicht instrumenteel van aard en is volgend ten aanzien van de doelstellingen die de gemeente heeft gesteld met betrekking tot de sectoraal gerichte beleidsvelden zoals Ruimtelijke ontwik-

keling en Volkshuisvesting, Werkgelegenheid, Verkeer en Vervoer, Groen en Maatschappelijke ontwikkeling.

Het grondbeleid is erop gericht het sectorale beleid te ondersteunen waardoor er een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van maatschappelijke middelen plaatsvindt. Grondbeleid is ondersteunend aan de ruimtelijke ambities en doelstellingen van marktpartijen, investeerders en particulieren, maar uiteraard ook aan de doelstellingen van de gemeente zelf.

Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen

De doelstelling is om Tiel een stad te laten zijn waar het aantrekkelijk wonen is voor alle doelgroepen en in lijn met de beoogde schaa sprong naar ca. 50.000 inwoners toe te groeien in 2035. Tegelijkertijd moet de woningmarkt plaats bieden aan alle doelgroepen, zowel aan kopers, huurders alsook bijzondere doelgroepen. We willen dat er goedkope en duurdere woningen beschikbaar zijn en dat nieuwe inwoners voldoende mogelijkheden hebben om zich in onze stad te vestigen. Flexibiliteit en vraaggerichtheid is daarbij erg belangrijk.

Financiële positie

Algemeen

Om kosten en opbrengsten die gepaard gaan met de ontwikkeling van een (woning)bouwlocatie in beeld te houden wordt een grondexploitatie opgesteld. Daarin worden alle reeds gemaakte en de

te verwachten kosten en opbrengsten in beeld gebracht. Voor de grondexploitatieprojecten op Tiels grondgebied, waarbij gemeentegronden zijn betrokken of wordt verworven, wordt een grondexploitatie opgesteld.

Een grondexploitatie is de financiële vertaling van een ruimtelijk plan. Het is een overzicht van kosten en opbrengsten van de productie van bouwrijpe en woonrijpe grond, uitgezet in de tijd (fasering), rekening houdend met kosten- en opbrengstenstijgingen en rentetoeëkening.

De grondexploitatie heeft gedurende de looptijd van het plan verschillende functies:

- Tijdens de fase van planvoorbereiding is het vooral een instrument voor het berekenen van de financiële gevolgen en het beoordelen van de haalbaarheid van het voorgenomen plan (beoordelen, kiezen, besluiten);
- Tijdens de fase van de planuitvoering is de grondexploitatie vooral een instrument voor het bewaken van de uitvoering (budgetteren, volgen, verschillen analyseren en afrekenen).

Ondanks dat de gemeente voornamelijk betrokken is bij ontwikkelingen waarbij derden (ontwikkelaars, woningcorporaties, etc.) de initiatiefnemers zijn, lopen er drie grondexploitaties, die dit jaar geactualiseerd zijn. In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen van de financiën van de gemeentelijke grondexploitaties in beeld gebracht.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Met ingang van 1 januari 2016 is de VPB een feit. De gemeente heeft voor de grondexploitaties met de peildatum 31-12-2015, 31-12-2016 en 31-12-2017 een Quicksan en Post-Quicksan gemaakt. De uitkomst hiervan is dat de gemeente **niet** VPB-plichtig is voor dit onderdeel. Er hebben gesprekken met de belastingdienst plaats gevonden waarin door de belastingdienst bevestigd is dat de gemeente niet vennootschapsbelastingplichtig is voor de grondexploitaties.

Algemene prognose en ontwikkelingen

Na een periode waarin sprake was van hoge kostenstijgingen, rente en inflatie, is er sprake van voorzichtige economische stabilisatie. Het afgelopen jaar stond vooral in het teken van stijgende woningprijzen, voortkomend uit een blijvend hoge vraag naar woningen, verhoogde leencapaciteit van huishoudens en een beperkte toevoe-ging van nieuwbouw. Voor komend jaar is de verwachting dat zowel aan kosten- als aan de opbrengstenkant er sprake gaat zijn van een relatief hoge stijging.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties

Begin 2025 zijn de grondexploitaties ten behoeve van de jaarrekening 2024 (peildatum 31-12-2024) herzien c.q. aangepast aan de actuele stand en recente inzichten. De gemeente heeft momenteel drie actieve grondexploitaties, te weten Bleekveld (Plan Slokker), kavels Kellenseweg en Lingehoven. Per 31-12-2024 is de grondexploitatie voor Vahstal afgesloten. Het gerealiseerde resultaat (oftewel eindwaarde bij afsluiting) is nog wel opgenomen in onderstaande tabel.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verwachte resultaten per einddatum looptijd op de eindwaarde en netto contante waarde (NCW) van deze projecten (afgerond). De verliesvoorziening voor de lopende grondexploitaties met een negatief resultaat is gevormd op netto contante waarde.

Nr.	Project	Verwacht resultaat (eindwaarde)	Verwacht resultaat (NCW)	Voordelig / Nadelig	Jaar gereed
1.	Bleekveld (plan Slokker)	1.294.000	1.271.000	N	2025
2.	Kavels Kellenseweg	627.000	579.000	V	2028
3.	Vahstal (afgesloten 31-12-2024)	272.034	272.034	N	2024
4.	Lingehoven	4.532.000	3.720.000	N	2034

De gehanteerde parameters zijn als volgt:

	2024	2025	2026	2027	2028 e.v.
Kosten					
<i>Civieltechnische kosten</i>	4,0%	4,0%	3,0%	3,0%	2,0%
<i>Plankosten</i>	4,5%	5,0%	3,0%	3,0%	2,0%
Grondopbrengsten					
<i>Woningbouw</i>	8,0%	6,0%	3,0%	3,0%	2,0%
<i>Woningbouw sociaal</i>	0,0%	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Bedrijventerrein</i>	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Commercieel maatschappelijk</i>	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%
<i>Maatschappelijke voorzieningen</i>	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Rente	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

Winstneming

Volgens de voorschriften van de BBV wordt winst pas genomen op het moment dat deze zich werkelijk heeft gerealiseerd. In de regel dus als er sprake is van een positief eindresultaat van de grondexploitatie en er zowel kosten als opbrengsten zijn gerealiseerd. Onder strikte voorwaarden, zoals opgenomen in de BBV, dient tussentijdse winst genomen te worden. Voor de lopende grondexploitaties in Tiel is hier momenteel geen sprake van omdat deze of verlieslatend zijn, of omdat er nog geen opbrengsten zijn gerealiseerd.

Reserves en voorzieningen

Volgens de richtlijnen van de BBV moet voor grondexploitaties die een voorgecalculeerd tekort laten zien een voorziening worden getroffen. De grondexploitatie van onze gemeente kent een reserve en een voorziening, respectievelijk de Algemene Reserve Grondexploitatie en de Verliesvoorziening Grondexploitatie. Verder wordt jaarlijks een risicoanalyse opge-

steld. Op basis van de geactualiseerde grondexploitaties zijn de risico's per project geïnventariseerd en gewaardeerd.

De Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG)

Deze heeft als doel 'het vormen van een financiële buffer teneinde mogelijke risico's in de grondexploitatie waarvoor geen reserves of voorzieningen zijn gevormd of die ontoereikend zijn, te kunnen opvangen. De reserve per 31-12-2024 bedraagt € 5.172.096.

De Verliesvoorziening Grondexploitatie

Conform het BBV is een verliesvoorziening opgesteld. Deze is gevormd om 'dekkingsmiddelen vrij te maken voor te verwachten verliezen in de grondexploitatie'. Het betreft hier verliezen en tekorten op basis van genomen bestuurlijke besluiten, evenals afdekking van een aantal ontwikkelrisico's.

De verliesvoorziening per 31-12-2024 bedraagt € 4.991.001.

8. Openbaarheidsparagraaf

Per 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Voor vragen over beschikbare publieke informatie kunnen inwoners terecht bij team Communicatie (informatievragen) en Juridische zaken (Woo verzoeken).

In 2024 heeft de BvWB 17 Woo-verzoeken namens de gemeente Tiel behandeld. Het aantal Woo-verzoeken is gedaald ten opzichte van 2023 (25) en 2022 (28). Dit zegt overigens niets over de omvang ervan (aantal pagina's). De aanvragen, besluiten en bijbehorende stukken worden gepubliceerd op www.tiel.nl.

We stellen aanvragers in de gelegenheid om Woo-verzoeken die onduidelijk zijn te

verduidelijken. Daarbij heeft persoonlijk contact onze voorkeur. De tijdsinvestering van een persoonlijk gesprek verdient zich terug door een grotere klanttevredenheid en een efficiëntere afhandeling. Vaak voorkomt een gesprek dat een verzoek onnodig ingewikkeld of juridisch beladen wordt.

We bereiden ons technisch voor op de volgende fase van de Woo waarbij er nieuwe categorieën proactief openbaar worden gemaakt op onze website. Hiervoor is het noodzakelijk een digitaal Woo-platform in te richten met zoek- en filterfunctie en verwijzindex naar een landelijk platform. We onderzoeken best practices bij andere gemeenten, verkennen de mogelijkheden op de markt (aanbod leveranciers) en monitoren de landelijke (wettelijke) ontwikkelingen.

9. Subsidies

Inleiding

Wat verstaan we onder subsidie?

Het begrip “subsidie” wil nogal eens wat verwarring geven. Juridisch gezien gaat het om ‘een aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt, met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan door betaling voor de aan het bestuursorgaan geleverde goederen en diensten’.

In de praktijk worden subsidies, inkoop en bijdragen in het kader van een gemeenschappelijke regeling soms door elkaar gehaald. De GGD en het RAR bijvoorbeeld krijgen geen subsidie, maar een bijdrage

in het kader van een gemeenschappelijke regeling (zie paragraaf Verbonden Partijen). Soms kopen we bij organisaties diensten in die daarnaast ook subsidie van ons ontvangen. En we kunnen bijvoorbeeld ook geen “subsidie” verlenen aan onderdelen van onze eigen organisatie zoals de Agnietenhof. Vaak wel gaat om een extra bijdrage voor een specifiek project die vanuit een beleidsbudget wordt betaald. Boekhoudkundig is het belangrijk om het subsidiebegrip correct te hanteren en een compleet en daarmee een evenwichtig beeld te schetsen van “waar welk geld naar toe gaat”.

Waarom verstrekken we een subsidie?

Subsidie is één van de instrumenten om maatschappelijke doelen van de gemeente te realiseren. In Tiel gebruiken we voor-
namelijk de stimuleringssubsidie. De gemeente wil met deze stimuleringssubsidie aanmoedigen dat inwoners, organisaties en ondernemers bijdragen aan de kwaliteit van leven in de Tielse samenleving op een manier die aansluit bij de gemeentelijke (maatschappelijke) doelen.

De gemeente Tiel verleent subsidies aan diverse professionele, maar ook aan een groot aantal vrijwilligersorganisaties. In deze paragraaf maken we op hoofdlijnen zoveel mogelijk inzichtelijk aan wie, waarvoor en voor welk bedrag subsidie is verleend.

Deelverordeningen

Alle formele (procesmatige) spelregels rond het subsidieproces liggen vast in de

Algemene Subsidie Verordening (ASV). Het materiële deel is uitgewerkt in de deelverordeningen.

In het algemeen hebben deelverordeningen betrekking op waarderingssubsidies en eenmalige activiteitensubsidies aan vrijwilligersorganisaties. Hieronder per deelverordening een overzicht van:

1. het doel / de activiteiten waarvoor subsidie is verleend,
2. de doelgroep (wie voor subsidie in aanmerking komen),
3. hoeveel er aan subsidie is uitgekeerd in 2024,
4. hoeveel er in de begroting is opgenomen voor 2024/subsidieplafond,
5. het verschil tussen begroot en uitgegeven en
6. of dit een voordeel (V = minder uitgegeven dan begroot) of een nadeel (N = meer uitgegeven dan begroot) betreft.

Verordening	Doel / Activiteiten	Doelgroep	Uitgave (€)	Begroot (€)	Ver-schil (€)	V/N
1. Cultuur en evenementen	Stimuleren dat Tiel zo veel mogelijk actieve en veerkrachtige inwoners krijgt en behoudt door middel van deelname aan cultuur;	Vrijwilligers-organisaties, verenigingen, stichtingen en natuurlijke personen die zonder winstoogmerk activiteiten ontplooiën of wensen te ontplooiën.	53.947	48.198	5.749	N
2. Sport	Stimuleren en behouden van sportbeoefening. Activiteiten: gericht op versterking of vernieuwing van het sportaanbod en/of op het ondersteunen van vrijwillig kader.	In Tiel gevestigde en actief zijnde verenigingen die sportbeoefening tot doel hebben.	6.157	18.250	12.093	V
3. Integratie en Participatie	• Een bijdrage leveren aan de integratie, emancipatie of participatie van de leden van de eigen groep in Tiel; en • Open staan voor de gehele eigen bevolkingsgroep (mannen en vrouwen) en voor leden van andere bevolkingsgroepen met daarbij ontmoeting als middel; of • Gericht zijn op samenwerking met derden als andere (zelf) organisaties maar zeker ook met autochtone Tiele-naren; of • Een emancipatoir karakter hebben specifiek gericht op vrouwen, kinderen en/of mensen met een homoseksuele of lesbische geaardheid en andere kwetsbare groepen; of • Gericht zijn op voorlichting.	Verenigingen c.q. rechtspersonen die zich bezig houden met nevenstaande activiteiten, gericht op eigen groep of breder tot de Tielse bevolking behoren.	12.000	15.555	3.555	V

4. Duurzaam en aantrekkelijk Erfgoed	Deelverordening Aantrekkelijk en Duurzaam Erfgoed	Eigenaren, bewoners of gebruikers van gemeentelijke monumenten	4.740	25.000 *1		–
5. Leefbaarheid, Wijken en Dorpen	Geen subsidie meer, nu opgenomen in wijkbudget.					
6. Sociale Basis	Het bevorderen van zelfredzaamheid van inwoners. Het versterken van de preventieve functie van de sociale basis.	Subsidie wordt uitsluitend verstrekt aan (vrijwilligers) organisaties en verenigingen met een beperkte of volledige rechtsbevoegdheid die zonder winstoogmerk activiteiten ontwikkelen of wensen te ontwikkelen die aansluiten op de doelen van deze deelverordening.	86.206	86.017	189	N
7. Stimulering transformatie kernwinkelgebied			38.732	*2		–
8. Noodfonds inflatie en energie	Vervallen					
Totaal			201.782	193.020		–

*1 Voor de Monumentensubsidie is een totaal van € 100.000,- voor 4 jaar beschikbaar gesteld.

*2 Voor de Transformatie kernwinkelgebied is in totaal € 150.000 beschikbaar

Overige subsidies

Naast de deelverordeningen, wordt een aantal subsidies verleend aan zowel professionele als vrijwilligersorganisaties op grond van de Algemene Subsidie Verordening (ASV) en begrotingssubsidies en incidentele subsidies op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Hiervoor zijn geen algemene “verdeelregels” vastgesteld. De hoogte van deze subsidies is gerelateerd aan de kosten van de activiteiten en/of (als het gaat om waarderingssubsidies) vaak historisch

bepaald. De subsidie aan de bibliotheek wordt verleend op grond van regionale afspraken.

De meeste subsidies bevinden zich onder de € 10.000,- (variërend van een paar honderd tot een paar duizend euro) en worden voor 95% verleend aan vrijwilligersorganisaties.

Hieronder vindt u een overzicht van alle organisaties die in 2024 meer dan € 10.000,- hebben ontvangen.

Organisatie	Ontvangen subsidie
Stichting Openbaar Primair Onderwijs Rivierenland	11.462
Stichting Corsowagen Passewaaij	11.575
Stichting Kleding & Speelgoedbank Tiel en omstreken	12.250
Stichting Ixta Noa	13.285
Brede zorgschool de Cambier	14.058
Deur 8	14.716
Tielse Gymnastiekvereniging Hellas	15.000
Stichting Voedselbank Rivierenland	15.130
Stichting Corsowagen Drumpt	15.842
Stichting Katholieke Onderwijsbelangen Rivierenland	16.866
Stichting Corsowagen Tiel	18.400
Stichting Oosterwijs	19.852
Stichting Hertenkamp Tiel	20.000
Stichting Diaconaal Centrum Tiel	20.000
Wijkvereniging Passewaaij	21.947
Stichting Publieke Omroep Tiel	22.823
Stichting Halt	23.940
Locatie Bachstraat	24.971
Pro Persona GGZ	26.361
Stichting Tiel Tip Top	33.767
Stichting Bureau Toerisme	38.422
Stichting Leergeld Westbetuwe	39.694
Zorggroep Gelders Rivierenland	40.176
Stichting IrisZorg	56.226
OGGZ Kwelkade Tiel	63.000
Stichting Buah Hati	67.731
Stichting Duurzaam Rivierenland	72.189
Stichting Promotie Tiel	75.000
Stichting Tiel Speelt	100.000
Humanitas	135.752
Stichting Multidisciplinair Eerstelijns Zorgcentrum Tiel	138.788
Stichting 4-Stromenland	145.000

Slachtofferhulp Nederland	212.219
Locatie Bachstraat	277.385
Stichting Vizier	317.349
Stichting MEE Gelderse Poort	367.916
Stichting Ondernemersfonds Tiel	450.000
Stichting Buurtzorg Nederland	779.195
Stichting Santé Partners	781.136
Energie Samen Rivierenland	946.910
Stichting Openbare Bibliotheek	1.214.047
Regio Rivierenland	1.217.943
Mozaïek welzijnsdiensten	1.730.387
Stichting Santé Partners	2.273.365

De aanvragen worden verwerkt met Key2Subsidies, een digitaal systeem waarmee we ook sturen op een rechtmatige, doelmatige en controleerbare subsidieverstrekking.

Over het jaar 2024 zijn 186 nieuwe dossiers aangemaakt, daarnaast zijn er dossiers van 2023 afgehandeld en nieuwe dossiers voor 2025 opgepakt.

Notities

Handwriting practice lines consisting of 25 horizontal dotted lines.

Gemeente Tiel
Achterweg 2
4001 MV Tiel

Postbus 6325
4000 HH Tiel

(0344) 637 111
gemeente@tiel.nl

www.tiel.nl

© Copyright 2025, Gemeente Tiel.
Alle rechten voorbehouden.

Juli 2025